

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Науковий парк «Київський університет імені Тараса Шевченка»

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФЕСТИВАЛЬ ІННОВАЦІЙ

КОНФЕРЕНЦІЯ «ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО- ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ»

27 вересня 2017 року
Київ

УДК 001.895; 658.001.76; 330.341.1; 316.422

Проблеми нормативно-правового забезпечення
інноваційної діяльності та шляхи їх вирішення:
Конференція (м. Київ, 27 вересня 2017),
відп. ред. В.С. Шовкалюк. – К.: Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, 2017. – 188 с.

Розглянуто актуальні питання інноваційного розвитку економіки в державі, зокрема, поширення досвіду та знань в інноваційній сфері, проблеми нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності та комерціалізації науково-технічних розробок, світовий досвід та українські реалії впровадження інноваційних технологій в контексті підвищення якості життя населення України.

Спеціалісти, вчені та викладачі, науковці, до сфери інтересів яких належать питання академічного підприємництва та впровадження інновацій, державні службовці центральних і місцевих органів виконавчої влади знайдуть для себе у збірнику корисну інформацію для досліджень, використання в практиці та шляхів розв'язання нагальних проблем інноваційного розвитку.

Редакційна колегія: В.С. Шовкалюк (відпов. ред.), В.І. Чернюк, Д.Ю. Чайка, О.В. Іванов, Г.В. Тополь

ЗМІСТ

1.	НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СТРИМУЮЧІ ФАКТОРИ Г.О. Андрощук НДІ інтелектуальної власності НАПрН України	8
2.	ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РЕВОЛЮЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ РОЛІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ Т.Е. Белялов Київський національний університет технологій та дизайну	13
3.	ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ПРОБЛЕМИ ТА ВАЖЕЛІ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ З ЇХ ВИРІШЕННЯ С.Ю. Боліла ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»	16
4.	КОМБІНАЦІЯ ПАРАМЕТРІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Т.В. Бочуля Харківський державний університет харчування та торгівлі	22
5.	ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ, ІННОВАЦІЙНІ ЦЕНТРИ ТА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ ІДЕЇ «РОДОВА САДИБА» М.Л. Васильєв ВГО «Народний рух захисту Землі»	25
6.	ПЕРЕДУМОВИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ О.Д. Витвицька, В.В. Теслюк Національний університет біоресурсів і природокористування; Науковий парк «СПЯЖ», Національний університет біоресурсів і природокористування	30
7.	ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВОДОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ Л. М.Грановська Херсонський державний аграрний університет	32
8.	СТОХАСТИЧНА КВАЗІ-ДИНАМІЧНА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІКО- ТЕХНОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В.А. Денисов Інститут загальної енергетики НАН України	35
9.	НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАТЕНТНО- КОН'ЮНКТУРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ В.С. Дмитришин Український інститут науково-технічної експертизи та інформації	38

10.	ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ К. В. Єфремова НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України	41
11.	ОРГАНІЗАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА Г.О. Житченко, М.А. Коваленко Херсонський національний технічний університет	45
12.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БРЕНДИНГУ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Ю.В. Зимбалева Київський національний університет технологій та дизайну	48
13.	ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПАРКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД Т.К. Кваша Український інститут науково-технічної експертизи та інформації	53
14.	ДЕЯКІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ Килимник І.І., Домбровська А.В., Бровдій А.М. Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова	60
15.	РОЗВИТОК СТАРТАП РУХУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНОГО НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ К.О.Коваль, Я.В.Іванчук, Р.В.Козумляк Вінницький національний технічний університет, УкрСиббанк BNP Paribas Group	64
16.	ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ВНЗ І ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Н.П. Корогод, Ю.С. Проїдак Національна металургійна академія України	68
17.	ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ТРАНСПОРТНОГО УНІВЕРСИТЕТУ А.О. Корпач, І.А. Рутковська, З.І. Краснокутська, Т.В. Покшевичка Національний транспортний університет	72
18.	ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ Т.В.Кравченко Київський національний університет імені Тараса Шевченка	75

19.	ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ А. М. Магомедова Київський національний університет імені Тараса Шевченка	77
20.	ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ Г.Р. Мартинишин Львівський інститут економіки і туризму	80
21.	ПОНЯТІЙНИЙ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АПАРАТ ЯК ФАКТОР ПРОЦЕСУ ТВОРЕННЯ В.І.Мельник, І.Я Гришин., М.М Кірієнко., С.М.Козін Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка	83
22.	РОЛЬ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ В РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ О.П. Микитюк Київський національний університет імені Тараса Шевченка	86
23.	ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ О.А.Михальченко., І.С.Івахненко Інститут Інноваційної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури	90
24.	ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ НАУКОВИХ ПАРКІВ О.А. Мілієнко Донецький національний університет імені Василя Стуса	95
25.	ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЯГНЕНЬ О. Ю. Могилевська ¹ , Ю. В. Могилевський ² , О. І. Штанько ¹ 1. Київський міжнародний університет, 2. Європейський університет	98
26.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ПОЛИВНОЇ ВОДИ ІНГУЛЕЦЬКОЇ ЗРОШУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ В.В.Морозов, О.В.Морозов, Н.О.Ченіна ¹ , Є.В.Козленко ² 1. ДВНЗ «Херсонський ДАУ» 2. Управління каналів Інгулецької зрошувальної системи	102
27.	ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, РОЗРОБЛЕНИХ В УНІВЕРСИТЕТАХ О.Б. Мрихіна, Т.І. Міркунова Національний університет «Львівська політехніка»	107
28.	ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ Т.А. Мусатова Навчально-наукова установа «Академія фінансового Управління»	108

29.	ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ	
	Л.Л. Нескороджена	
	Київський національний торговельно-економічний університет	111
30.	ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ ВИРОБНИЧИХ СИТУАЦІЙ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ	
	Н. А. Несторук, І. В. Придятько	
	Індустріальний інститут ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»	115
31.	РОЛЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	
	Н.М. Олійник, С.М. Макаренко	
	Херсонський національний технічний університет; Херсонський державний університет	119
32.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ	
	Л.А.Оліх	
	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	124
33.	ІННОВАЦІЇ ТА АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК МЕХАНІЗМ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ	
	М.Ф. Плотнікова	
	Житомирський національний агроекологічний університет	129
34.	ПРОБЛЕМАТИКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ	
	Є.С. Подаков, О.С. Пристемський	
	Херсонський ДАУ	134
35.	ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	
	А.Ж. Сакун, І.П. Пантук	
	ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»	137
36.	ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ ПАРКІВ В ПРИДНІПРОВСЬКОМУ РЕГІОНІ	
	А.О. Самойленко, О.А. Зінченко	
	Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара	139
37.	SMART-ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ТЕРИТОРІЇ	
	В.П. Соловйов	
	ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»	143
38.	ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	
	В.В.Ставнюк, Я.В. Підлісна	
	Державна інноваційна фінансово-кредитна установа Міністерство економічного розвитку і торгівлі України	148

39.	ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ Н.С. Танклевська, А.С. Карнаушенко, К.С. Нікітенко ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»	153
40.	ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ О.М. Тараненко Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького	157
41.	МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВНЗ УКРАЇНИ І.О. Тарасенко, Н.В. Цимбаленко Київський національний університет технологій та дизайну	159
42.	НАПРЯМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ Л.І. Федулова Київський національний торговельно-економічний університет	164
43.	РОЛЬ НАУКОВОГО ПАРКУ В РОЗВИТКУ СТАРТАП РУХУ В УНІВЕРСИТЕТІ В.І. Чернюк Науковий парк Київського національного університету імені Тараса Шевченка	168
44.	СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ У ТРАНСФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ М.В. Шарко Херсонський національний технічний університет	172
45.	ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В.С. Шовкалюк, Д.Ю. Чайка Міністерство освіти і науки України	176
46.	ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СИСТЕМІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В.П. Якобчук, Є.І. Ходаківський Житомирський національний агроекологічний університет	180
47.	СИСТЕМА БАЗОВИХ НАПРЯМКІВ РОЗРОБЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ДСНС УКРАЇНИ Р.С. Яковчук, А.В. Саміло Львівський державний університет безпеки життєдіяльності	184

НАЦІОНАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СТРИМУЮЧІ ФАКТОРИ

Г.О. Андрощук

НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

В сучасному світі інновації розглядаються як найважливіший каталізатор довгострокового економічного розвитку. Основою розвитку інноваційної економіки є інтелектуальна власність (ІВ). Дослідження особливостей системи державного управління ІВ в цих умовах, для визначення оптимальних шляхів інтеграції України у міжнародний ринок інтелектуальної праці, формування національної інноваційної системи (НІС) є важливою науково-практичною проблемою. Практичний аспект формування НІС вимагає, з одного боку, державного управління й координації дій усіх її суб'єктів, з іншого - самостійних зусиль усіх суб'єктів, зацікавлених у реалізації інновацій, створенні умов, що сприяють інноваційному процесу та впровадженню досягнень науки і технологій в українську економіку.

У змістовному аспекті НІС є сукупністю державної інноваційної політики, суб'єктів інноваційної діяльності, інноваційної інфраструктури, інноваційних процесів і ресурсів. У процесі формування НІС всі елементи перебувають у тісній функціональній взаємозалежності.

Відомий англійський економіст К. Фрімен зазначав, що НІС є в кожній країні, але в «деяких країнах ці системи ефективні, а в деяких – ні. В одних країнах вони тільки зароджуються, в інших їх майже немає, але вони існують скрізь» [1]. Такий підхід є логічним, оскільки елементи НІС, у тому чи іншому вигляді, присутні у всіх країнах. Для того щоб система працювала ефективно, необхідні міцні й стійкі зв'язки між усіма її складовими. Саме міцність цих зв'язків і злагодженість усього механізму й формують характеристику НІС.

В Національній доповіді «Інноваційна Україна 2020», зокрема, констатується: «відсутність в Україні зацікавленості в інноваційному розвитку на політичному рівні, гальмування підтримки інноваційної діяльності, а то і пряма протидія їй основних міністерств в умовах, коли оточення України інтенсивно розвиває науково-технічну сферу (насамперед держави – члени ЄС), вимагає аналізу соціальних та економічних причин такого становища. Основна причина невиконання законодавства у сфері науки та інновацій в Україні, складнощі його розроблення та ухвалення пов'язані з тим, що нормативно-правові акти ухвалюються за відсутності інноваційної спрямованої економічної стратегії України» [2, с. 239].

Результати досліджень підтверджують дві гіпотези: охорона ІВ стимулює як передачу технологій, так і внутрішні інновації. В цілому 1% посилення патентних прав приводить до 2% зростання припливу ПІІ та імпорту. Це активізує передачу технологій. Позитивний зв'язок між розвитком НІС, ІВ та зростанням передачі технологій особливо видно у

високотехнологічних галузях, пов'язаних з виробництвом фармацевтичних препаратів, хімікатів, аерокосмічними дослідженнями і наданням комп'ютерних послуг. Водночас результати емпіричного аналізу даних за 30 річний період показують, що позитивний і істотний вплив на інновації забезпечується не тільки охороною ІВ, але і вкладеними в цей період інвестиціями в НДДКР [3]. Кількість інвестицій в інноваційні компанії в 2016 р. зросла на 32%. Українські компанії залучили понад 400 млн. доларів [4]. Інновації найчастіше з'являються там, де забезпечена належна охорона ІВ. Всесвітній центр інтелектуальної власності (GIPC) недавно оприлюднив щорічну оцінку міцності правової охорони ІВ в 30 країнах, на які припадає близько 80% глобального ВВП. Зіставлення показників охорони ІВ (GIPC) з показниками інноваційного розвитку (Bloomberg.com) показує чітку кореляцію між поширенням інновацій та захистом прав ІВ. Рівень кореляції між двома серіями показників (0.86) підтверджує незаперечний взаємозв'язок між захистом ІВ і стимулюванням інноваційної діяльності [5].

Аналіз доповіді «Глобальний інноваційний індекс» (ГП) 2017 р. дає можливість оцінити фактори, що впливають на інноваційну діяльність [6]. Рейтинг ГП 2017 р. є середнім двох субіндексів. Субіндекс інноваційних витрат (Innovation Input) дозволяє оцінювати елементи національної економіки, в яких протікають інноваційні процеси, в розбивці за п'ятьма основними групами: (1) інститути; (2) людський капітал і дослідження; (3) інфраструктура; (4) рівень розвитку ринку; і (5) рівень розвитку бізнесу. Субіндекс інноваційних результатів (Innovation Output). відображає фактичні результати таких зусиль в розбивці по двох основних групах: (6) результати в галузі знань і техніки; і (7) результати творчої діяльності. Підсумковий Індекс - це співвідношення витрат й ефекту, що дозволяє об'єктивно оцінити ефективність зусиль з розвитку інновацій у тій або іншій країні. ГП представляє собою сукупні дані про результативність інноваційної діяльності з 127 країн і економік світу, на які припадає 92,5% від населення планети і 97,6% від світового ВВП. У ньому розглядається 81 показник розвитку інновацій в найширшому їх розумінні - від стану інфраструктури до ситуації в політичному середовищі, бізнесі та освіті. Індекс представляється в Спільний дослідницький центр Європейської комісії для проведення незалежної статистичної перевірки. Завантажити повну версію доповіді (463 стр.) можна за посиланням: www.globalinnovationindex.org.

Лідери і аутсайдери рейтингу. Найвищий інноваційний індекс визначено за Швейцарією. За нею йдуть Швеція, Голландія, США і Великобританія. До першої десятки також увійшли Данія, Сінгапур, Фінляндія, Німеччина та Ірландія. Лідер ряду ІКТ-рейтингів - Південна Корея - на 11 місці. З найближчих наших сусідів найкращий результат у Естонії - 25 місце. Латвія розташувалася на 33 рядку, Литва - на 40. За Росії в списку опинилися Україна (50 місце), Молдова (54), Вірменія (59), Грузія (68), Казахстан (78), Азербайджан (82), Білорусь (88), Таджикистан (94), Киргизія (95). Гірше за всіх з інноваціями з досліджених країн справи йдуть в Ємені (127 місце). У розділ «Лідери інновацій» за регіонами (серед країн з

рівнем доходу нижче середнього) потрапили три країни: В'єтнам, Україна і Монголія.

Україна в Глобальному інноваційному індексі – 2017. Україна зайняла 50-е місце з 127 країн світу, піднявшись на шість рядків в порівнянні з 2016 р. Сусідами України по рейтингу є Чорногорія, Катар, Таїланд і Монголія. З межуючих з Україною країн кращий показник - у Словаччини (34 місце). Польща - 38-е, Угорщина - 39-е, Румунія - 42-е, Російська Федерація - 45-е. Молдова - на 54-му місці, Білорусь - 88-е. З країн колишнього СРСР найкращий показник - у Естонії, яка посіла 25-е місце. Серед європейських країн Україна зайняла 33-ю позицію.

Сильними індикаторами для України є «Коефіцієнт ефективності інновацій» (11), «Людський капітал і дослідження» (41), «Освіта» (30), співвідношення студент-вчитель (2), За індексом «Знання та технологічні результати» Україна займає 32 місце, показниками «Створення знань» -16, «Патенти» -18, «Патентні заявки РСТ» - 37, «Корисні моделі» - 1. Зазначимо, щодо трьох останніх показників, то тут нема чим пишатись. Кількість заявок на корисні моделі в Україні у 2,3 рази перевищує кількість заявок на винаходи, а кількість виданих патентів на корисні моделі у 3,2 рази перевищує кількість виданих патентів на винаходи. Адже відомо, що патент на корисну модель видається без проведення експертизи по суті. Частка корисних моделей становить 72,5% у загальній кількості поданих заявок на винаходи і корисні моделі. До того ж протягом року майже 75% патентів національних власників втрачає чинність через несплату зборів за підтримання чинності патентів на винаходи і корисні моделі.

Індекс інноваційної ефективності характеризує створення сприятливих умов для інноваційної результативності. За цим показником у 2017 р. Україна на 11 місці, що на одну позицію вище, ніж у 2016 р. Це свідчить про зростання ефективності інноваційної діяльності в країні.

З аналізу доповіді BOIB World Intellectual Property Report Breakthrough Innovation and Economic Growth [7] можна зробити висновок, що Україна входить до 20 країн-лідерів за кількістю патентів у сфері революційних технологічних інновацій: 3-D друку (11 місце) і робототехніки (17 місце).

Вплив знань. «Витрати на комп'ютерні програми» (6.), «Творчі результати» (49), «Торгові марки» (12), «Промислові зразки» (11), Кількість працюючих жінок з вищою освітою (3), «Платежі за інтелектуальну власність» (46), «Дослідницький талант» (42).

Найбільш слабкими показниками для України є: «Політичне середовище» (122), «Політична стабільність та безпека» (124), «Інститути» (101); «Інфраструктура» (90); «Стан розробки кластерів» (114) «Створення ІКТ та бізнес-моделі» (112). Щодо останнього показника, то тут також виникає питання. Адже за підрахунками аудиторської компанії – Pricewaterhouse Coopers, Україна входить до ТОП-20 найбільших експортерів ІТ-послуг в світі. Понад 70% експорту ІТ-послуг України становить розробка програмного забезпечення на замовлення.

В рамках ГІ аналітики розподіляють країни на три сегменти - лідери, успішні і країни-аутсайдери - в залежності від розміру ВВП на душу населення при оцінці впливу на нього інноваційних ринків. Україна знаходиться в ближче до центру кривої в сегменті «процвітаючих» ефективних інноваторів.

Висновки. За Глобальним індексом інновацій Україна досягла поставленого рядом завдання – 50 місце. Але при цьому низькими є показники інституціонального розвитку (101 місце як і у минулому році) та розвитку інфраструктури (90 місце) у зв'язку з політичною нестабільністю і непослідовністю проведення реформ. Законодавча база та методи державної підтримки інноваційного розвитку залишаються недосконалими. Україна, маючи досить високий рівень досліджень і розробок та патентної активності, має низькі позиції за рівнем комерціалізації та захисту об'єктів інтелектуальної власності. Високий рівень досліджень і розробок та патентної активності є необхідною, але не достатньою умовою розвитку інноваційної економіки країни. Для перетворення науково-технічних досягнень в конкурентний науково-технічний продукт потрібен розвиток всієї інфраструктури ринку інтелектуальної власності, завершення формування НІС.

Оцінюючи ефективність НІС України в сфері ресурсного забезпечення науки й інноваційної діяльності за індикаторами, виділимо її сильні й слабкі сторони. Зокрема, сильними сторонами є: збереження людського потенціалу для побудови економіки знань - освіченої молоді й кваліфікованих кадрів, слабкими - анклавність наукової системи країни, її недостатня інтегрованість у міжнародний науковий простір, недофінансування науки, архаїчність організаційної структури.

Отож, для розвитку інновацій в Україні необхідно, перш за все, створити ефективне інституціональне середовище, яке забезпечить економічне зростання, розвиток талантів та підвищення рівня людського розвитку. Україна має високий освітній та науковий потенціал, здатний продукувати різноманітні новації у вигляді ідей, наукових розробок, патентів, однак при цьому вона має слабкий механізм впровадження їх у сферу економічної діяльності. Тому безальтернативною для України є переорієнтація на високотехнологічний шлях подальшого розвитку. При цьому держава має зробити ставку суто на якісний людський капітал, включити конкурентоздатну науку, винахідницький потенціал, передову освіту та високотехнологічний бізнес в основні драйвери своєї економіки.

Саме на вирішення цих проблем мають бути спрямовані законодавчі ініціативи Міністерства освіти і науки України у сфері інноваційної діяльності [8] та заплановані парламентські слухання: «Національна інноваційна система: стан та законодавче забезпечення розвитку».

ЛІТЕРАТУРА

1. Freeman C., Soete L. Developing science, technology and innovation indicators: What we can learn from the past // Research Policy, Vol. 38(4), 2009, p. 583-589.
2. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.
3. In search of Optimality: Innovation, Economic Development, and Intellectual Property Rights, By William Daley// The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://sustainabledevelopment.un.org/.../55801>
4. Украинские компании привлекли более 400 млн. долларов [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://dengi.ua/business/298909-Ukrainskie-innovacii-privlekli-bolee-400-millionov-dollarov>
5. Ольга Красовская, Вероника Мовчан. Экспортные ориентиры Украины: к чему мы стремимся [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2015/10/28/7039941/>
6. Global Innovation Index 2017 Innovation Feeding the World Author(s): Cornell University, INSEAD, WIPO | Publication year: 2017 [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2017.pdf
7. World Intellectual Property Report Breakthrough Innovation and Economic Growth [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_944_2015.pdf
8. Шовкалюк В.С, Чайка Д.Ю. Законодавчі ініціативи Міністерства освіти і науки України у сфері інноваційної діяльності / Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки в контексті інтеграції України в Європейський науково - інноваційний простір: матеріали XXII Міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 11-13 вересня 2017 р. / НАНУ, ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва» НАН України, Київ, «Видавництво «Фенікс», 2017.- С.326-330.

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РЕВОЛЮЦІЙНОГО ЗРОСТАННЯ РОЛІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Т.Е. Бєлялов

Київський національний університет технологій та дизайну

Сучасний етап розвитку сучасної цивілізації характеризується поступовим переходом розвинутих країн і певної групи країн, що розвиваються від індустріальної до постіндустріальної економіки, головними рисами якої є дуже висока частка сфери послуг (третинного сектору) та «цифрової економіки» (четвертинного сектору) у секторальній структурі. Крім того, інформаційні технології все ширше використовуються у промисловості (вторинному секторі) та сільському господарстві (первинному секторі). Перехід до постіндустріальної економіки супроводжується розвитком глобалізації, що проявляється у посиленні взаємозалежності національних економік, формуванні глобальних ринків, посиленні конкуренції, розробці та затвердженні глобальних стандартів (якості, розмірів передачі інформації та т.п.).

Інноваційні технології відіграють визначальну роль як у формуванні постіндустріальної економіки на основі національної моделі соціально-економічного розвитку конкретної країни, так і на посиленні глобалізації. Розглянемо феномен стрімкого зростання ролі інноваційних технологій в постіндустріальній економіці з позицій формування відповідного. Таким чином дослідимо особливості формування попиту та пропозиції на ринку інноваційних технологій як різновиді товарного ринку, а також фактори розвитку ринкової інфраструктури.

Особливості формування попиту на ринку інноваційних технологій:

- посилення глобальної конкуренції, розширення ринків, їх модифікація та необхідність постійного вдосконалення продукту зобов'язує виробників постійно розробляти, використовувати та впроваджувати інноваційні технології;
- за рахунок впровадження інноваційних технологій можливо суттєво знижувати середні загальні витрати (собівартість) продукту та мінімізувати трансакційні витрати, що пов'язані з пошуком інформації, контрагентів, каналів продажів та т.п.;
- інноваційні технології дозволяють різко збільшувати обсяги виробництва конкретних підприємств та ставати лідерами ринку («Amazon», «AliExpress», «Steam» та ін.);
- інноваційні технології широко використовуються у розробці нових продуктів та самі по собі є продуктом, параметри виробництва якого постійно збільшуються;
- за рахунок інноваційних технологій відбувається підвищення продуктивності праці та заміщення неефективної однотипної

некваліфікованої праці роботами, що дає можливість суттєво знизити собівартість продукції («Foxconn», «Amazon» та ін.).

Особливості формування пропозиції на ринку інноваційних технологій:

- в наслідок інформаційної революції різко знизилися (в деяких випадках майже до нуля) витрати на пошук та систематизації інформації, що є необхідним елементом розробки інноваційних технологій;
- подальший розвиток освіти в розвинутих країнах, поступова побудова сучасних освітніх систем в країнах, що розвиваються, та майже вільний доступ через мережу інтернет до якісних он-лайн курсів («Coursera», «Prometheus» та ін.) різко збільшили кількість людей, які володіють знаннями та навичками, необхідними для розробки інноваційних технологій;
- постійне збільшення швидкості обробки інформації, поява об'єктно орієнтованого програмування та створення мов програмування з відкритим кодом різко зменшили прямі витрати часу працівників на розробку інноваційних технологій, що теж значно зменшило їх собівартість;
- також слід зазначити психологічні фактори формування позитивного іміджу розробників інноваційних технологій, внаслідок чого просто робота в ІТ-сфері розглядається як певний успіх, а розробники дуже вдалих інноваційних технологій мають статус «селебреті». Все це у комплексі збільшує кількість людей, зайнятих розробкою інноваційних технологій;
- розробка, впровадження та функціонування державних та приватних систем пошуку фінансових ресурсів, необхідних для грошового забезпечення створення інноваційних технологій значно покращило та спростило умови доступу до вільних фінансових ресурсів з боку самостійних розробників, малих та середніх підприємств, які на відміну від великих традиційно мали значні проблеми у пошуку джерел фінансування інноваційних технологій.

Основні тенденції розвитку інфраструктури ринку інноваційних технологій:

- сучасна інформаційна революція перш за все змінила інфраструктуру багатьох ринків, яка стала дійсно глобальною. Насамперед, це стосується створення, революційних розвиток та стабільне функціонування глобальних інформаційних мереж, систем мобільного та стільникового зв'язку, мобільного інтернету, глобальних пошукових систем, «хмарних технологій», систем швидкого переказу грошей, розвиток «інтернету речей», соціальних мереж. Безумовно, сучасна інформаційна революція повністю змінила функціонування багатьох ринків, сприяла створенню інфраструктури глобальних ринків, в тому числі й ринку інноваційних технологій, яка на відміну від інших ринків відіграє подвійну роль: сприяє розвитку самого ринку та вдосконалює інфраструктуру інших глобальних ринків;
- розвиток інфраструктури глобальних ринків, загалом, та ринку інноваційних технологій, зокрема, призвів до появи нових глобальних компаній, які, безперечно, є символами сучасної економіки, з'явилися

внаслідок використання інноваційних технологій та залишаються лідерами як у своїх сферах, так й розвитку ринків інноваційних технологій. Це, насамперед, такі компанії як «Apple», «IBM», «Intel», «Samsung» - лідери ринку комп'ютерної техніки та електроніки; «Microsoft», «Oracle», «Google», «Verizon/Yahoo» - програмне забезпечення; «Verizon», «Vodafone», «Orange» - мобільний зв'язок та телекомунікації; «Facebook», «Twitter», «LinkedIn» - соціальні мережі; «PayPal», «Webmoney» - електронні платіжні системи; «Amazon», «EBay», «Aliexpress» - електронна комерція.

Таким чином, революційне зростання ролі інноваційних технологій в постіндустріальній економіці обумовлено одночасною та односторонньою дією багатьох факторів, що сприяли різкому збільшенню попиту на інноваційні технології, постійному збільшенню їх пропозиції, та вибуховим розвитком ринкової інфраструктури, яка сама є результатом розробки та запровадження інноваційних технологій та сприяє їх використанню у багатьох сферах економічної діяльності та соціального розвитку.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ПРОБЛЕМИ ТА ВАЖЕЛІ ДЕРЖАВНОГО ВПЛИВУ З ЇХ ВИРІШЕННЯ

С.Ю. Боліла

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Аграрний сектор (сільське господарство, харчова і переробна промисловість) посідає важливе місце в економіці суспільства. Він забезпечує продовольчу та екологічну безпеку та продовольчу незалежність країни, формує значну частку валового внутрішнього продукту та фонду споживання населення, є одним з основних бюджетоутворюючих складових національної економіки. Від розвитку аграрного сектору залежить нормальне функціонування всього господарства країни та добробут людей.

Особлива роль аграрного сектору в соціально-економічному житті країни обумовлюється унікальним поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов та геостратегічним положенням, спроможністю України зайняти вагоме місце на міжнародному продовольчому ринку.

Для покращення стану економіки і зокрема аграрної сфери потрібно вводити інновації. В Україні питанням особливостей розвитку інноваційної діяльності та її державного регулювання останнім часом присвячується велика кількість наукових досліджень, в яких визначено стан державного регулювання інноваційних процесів та запропоновані заходи державної інноваційної політики; розглянута національна інноваційна система та розкрита її структура й особливості функціонування; проаналізовано сучасний інноваційний потенціал та система управління інноваціями на різних рівнях, зокрема - на державному рівні. Водночас, у роботах вітчизняних та зарубіжних науковців не до кінця розкриті питання ефективного державного регулювання інноваційною діяльністю в аграрній сфері, що зумовлює актуальність цього дослідження.

Інноваційна активність є найбільш гнучким індикатором конкурентоспроможності [1,с.43]. Посилення інноваційної активності в Україні має посідати центральне місце в реалізації державної економічної політики в аграрній сфері. Інновації забезпечують розширення пропозиції виробленої продукції на аграрному ринку, зростання якості продуктів і послуг підприємств, досягнення високої продуктивності, реалізації стратегічних планів фірм та сприяють підвищенню кваліфікаційного рівня кадрів. Однак інноваційний бізнес у країні досі розвинений слабо. Достатньо зазначити, що частка інноваційно активних організацій, що здійснюють технологічні інвестиції в аграрному секторі, становить лише 0,1-0,2% від їх загальної кількості. На даний час аграрний сектор економіки України знаходиться в особливо важкому стані. Внаслідок зниження платоспроможності товаровиробників у сільському господарстві спостерігається спад рівня технічної забезпеченості, темпів оновлення матеріально-технічної бази. Це приводить до здійснення неповного обсягу технологічних операцій та проведення їх із запізненням, що, в свою чергу,

зумовлює зниження врожайності сільськогосподарських культур, зменшення обсягів продукції, зниження її якості, значних затрат і підвищення її собівартості.

На відміну від інших галузей сільськогосподарське виробництво характеризується великим періодом обігу капіталу. Це зумовлене довготривалим строком виробництва продукції, який у рослинництві та й у більшості галузей тваринництва становить більше року. Така умова вимагає значних вкладень у формі оборотних коштів на протязі тривалого періоду, а отримання результатів настає значно пізніше.

Підвищена ризикованість сільського господарства як об'єкта інвестування, важкий фінансовий стан аграрних підприємств на даний час, негативний вплив інфляції через затримку платежів, невелика частка ліквідних активів у складі їх авансового капіталу, недостатня розвиненість ринку сільськогосподарської продукції, невирішеність питань власності на землю та майно спричинює складність у залученні приватних інвестицій у цю галузь.

Також однією з основних причин гальмування процесу формування й реалізації інноваційної моделі розвитку агробізнесу в Україні є нерозвиненість системного функціонування наукової та інноваційної сфери. Інноваційний бізнес в аграрній сфері належить до ризикового капіталу. Тому його розвиток потребує значних вітчизняних та іноземних інвестицій. При цьому ризики повинні бути компенсовані не тільки доходами підприємств-новаторів, але й гарантіями, пільговим оподаткуванням, дешевим кредитуванням і страхуванням. Для того, щоб знизити ризик і підвищити ефективність інновацій, необхідно сформувати економічний механізм вбудовування науки в структуру агровиробництва. Для вибору найефективніших форм і методів інноваційної активності в агропродовольчій сфері потрібен насамперед науково обґрунтований менеджмент, який містив би: формулювання мети і вибір стратегії; підготовку інноваційних проектів; управління проектами та ризиками, персоналом, створенням, освоєнням і якістю нової техніки; оцінку ефективності інновацій тощо.

Особлива роль у посиленні інноваційної активності в аграрній сфері належить державі, яка визначає пріоритети базисних інновацій на національному та регіональному рівнях, формує ринковий механізм її реалізації. Тому потрібно скоригувати традиційну однобічну орієнтацію на переважно капіталомісткий хіміко-технологічний шлях інтенсифікації агровиробництва на індустріальній основі. Для цього потрібно активніше використовувати всі досягнення науково-технічного прогресу, його агротехнічних, технологічних, організаційно-економічних та інших інноваційних напрямків.

Для реалізації державної політики розвитку аграрної сфери потрібно широко застосовувати довготермінові механізми та інструменти, які б стимулювали підвищення інноваційної активності агровиробника. Стратегія втілення цієї політики має здійснюватися на системній і послідовній основі. Всі учасники інноваційного процесу мають бути зацікавлені у поєднанні

їхніх інтересів і зусиль у створенні та застосуванні нових знань і технологій з метою виходу на внутрішній та зовнішні ринки з конкурентоспроможною продукцією. У реалізації зазначеної взаємодії та створенні відповідних умов роль державної влади є стрижневою.

За умов глобалізації інвестиційних процесів для України немає іншого вибору, як розробляти власну модель інноваційного розвитку аграрного сектору економіки, розвивати інноваційне підприємництво, посилювати інноваційний характер агровиробничої діяльності. Адже сучасний ринок діє за допомогою нововведень, а інноваційне прискорення є основою його сталого розвитку. Підприємництво закономірно виступає одним з наймогутніших факторів інноваційного розвитку, оскільки до цього спонукає підприємницький інтерес. Важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування інноваційного підприємництва відіграє інноваційна інфраструктура, зокрема такі її основні елементи, як агротехнопарки, бізнес - інкубатори, агротехнополіси, які сприятимуть виходу інновацій на ринок [2, с.96].

На сьогоднішній день інноваційна інфраструктура ще дуже слабка і характеризується неповнотою, а тому потребує всебічної підтримки з боку держави. До того ж слід зазначити, що інвестиції та інновації - це лише половина справи, а інша половина полягає у підготовці високопрофесійного персоналу, особливо менеджерських кадрів. Сучасний менеджер повинен зосереджуватися не лише на дослідженнях чи науково-дослідній діяльності, а й повинен багато приділяти уваги споживачеві, бути ще й маркетингологом і вивчати попит на нововведення.

Можливість впровадження інновацій на вітчизняних аграрних підприємствах, тобто сприйняття їх, визначається рядом факторів, які акумулюють внутрішні й зовнішні можливості та загрози. В контексті розгляду української проблеми запровадження інноваційної техніки і технологій у сільське господарство і збільшення інвестицій в країну загалом наріжним каменем виступають: нестабільна політична ситуація, нестійка і несформована законодавча база, запровадження відкритості ринків на території нашої держави, менталітет людини та її невміння правильно вести бізнес.

Державна політика щодо підвищення сприйняття інновацій аграрними підприємствами повинна забезпечувати формування та результативне функціонування системи механізмів, здатних стимулювати попит на інновації зі сторони товаровиробників, зокрема, купувати інноваційну техніку, технології; нарощувати нематеріальні активи; оновлювати асортимент продукції, поліпшуючи її якість; використовувати продуктивніші біологічні активи тощо. В даному аспекті позитивним є досвід країн ЄС щодо стимулювання інноваційної діяльності: в Португалії, Італії, Іспанії це податкові пільги, за допомогою яких стимулюються всі підприємства, пов'язані з розробкою та впровадженням інновацій; у Фінляндії, Швеції та Німеччині - субсидії й кредити за зниженими відсотковими ставками; у більшості країн Європейського Союзу надається державна підтримка

підприємствам, які розробляють і реалізують нові товари й технології, тому що дана сфера вважається досить ризикованою щодо капіталовкладень.

Розвиток інноваційної діяльності в сільському господарстві України - важливий напрям з нарощування конкурентних переваг, оскільки аграрна галузь економічно розвинутих країн поступово перетворюється в наукомістку галузь виробництва, що робить в перспективі конкуренцію з ними вітчизняного сільськогосподарського виробництва без подальших змін практично неможливою. Слід визнати, що Україна порівняно з розвинутими країнами програє по головних показниках ефективності виробництва: продуктивності праці, техніко-технологічній забезпеченості, енергоємності, врожайності сільськогосподарських культур, продуктивності худоби. Тому існує лише один основний чинник, який може забезпечити успіх у конкурентній боротьбі - це новітні й ресурсозберігаючі технології [3, с. 5].

У зв'язку з ситуацією, що склалася, можливі три підходи до вирішення проблем вітчизняного сільського господарства: 1) примітивізація виробництва, яка стихійно реалізується шляхом масового ввезення в країну закордонної високотехнологічної продукції; 2) використання сучасних технологій розвинутих країн, в результаті чого відбувається спільний із закордонними компаніями вихід на світовий ринок; 3) направлений виключно на ринок власних високих технологій та відповідної продукції, на визначення пріоритетних напрямів науково-технічних досліджень, концентрації на них ресурсів і підвищення мотивації колективів учених, робітників та інноваційних структур. Найбільш ефективним з точки зору надійної перспективи розвитку аграрної економіки, є третій підхід з одночасним використанням окремих елементів двох вищезазначених.

Для підвищення конкурентоспроможності сільського господарства слід створити національну інноваційну модель розвитку галузі на основі комплексного поєднання науки, наукового обслуговування та інноваційної інфраструктури. Управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі повинно охоплювати блок управління (управління агропромисловим виробництвом, науково-технічним прогресом та інноваційним процесом), аграрну науку, інформаційно-консультаційну діяльність та освоєння інновацій на сільськогосподарських підприємствах.

Таким чином в процесі дослідження виявлені основні проблеми, що стримують ефективне стратегічне управління інноваційними процесами в аграрному секторі, а саме: відсутність науково-методологічної бази формування інноваційної системи та комплексності у здійснюваних заходах щодо реалізації інноваційного потенціалу сільськогосподарського виробництва; управління інноваційною діяльністю здійснюється без чітко сформульованої стратегії науково-технологічного та інноваційного розвитку; відсутність дієвої системи пріоритетів розвитку науково-технологічної сфери агровиробництва; нечітка координованість дій суб'єктів інноваційної діяльності; недостатність фінансових ресурсів для забезпечення наукових досліджень та впровадження інноваційних розробок; недовершеність нормативно-правової системи регулювання і стимулювання інноваційної

діяльності; повільне формування сучасного і масштабного ринку інноваційної продукції. Водночас, незважаючи на ряд зазначених вище проблем, Україна має потенційні можливості для успішного здійснення інноваційної діяльності в аграрному секторі, однак на рівні держави для цього необхідно виконати ряд заходів:

- забезпечити стабільну економічну ситуацію та створити сприятливий інвестиційний клімат для залучення інвестицій в аграрний сектор економіки;
- надати пільги аграрним підприємствам, які створюють інноваційний продукт, що дозволить збільшити фінансові ресурси для реалізації інноваційної програми аграрного підприємства;
- зорієнтувати фінансово-кредитні установи на надання кредитів аграрним виробництвам, що займаються інноваційною діяльністю;
- створити державну інформаційну систему для надання консультаційних дорадчих та організаційних послуг інноваторам в сфері агробізнесу;
- забезпечити надання фінансової допомоги вченим, винахідникам і малим фірмам, які працюють над створенням і впровадженням інноваційного продукту в аграрному секторі - гранти, позички, субсидії, гарантовані кредити, забезпечення дослідників відповідним обладнанням і приладдям, приміщенням та сервісом, експортне кредитування тощо;
- розвивати та підтримувати систему аграрної освіти, спеціальної фахової підготовки, системи підвищення кваліфікації тощо;
- створити належне правове середовище для інноваторів в агровиробництві, тобто розвиток державного патентного права, правничих засад виробництва та споживання якісної продукції: системи стандартизації виробництв та окремих видів продукції, дозвіл новатору на тимчасову монополію тощо;
- обстоювати прав та інтересів вітчизняних агровиробників інноваторів у міжнародній кооперації праці;
- створити сприятливі умови для міжнародної інвестиційної діяльності, зокрема зниження для агровиробника ставок ПДВ на обладнання, що ввозиться для виробництва інноваційної продукції;
- забезпечити державне замовлення та закупівлю продукції інноваційних агрофірм.

Використання запропонованих заходів щодо стимулювання інноваційної активності аграрних підприємств дозволить покращити процес виробництва, дозволить ефективно використовувати внутрішні і залучати зовнішні інвестиції в інноваційну діяльність та буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності аграрного сектору та економіки в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Музика П.М. Активізація інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки України /П.М. Музика //Економіка АПК.- 2005.- № 8.- С. 42-45.

2. Зубець М., Тивончук С. Розвиток інноваційних процесів в агропромисловому виробництві / М. Зубець, С. Тивончук.– К.: Аграрна наука, 2004. – 192 с.

3. Супіханов Б.К. Про підвищення конкурентоздатності аграрного виробництва в сучасних умовах / Б.К. Супіханов // Економіка АПК. - 2008. - № 5. - С. 3-8.

КОМБІНАЦІЯ ПАРАМЕТРІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Т.В. Бочуля

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Реалії сучасного світу спонукають до пошуку інноваційних рішень, механізмів, методів і засобів, які забезпечують суспільно-економічний розвиток. Зміна ключових чинників виробництва, нові тренди модернізації економіки, становлення мультимедійного суспільства, розширення колаборативного середовища стали фундаментом для глибинних перетворень, які позначились на суспільно-економічних відносинах, культурі, політиці тощо. Відповідно постало питання про активізацію інновацій, які мають сприяти адаптації базової основи сучасного світу до його беззаперечних змін і перетворень.

У забезпеченні розвитку інноваційної діяльності саме державі належить ключова позиція та керівний вплив, який реалізується на всіх рівнях колаборативного середовища. Держава через низку механізмів, засобів та інструментів реалізує свій пріоритетний вплив на комплексне регулювання інноваційної діяльності, її моніторингу та розвитку. Через нормативно-правове забезпечення, фінансування, роботу спеціальних структур, затвердження цільових програм розвитку реалізується система формальних обмежень. У цьому регламентуванні ключове місце займає саме нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності, на підставі якого реалізується сукупність базових принципів й регуляторів, що сприяє системності методів, принципів і процедур організації та розвитку інноваційної діяльності.

Нормативно-правове забезпечення має комплексно охоплювати всі рівні та напрями державного регулювання інноваційної діяльності. За своєю суттю нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності є способом регулювання вирішення завдань інноваційного розвитку, а отже, вибір оптимального напрямку регулювання інноваційної діяльності залежить від конкретних чинників і базових обмежень, що організовує середовище формальних інституцій. Важливо здійснювати актуалізацію інноваційного середовища та пропонувати адаптивні інструменти для його регулювання, від чого залежить ефективність інноваційної діяльності. У нормативно-правовому регулюванні інноваційної діяльності необхідно забезпечити три базові параметри, які характеризують комплекс чинників, методів і процедур організації та розвитку інноваційного середовища:

- прогнозування змін зовнішніх чинників впливу;
- гнучкість;
- інтегрованість.

Ці параметри є ключовими, оскільки сприяють формуванню ефективного нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності із відповідністю зовнішнім чинникам впливу та урахуванням потреб на

кожному рівні державного регулювання. Архітектура нормативно-правового забезпечення на основі цих параметрів дозволяє виділити різні комбінації чинників, методів, принципів і процедур організації інноваційної діяльності (рис. 1).

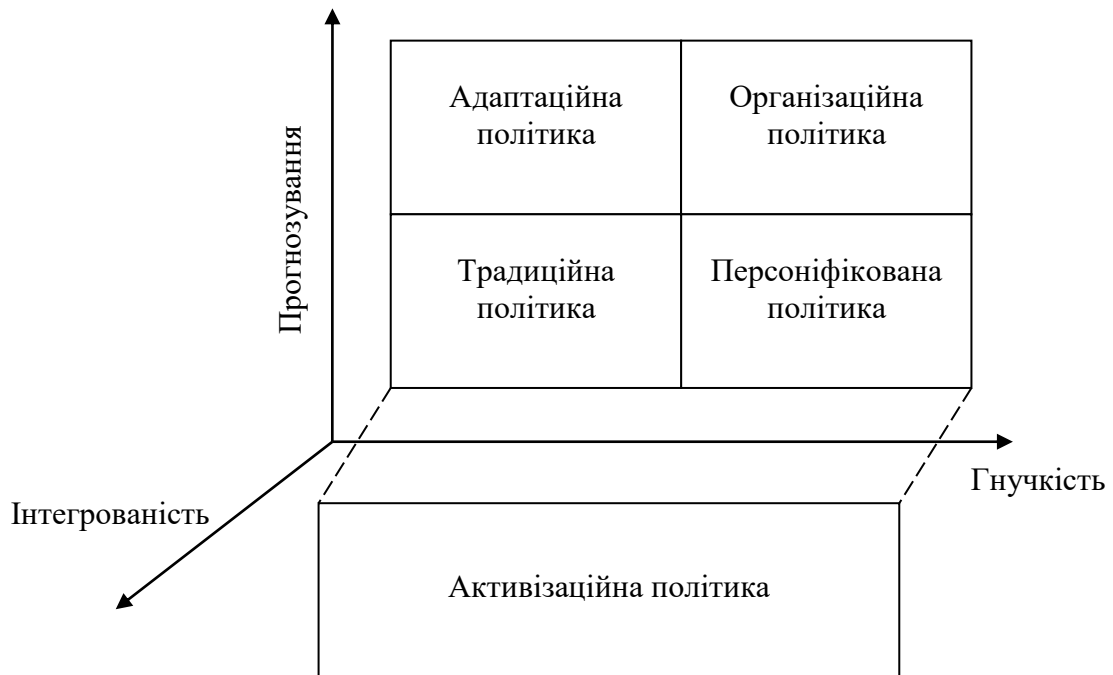

Рисунок – Архітектура комбінацій параметрів та інструментів нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності

Формування та імплементація нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності має здійснюватись на підставі поєднання різних параметрів відповідно до внутрішніх і зовнішніх чинників.

1. Адаптаційна політика є ефективною, якщо потужним є вплив чинників зовнішнього середовища, високий рівень ризиків та стан невизначеності. В умовах турбулентності необхідно зважати на нестабільність прогнозів і потребу мінімізації деструктивного впливу. Ефективність інноваційної діяльності в такому випадку залежить від адаптивних положень і регуляторів, які сприяють своєчасному налаштуванню політики та стратегії розвитку інноваційного середовища із виокремленням нових напрямів і можливостей до активізації. Це варіант залучення альтернатив комбінування методів, принципів і процедур, що забезпечують ведення інноваційної діяльності відповідно до обставин, які склались у зовнішньому середовищі. Комбінація параметрів має вигляд еволюційного циклу, в якому раціонально поєднані базові обмеження та чинники, що дозволяють налагодити ефективне регулювання із попередженням ризиків. Адаптаційній політиці властивий характер поміркованості, тобто узгодження параметрів зовнішнього середовища із характеристиками внутрішнього середовища. Це забезпечує ефективність організації інноваційної діяльності, оскільки дозволяє реалізувати різні інтегровані структури базових чинників і ключових обмежень.

2. Організаційна політика характерна для інноваційного середовища, розвиток якого майже не піддається прогнозуванню через початкову стадію формування та впливу низки зовнішніх чинників. За таких умов наперед досить складно визначитись з правилами, які, з одного боку, не повинні бути обмежувальними чинниками, проте мають повністю забезпечити належне регулювання інноваційної діяльності. Для такої політики доречно користуватись кращими прикладами, тобто в основі нормативно-правового забезпечення має бути міжнародні базові положення із урахуванням національних особливостей економіки та суспільних відносин. Необхідно розвинути нормативно-правову платформу організації інноваційної діяльності із реалізацією бінарного підходу, що виявляється у налагодженні колаборативного середовища та комунікаційних зв'язків.

3. Персоніфікована політика є ефективною для макрорівня інноваційного середовища, оскільки призначена для нормативно-правового регулювання провідних інноваторів, які справляють прямий керівний вплив на галузь, економіку та суспільство. Це регулювання суб'єктів інноваційної діяльності, які створюють нове ринкове середовище та є лідерами у галузі, що суттєво відрізняє їх від інших учасників інноваційного середовища. У такому разі в нормативно-правовому забезпеченні мають бути передбачені окремі положення, які надають пріоритетні напрями для розвитку потужних суб'єктів інноваційної діяльності.

4. Традиційна політика є найменш привабливою для розвитку інноваційної діяльності, оскільки характеризує діяльність суб'єктів, розвиток яких є стабільним, проте не прогресивним. Це типовий приклад певної ніші економічного середовища, що має стабільні конкурентні позиції та переконання щодо беззаперечного отриманих переваг. У такому разі суб'єкти намагаються використовувати свої переваги для оптимального позиціонування в середовищі без можливості внесення змін і перетворень. Відповідно класичним (або традиційним) є також нормативно-правове забезпечення, як комплекс базових постулатів та регуляторів, що спрямовані на підтримку суб'єктів, але з певним нівелюванням їх розвитку.

5. Активізаційна політика адаптована до суб'єктів інноваційної діяльності, які мають актуалізувати методи, принципи та процедури організації такої діяльності. Відповідно до активізаційної політики нормативно-правове забезпечення має сприяти регулюванню інноваційної діяльності таким чином, щоб підтримати суб'єктів у перехідних умовах. Це комплекс принципів і регуляторів, які уможливають сприятливі умови для уникнення додаткових ризиків і активізації інноваційної діяльності.

Наразі інноваційна діяльність є необхідною умовою суспільно-економічного розвитку, а отже, спонукає до актуалізації нормативно-правового забезпечення, що має бути персоніфікованим відповідно до відмітних рис суб'єктів такої діяльності. Запропонована архітектура комбінацій параметрів та інструментів нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності сприяє вибору найбільш оптимального варіанту регулювання, що відповідає внутрішнім і зовнішнім чинникам розвитку.

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ, ІННОВАЦІЙНІ ЦЕНТРИ ТА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ РЕАЛІЗАЦІЮ ІДЕЇ «РОДОВА САДИБА»

М.Л. Васильєв

ВГО «Народний рух захисту Землі»

На виконання доручення Кабінету Міністрів України від 02 червня 2014 р. № 43381/8/1-09 та відповідного листа Міністерства аграрної політики та продовольства України, якими визнано, що проект концепції «Родова садиба» спрямований на відродження сільських територій, створення належних умов для заохочення молоді та сімей з дітьми до роботи і проживання у сільській місцевості та розвитку дітей у екологічно чистому середовищі з розвиненою соціальною сферою, департаментом агропромислового розвитку Житомирської області була проведена певна організаційна та інформаційна робота.

Виходячи з того, що реалізація концепції «Родова садиба» дозволить сформувати механізм для добровільного заселення сільських територій, освоєння проблемних земель та територій, що у свою чергу, сприятиме їх ефективному розвитку і продовольчій безпеці країни, підвищенню доходів населення, забезпеченню гідної заробітної плати та умов праці, зайнятості молоді у сільській місцевості, департаментом, разом з обласною громадською організацією «Народний рух захисту Землі» було підготовлено і проведено цілу низку заходів, направлених на поширення інформації для більш ефективного розвитку цього процесу.

2 липня 2014 р. у м. Житомир, через місяць після доручення Кабінету Міністрів України, разом з обласною радою було організовано, громадські слухання «Родова садиба – один із напрямків відродження сільських територій». Його учасниками стали депутати місцевих рад, керівники асоціацій сільських та селищних рад області, науковці, практики, представники органів влади, місцевого самоврядування, громадськість, мешканці родових садіб Житомирщини, науковці ННЦ «Інституту аграрної економіки» НААНУ та викладачі Житомирського національного агроекологічного університету.

Виходячи з того, що в Житомирській області процес створення родових поселень набув найбільш відчутних темпів (1 поселення у 2000 р., 12 – станом на 2014 р.) на громадських слуханнях було прийнято резолюцію, якою передбачалось проведення Круглого столу з 10-ма обласними державними організаціями, керівні органи яких, були включені в згадане вище доручення Кабінету Міністрів України. Такий круглий стіл було проведено 22.10.2014 року за участю обласної ради, науковців ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ та ЖНАЕУ.

Питання реалізації концепції «Родова садиба» на території області 19 червня 2015 р. розглядалось на колегії Департаменту агропромислового розвитку за участю представників усіх районів області. Представниками

обласної державної адміністрації було висловлено побажання продовжити проведення круглих столів з цього питання в інших районах області. На сьогодні проведено 9 круглих столів в районах, а також в Коростеньській міськраді (за їх пропозицією). Крім того, Коростеньська міськрайонна пенітенціарна служба звернулася з пропозицією про проведення круглого столу з питань впливу ідеї «Родова садиба» на підвищення ефективності ресоціалізації та адаптації підоблікових, що було реалізовано 4.01.2016 року.

Практика життєдіяльності та господарювання мешканців родових садиб та родових поселень доводить, що саме жителі родових поселень привносять в життя сільських територій «друге дихання», нові ідеї, активну життєву позицію народних мас через місцеві громадські організації як одну із форм публічного управління та адміністрування. Саме така форма реалізації практики безпосереднього народовладдя, відповідно до ст. 5 Конституції України, характерна для активної позиції жителів родових поселень як нової генерації сільських жителів. Зокрема, на базі Несолонської сільської ради Новоград-Волинського району Житомирської області реалізується механізм активізації діяльності громади через ініціювання змін громадськими організаціями, зареєстрованими на території. В населених пунктах, що входять до складу сільської ради, проводяться конференції громади, в яких беруть участь делеговані від кожної вулиці представники. Конференція обрала Раду старійшин, затвердили Статут і перспективний план розвитку Громади, визначила склад Комітетів громади за пріоритетними напрямками діяльності (соціальний розвиток, охорона громадського порядку, економіка і інфраструктура, освіта, культура та дозвілля, благоустрій та екологія). В даному прикладі базового рівня система публічного управління діє наступним чином.

1) На зборах місцевої Громади (ГО) приймається рішення про виявлення першочергових завдань розвитку території.

2) Делегати від вулиць шляхом анкетування визначають перелік питань, необхідних для вирішення. Зібрана інформація опрацьовується у відповідних комітетах Громади і вноситься на розгляд конференції. На конференції приймається рішення про подальші дії громади, а саме:

- вирішення питань силами самої Громади;
- долучення до вирішення питань сільської ради;
- вирішення питань на рівні району (тоді рішення конференції у відповідній формі подається на розгляд сесії сільської ради для отримання офіційної підтримки);
- вирішення питань на рівні обласної державної адміністрації та обласної ради.

3) На конференції ці питання аналізуються, обговорюються і приймаються рішення щодо їх пріоритетності та механізму ефективного вирішення.

4) Затверджені конференцією рішення доводяться до відповідного Комітету Громади, який готує необхідні документи для його подальшого проходження.

5) Ті рішення Громади, які подані до розгляду сільрадою, розглядаються на її сесії і отримують відповідну резолюцію.

6) Рішення громади, які потребують розгляду в районі, області чи на інших рівнях, розглядаються на сесії сільради і в разі підтримки готуються у формі листів та звернень до відповідних структур.

З метою підвищення ефективності та наукової обґрунтованості прийнятих управлінських рішень мешканцями населених пунктів Несолонської територіальної громади запропонована співпраця з ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ, ЖНАЕУ, Всеукраїнською громадською організацією «Народний рух захисту Землі», Житомирським регіональним відділенням асоціації сільських та селищних рад, Громадською організацією «Науково-дослідний інститут удосконалення систем управління» (м. Харків), Громадською організацією «Гранідуб» (с. Дубівка Новоград-Волинського району Житомирської області), Громадською організацією «Лагульське об'єднання сталого землекористування» (с. Лагульськ Новоград-Волинського району Житомирської області) у формі відповідного Меморандуму.

Вивчення, а також наукове обґрунтування пропозицій жителів населених пунктів Несолонської сільради фахівцями ЖНАЕУ та підготовка на їх основі аналітично-проектної документації, досліджень, аналізу діяльності та екстраполяція в часі і розмірах нових тенденцій в суспільстві дозволить використати цей позитивний досвід для реалізації практики гармонійного багатофункціонального розвитку сільських територій з пріоритетами духовного і соціального екологічного становлення населення відповідних територій. Обґрунтування внесених мешканцями пропозицій з відповідним їх науковим супроводом дозволить сприяти внесенню конструктивних пропозицій до органів обласної державної адміністрації та обласної ради.

Враховуючи динамічний характер розвитку сільських територій, інвестиційну спрямованість процесу, становлення самозайнятості та підприємництва, викладачами ЖНАЕУ проводилась робота щодо вивчення причин та наслідків вказаного явища з метою виявлення можливості застосування позитивного досвіду та апробації модельних підходів в управлінні на засадах державно-приватного партнерства. Проведені дослідження дозволили здійснити підготовку підручника для ВНЗ з висвітленням питань впливу ідеї створення родових поселень на розвиток сільських територій і зміну свідомості учасників цього процесу, а також підготувати та провести 5-денний семінар з представниками аграрних університетів і поселенцями України в Одеській області. Представниками Житомирського агроекологічного університету і поселенцями області ініційовано і проведено фестиваль екологічних та родових поселень України в етнографічному музеї Пирогово (м. Київ), результатом якого стала

пропозиція проведення таких фестивалів двічі на рік, а також міжнародних науково-практичних конференцій «Родові поселення – механізм формування державних пріоритетів розвитку сільських територій України в умовах євроінтеграції» (Київ, 2016), «Стійкий розвиток регіонів в умовах глобалізації» (Житомир-Одеса, 2016) за співпраці з вузами країн Європейського Союзу, в результаті чого висловлено побажання щодо проведення спільних наукових досліджень з питань вивчення розвитку сільських територій в умовах децентралізації владних повноважень та впровадження позитивного досвіду України та ЄС у практичну діяльність територіальних громад.

Таким чином становлення процесу відродження сільських територій України включає наступні етапи:

1) функціонування механізму створення родових садиб як інструменту відродження і розвитку сільських територій розглядались Кабінетом Міністрів України двічі в 2009 р. та 2014 р., за результатами яких надано доручення щодо вивчення досвіду створення та функціонування родових садиб та родових поселень з можливістю подальшого впровадження цієї практики в усіх регіонах країни 8 та 10 міністерствам відповідно, зокрема підкреслено, що наразі існує близько 100 поселень, переважна більшість з яких зосереджена в північній та центральній частинах держави;

2) Міністерство освіти та науки України, розуміючи суть проблеми розвитку сільських територій і користь від реалізації ідеї родових садиб і родових поселень для держави і населення країни, у 2015 р. затвердило Програму навчальної дисципліни «Планомірний розвиток сільських територій», а в 2016 р. – Програму навчальної дисципліни «Родова садиба»;

3) активізація розвитку родових садиб та родових поселень на теренах Житомирської області фіксує зростання їх кількості з 1 у 2000 р. до 12 – у 2014 р., зокрема в Малинському районі за допомогою механізму створення та функціонування родових садиб та родових поселень та сприяння Голоківської сільської ради відроджено с. Омелянівка та розпочато відродження с. Лідівка, тоді як офіційна статистика констатує щорічне скорочення чисельності сільських населених пунктів в Україні на 17 одиниць та їх загальне зменшення на 400 одиниць починаючи з 1990 р., крім того 228 населених пунктів вже знелюднені, але процес оформлення відповідних документів щодо їх ліквідації ще не відбувся, ще в близько 600 за даними паспортизації налічується від 1 до 10 жилих хат;

4) в 2015–2016 рр. в 10 районах та м. Коростень проведено інформаційно-роз'яснювальну роботу щодо використання механізму родової садиби з метою відродження населених пунктів на сільських територіях області;

5) в 2016–2017 рр. поширюється досвід публічного управління та адміністрування за умови формування механізму державно-приватного партнерства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Plotnikova M. Conceptual Basis for Ukrainian Rural Development / M. Plotnikova // Regional Formation and Development Studies. – 2015. – № 3. – P. 134–144.
2. Грабар І. Г. Мікрорезонансні технології та секрети довголіття (Жити до 140 – доступно кожному!) / І. Г. Грабар. – Житомир; К.: Євенок О. О., 2012. – 147 с.
3. Синергетика економічних систем: [навч. посіб.] / І. Г. Грабар, Є. І. Ходаківський, О. В. Вознюк [та ін.]. – Житомир, 2003. – 244 с.
4. Батуріна Р. М. «Родова садиба» – один з напрямів сталого розвитку сільських територій / Р. М. Батуріна // Агроінком. – 2013. – № 4/6. – С. 102–109.
5. Кропивко М. М. Організаційні особливості створення родових садіб як альтернативної форми розвитку господарств населення / М. М. Кропивко // Наук. вісн. Мукачівського держ. ун-ту. – 2015. – № 2 (4), ч. 2. – С. 24–29.
6. Plotnikova M. Innovative character of rural territories social potential realization / M. Plotnikova // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. – 2014. – V. 36, № 4. – P. 956–958.
7. Плотнікова М.Ф. Формування системи розвитку сільських територій на засадах підприємництва, саморегулювання та державного управління / М.Ф. Плотнікова, Є.І. Ходаківський // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія Економічні науки. – 2013. – № 33, Ч. 3. – С. 21–26.
8. Плотнікова М.Ф. Перспективи розвитку сільських територій та Концепція «Родова садиба»: соціально-екологічний аспект / М.Ф. Плотнікова, М.Л. Васильєв // Вісник ЖНАЕУ. – 2014, Т. 4. – № 2. – С. 412–423.
9. Плотнікова М.Ф. Направлення багатофункціонального розвитку сільських територій / М.Ф. Плотнікова // PROGRESS. – 2013. – № 1–2. – С. 44–48.
10. Плотнікова М.Ф. Каталізатори інвестиційно-інноваційного розвитку на сільських територіях / М.Ф. Плотнікова // Стратегія економічного розвитку України. – 2016. – № 39. – С. 107–117.
11. Плотнікова М.Ф. Суспільні інституції як механізм формування громадянського суспільства / М.Ф. Плотнікова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. – 2016, В. 17, Ч. 3. – С. 50–54.
12. Плотнікова М.Ф. Інноваційно-інвестиційна практика сільського розвитку як стійкої суспільно-економічної системи / М.Ф. Плотнікова // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2016, В. 17, Ч. 3. – С. 50–54.
13. Плотнікова М.Ф. Соціократія як інструмент управління розвитком сільських територій / М.Ф. Плотнікова // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія Економічні науки. – 2016. – №1. – С. 141–152.

ПЕРЕДУМОВИ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

О.Д. Витвицька, В.В. Теслюк

*Національний університет біоресурсів і природокористування;
Науковий парк «СПЯЖ», Національний університет біоресурсів і
природокористування*

Інноваційний розвиток аграрного сектору України стає більш залежним від ефективного використання нововведень у зв'язку з необхідністю підвищення його конкурентоспроможності, орієнтації виробництва на європейські стандарти. Однак, значна кількість як фундаментальних, так і прикладних досліджень залишається лише на стадії розробки чи новації. Причиною цього може бути не лише відсутність коштів, але і нескоординований процес управління комерціалізацією інноваційної продукції та технологій. Як наслідок, постає завдання пошуку і використання аграрним виробництвом інноваційних рішень щодо підвищення його конкурентоспроможності, проте виконання його неможливе без формування ефективної інноваційної системи накопичення знань та успішного впровадження інноваційної продукції аграрного сектору.

Поштовхом до розвитку економіки є поява базисних інновацій в окремих галузях виробництва, а економічне зростання - як наслідок появи нових галузей.

В основу визначення та обґрунтування критичних чинників успіху комерціалізації інновацій можна використати три групи основних індикаторів (рис. 1).

Рис. 1. Тріада індикаторів для комерціалізації інновацій

Комерціалізація інноваційної продукції аграрного сектору на практичному рівні повинна здійснюватися з використанням потенціалу галузевої інноваційної інфраструктури, який краще розуміє її специфіку.

Вивчаючи міжнародний досвід ми можемо бачити, що в законодавстві багатьох країн існують правила, що визначають порядок (процедуру) комерціалізації інновацій і фундаментальних та прикладних досліджень. На нашу думку, потрібно запровадити нормативні положення з комерціалізації інноваційної продукції. Суть яких полягатиме у стимулюванні комерційного використання інновацій, створених в державних навчальних і наукових структурах, тобто результати наукових досліджень, які отримані за рахунок (або з використанням) бюджетних коштів, стартапів, механізмів вітчизняної чи міжнародної співучасті у науково-технічній сфері аграрного сектору.

Для цього основними критеріями повинні бути:

- обґрунтовані форми участі науки, освіти і інвестора в інноваційній інфраструктурі;
- визначення правил і процедури, в яких зазначені завдання комерціалізації для різних суб'єктів інноваційного процесу;
- організаційно-економічні і технічні умови суб'єктів комерціалізації інновацій на всіх етапах інноваційного процесу.

Складовими процесу комерціалізації повинні бути:

- сертифікація (стандартизація) інноваційної продукції аграрного сектору;
- маркетингове супроводження інноваційної продукції аграрного сектору або наукових розробок;
- реалізація інноваційної продукції аграрного сектору з використанням дорадчих послуг.

Комерціалізація інновацій і наукових розробок має бути визначена як процес, що спрямований на комерційну реалізацію інновацій і наукових розробок у сферу реального виробництва з метою отримання соціально-економічних ефектів.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВОДОГОСПОДАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Л.М. Грановська

Херсонський державний аграрний університет

На сьогодні в Україні створена потужна законодавчо-нормативна база, яка направлена на інноваційний розвиток національної економіки, а саме: Закони України «Про інноваційну діяльність» (2002); «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (2003); «Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих технологій» (2004); «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (2006) та ін. Наприклад Законом України «Про інноваційну діяльність» визначено відповідний категоріальний апарат, що стосується інноваційної діяльності та мета і принципи державної інноваційної політики. Важливими принципами цього закону, що стосуються інноваційного розвитку аграрного сектора економіки півдня України є: орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України; створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу; забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності. Однак, на жаль, ці принципи є тільки наголошеними, а механізми для їх реалізації є недосконалими. Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» визначені стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на 2011-2021 роки, основними з яких є: технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу, до якого безпосереднє відношення має і водогосподарська галузь; широке впровадження технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього середовища, а «Загальнодержавна комплексна програма розвитку високих технологій» спрямована на запровадження моделі сталого економічного зростання вітчизняних підприємств шляхом удосконалення структури управління та інтенсивного інвестування високотехнологічного виробництва. У 2015 році Уряд країни затвердив Єдину комплексну стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій України на 2015–2020 роки, яка надає стратегічну основу для розвитку аграрного сектору в цілому, включаючи питання рослинництва, землекористування та землеустрою, доступу до кредитів, оподаткування, сільськогосподарських досліджень та освіти, механізмів державної підтримки, безпеки харчових продуктів, охорони навколишнього середовища та інші суміжні питання. Проте стратегія не розкриває достатньою мірою питання розвитку водогосподарської галузі в Україні. У липні 2015 року Міністр аграрної політики та продовольства створив Координаційну раду з п'ятьма робочими групами, перед якими було поставлено завдання щодо розроблення стратегії зрошення та дренажу для України, і, таким чином, заповнив стратегічну прогалину Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій. Виходячи із аналізу існуючої законодавчо-

нормативної бази актуальними для України є питання інноваційного розвитку аграрного сектора економіки та водогосподарської галузі, яка є складовою та важливою умовою ефективного розвитку аграрного сектора півдня України. Існуюча в Україні система управління водними ресурсами і водокористуванням має, в основному, галузеву та адміністративно-територіальну спрямованість і незбалансований механізм охорони вод та відтворення водних ресурсів. При відсутності єдиного державного органу, що відповідає за стан водних об'єктів у басейні, право такого управління законом надано великій кількості державних органів, для яких воно не є головним обов'язком. Внаслідок цього спостерігається паралелізм і дублювання рішень при здійсненні ряду функцій управління.

Світовий водогосподарський баланс свідчить, що на всі види водокористування витрачається близько 2200 км³ води на рік. На розчинення стоків витрачається 20 % прісних водних ресурсів, а 1 км³ очищених стічних вод забруднює 10 км³ річних вод, неочищених – в 3-5 разів більше. Таким чином, кількість прісної води в об'ємному виразі не зменшується, але якість її різко погіршується, а наслідком цього є підвищення дефіциту прісних якісних водних ресурсів. Наведені приклади розвитку антропогенних процесів свідчать про присутність реального екологічного ризику, який формується як на національному і регіональному, так і на глобальному рівні при незбалансованому подальшому розвитку господарсько-виробничого комплексу країн світу.

Процес управління водогосподарсько-меліоративним комплексом півдня України, як складною еколого-економічною системою, передбачає комплексний системний підхід у вирішенні всіх завдань розвитку кожної підсистеми і самої еколого-економічної системи, забезпеченні оптимізації водокористування, збереженні водних ресурсів та охороні навколишнього середовища. Розвиток кожної з підсистем і окремих галузей в них ставлять різні, а іноді зовсім протилежні вимоги до одних і тих самих природних ресурсів, що призводить до виникнення конфліктів інтересів у сфері водокористування. При розв'язанні цих конфліктів увага водокористувачів зосереджується на використанні природних ресурсів і умов, а питання охорони та відтворення природних ресурсів покладається на державні владні структури, або зовсім залишається майбутнім поколінням. Комплексність управління водогосподарською галуззю передбачає вирішення питань щодо використання, охорони та відтворення водних ресурсів країни. У зв'язку з цим є безумовна потреба в активізації процесу екологізації водогосподарської діяльності в системі водогосподарсько-меліоративного комплексу на основі впровадження інновацій та інвестування інноваційного процесу для розвитку галузі.

Вагомий внесок у вирішення інституціональних проблем у галузі водного господарства зробили вітчизняні вчені, їх наукові розробки є актуальними і науково обґрунтованими, наприклад: академік М. Ромащенко, академік П. Коваленко, доктор наук О. Жовтоног та зарубіжні вчені: доктори наук Ch. Madramootoo, W. Dirksen, K. Roest, F. Reinders, V. Nimkale та ін. У

своїх наукових публікаціях вчені наводять аналіз досвіду інших країн світу з питань трансформації і розвитку водного господарства, а саме: Болгарії, Вірменії, Молдови, Ізраїлю та Франції щодо реформування водогосподарської галузі як необхідної умови забезпечення інноваційного її розвитку на основі запровадження інноваційного та екологічного менеджментів. Науковці відмічають, що виникнення складностей у подальшому функціонуванні водного господарства в країнах, які пройшли етапи соціально-економічних трансформацій пов'язані з тим, що за соціально-економічними трансформаціями не відбулися інституціональні трансформації галузі водного господарства та системи менеджменту у ній. Для забезпечення еколого-збалансованого розвитку водних систем необхідно вирішити ряд екологічних і меліоративних проблем, провести екологічний аудит і визначити сучасні технологічні можливості зрошувальних систем і гідротехнічних споруд, провести еколого-меліоративну оцінку сільськогосподарських земель, розробити напрями і етапи модернізації водогосподарських систем і об'єктів, забезпечити інтегроване управління водними ресурсами, адаптувати роботу водного господарства до змін клімату, підвищити показники якості і родючості зрошуваних ґрунтів, впровадити інноваційні способи поливу, удосконалити систему землеволодіння та землекористування, а також систему інституціонального забезпечення ефективного управління водними ресурсами. Вирішити ці завдання можливо лише тільки за рахунок інновацій та інвестиційних механізмів і тим самим створити умови для сталого соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки.

Таким чином, можна стверджувати, що найважливіший чинник реформування існуючої системи управління водним господарством на нинішньому етапі – це створення організаційних основ і відповідних спонукальних стимулів запровадження у водогосподарську галузь інноваційного менеджменту з елементами екологічного менеджменту. Однак на сьогодні цей напрям розроблено ще явно недостатньо, тоді як стратегічна мета розвитку України полягає в перетворенні її природно-ресурсного потенціалу в головну опору економічного зростання задля дійсно сталого розвитку (sustainable development) з позиції світової спільноти. Інноваційний та екологічний менеджменти варто розглядати як якісно нову ідеологію управління водогосподарською діяльністю в ринкових умовах, в основу якої варто покласти такі принципи: комплексність розвитку економіки, сіл та сільських територій; комплексне та інтегроване управління водними ресурсами; реконструкція і модернізація об'єктів водного господарства з метою їх екологічної безпечності та екологічної надійності; принцип фінансової та екологічної збалансованості.

СТОХАСТИЧНА КВАЗІ-ДИНАМІЧНА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

В.А. Денисов

Інститут загальної енергетики НАН України

Запропонована квазі-динамічна модель економіко-технологічного впливу циклічного розвитку потужностей інноваційних технологій систем генерації у вигляді узагальненої логістичної кривої. Відповідність значень, розрахованих за допомогою моделі, реальним статистичним даним дає підставу для використання моделі при прогнозуванні розвитку інноваційних технологій.

Ключові слова: інноваційні технології, математична модель, життєвий цикл.

Засновник іноваційної теорії циклів Кондратьєв [1] досліджував загальний хід динаміки кумулятивних величин – капіталу і населення, і їх зв'язок з розвитком технологій. Йому вдалося довести, що закон зміни кумулятивних елементів виражається диференціальним рівнянням, яке згодом було переформульовано в термінах впровадження інноваційних технологій (ІНТ) і вважається фундаментальною моделлю інноваційної дифузії:

$$\frac{dN(t)}{dt} = g(t)(M - N(t)) \quad (1)$$

де $N(t)$ – кумулятивна кількість користувачів на момент t , що прийняли та використовують технологію;

M – максимально можлива кількість потенційних користувачів;

$g(t)$ – коефіцієнт (швидкість) дифузії, що відображає ймовірність того, що потенційні користувачі будуть приймати інновації в якийсь невеликий проміжок часу навколо часу t .

Значення $g(t)$ залежить від таких характеристик процесу дифузії як тип інновацій, канали зв'язку, час і характеристики соціальної системи.

Залежно від формули для коефіцієнта дифузії $g(t)$, запропоновані [2] три моделі інноваційної дифузії: модель зовнішнього впливу, де коефіцієнт дифузії $g(t)$ постійний коефіцієнт або швидкість дифузії інновації p ; модель внутрішнього впливу, де коефіцієнт дифузії $g(t) = qN(t)$; модель змішаного впливу (2), розроблена Бассом [3], об'єднує обидві попередні моделі, де коефіцієнт дифузії $g(t) = p + qN(t)$ і найбільш часто використовуються в дослідженнях.

$$\frac{dN(t)}{dt} = \left\{ p + \frac{q}{M} \cdot N(t) \right\} (M - N(t)) \quad (2)$$

Якщо в (2) коефіцієнт швидкості дифузії інновації p дорівнює нулю, модель спрощується до логістичної моделі.

З метою подолання недоліків моделі змішаного впливу Басса (2), адекватного моделювання та розрахунків референтних сценаріїв розвитку

інноваційних технологій запропонована модель економіко-технологічного впливу життєвого циклу інноваційних технологій. Головною відмінністю запропонованої моделі є врахування в явному вигляді впливу економічних і технологічних індикаторів розвитку національної економіки та виробництва, які представлені у вигляді стохастичних квазі-динамічних функцій. Крім того кількість потенційних користувачів або, наприклад, максимальна можлива потужність інноваційної технології є, в загальному випадку, функцією часу $M(t)$.

Формула для коефіцієнта дифузії $g(t)$ фундаментальної моделі (1) приймає наступний вигляд:

$$g(t) = K_m \cdot F[KC(t), KKД(t), KB(t), KPЗE(t)] \left\{ p + \frac{q}{M(t)} \cdot N(t) \right\}$$

де K_m – коефіцієнт масштабування;

$F[KC(t), KKД(t), KB(t), KPЗE(t)] = F(t)$ – функціонал економіко-технологічного впливу, що залежить від наступних стохастичних квазі-динамічних функцій:

$KC(t)$ – купівельна спроможність регіону, для якого розраховується сценарій розвитку інноваційної технології;

$KKД(t)$ – коефіцієнт корисної дії інноваційної технології;

$KB(t)$ – середня кінцева вартість для споживача на момент t системи, що використовує інноваційну технологію;

$KPЗE(t)$ – коефіцієнт річного зростання економіки.

Формула для обчислення функціоналу:

$$F[KC(t), KKД(t), KB(t), KPЗE(t)] = \frac{KC(t)/KC(t_0) \cdot KKД(t) \cdot KPЗE(t)}{KB(t)/KB(t_0)}$$

де t_0 – початковий момент, наприклад, 2000 рік.

Таким чином $F(t)$ – безрозмірна величина, а вхідні в неї частки $KC(t)/KC(t_0)$ та $KB(t)/KB(t_0)$, позначимо через $KKC(t)$ та $KKB(t)$, будемо називати коефіцієнтами економічного та технологічного впливу і виражати у відсотках. Їх значення дорівнюють 100% в момент t_0 . Отже:

$$F(t) = \frac{KKC(t) \cdot KKД(t) \cdot KPЗE(t)}{KKB(t)}$$

З урахуванням викладеного, рівняння для моделі економіко-технологічного впливу:

$$\frac{dN(t)}{dt} = K_m \cdot F(t) \cdot \left\{ p + \frac{q}{M(t)} \cdot N(t) \right\} (M(t) - N(t))$$

В свою чергу кумулятивна кількість користувачів або сумарна встановлена потужність інноваційної технології, на момент $t + 1$:

$$N(t + 1) = N(t) + K_m \cdot F(t) \cdot \left\{ p + \frac{q}{M(t)} \cdot N(t) \right\} (M(t) - N(t))$$

Ця модель в явному вигляді враховує вплив економічних та технологічних факторів і відображає розвиток інноваційної технології у вигляді логістичної кривої. Для відображення життєвого циклу, що має два

або більше підйомів, запропонована модель (3), що є сумою декількох логістичних кривих:

$$N(t+1) = N(t) + K_m \sum_{j=1}^J F(t) \left\{ p_j + \frac{q_j}{M_j(t)} N(t) \right\} (M_j(t) - N(t)) \quad (3)$$

В моделі (3) j – номер логістичної кривої, загальна кількість яких дорівнює J .

У загальному випадку, як J може бути різним, так і параметри p_j , q_j , $M_{j(t)}$ можуть бути різними для кожного окремого j , але вважається, що p_j та q_j є незмінними на протязі періода моделювання.

Прогноз динаміки перелічених економічних та технологічних коефіцієнтів розраховується з використанням статистичних даних.

Зрозуміло, що окрім перелічених, в конкретних моделях мають бути враховані також інші, не менш значущі індикатори, які є впливовими факторами як для економіки в цілому, так і для конкретних прогресивних та інноваційних технологій, зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Н.Д.Кондратьев «Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. "Академический проект, Альма Матер" –2015, 642 стр.
2. Arkadiusz KIJEK, Tomasz KIJEK, MODELLING OF INNOVATION DIFFUSION, OPERATIONS RESEARCH AND DECISIONS No. 3–4 2010. [Електроний ресурс]. Режим доступу: InnovationDiffusionMathModelling.pdf.
3. BASS F.M., A New Product Growth Model for Consumer Durables, Management Science, – 1969.

НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАТЕНТНО-КОН'ЮНКТУРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ

В.С. Дмитришин

Український інститут науково-технічної експертизи та інформації

Патентно-кон'юнктурні дослідження складають невід'ємний елемент тематичного планування наукових і дослідно-конструкторських розробок. Від їхніх результатів залежить і подальша доля цих розробок. Ці дослідження об'єднують у собі вивчення товарного ринку, аналіз патентно-ліцензійної ситуації і оцінку конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Під час аналізу за допомогою методів статистичної обробки, логічних висновків, експертних оцінок виявляється вплив усіх конкурентоутворюючих факторів на товарний ринок.

Законом України "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" патентно-кон'юнктурні дослідження визначені як системний науковий аналіз властивостей технологій та їх складових, які впливають з їх правової охорони, стану ринків технологій, їх складових та продукції, патентної та ліцензійної ситуації, що склалася щодо них, характеру виробництва продукції.

Патентні дослідження згадуються у ДСТУ 3973-200 "Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання науково-дослідних робіт. Загальні положення" та ДСТУ 3974-200 "Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання дослідно-конструкторських робіт. Загальні положення", де визначено, що вони є складовою частиною проведення НДДКР.

Порядок проведення патентних досліджень визначено ДСТУ 3575-97 "Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення", який діє по сю пору, хоча і потребує оновлення.

Однак, в Україні досі відсутні нормативні документи, що визначають порядок проведення патентно-кон'юнктурних досліджень. Різні колективи фахівців працювали над пропозиціями щодо удосконалення ДСТУ 3575-97 «Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення» і створенням науково обґрунтованих методик щодо проведення патентно-кон'юнктурних досліджень, зокрема, Міжгалузовий інститут післядипломної освіти (МІПО) при Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут». Кілька років при НАН України працювала міжвідомча робоча група фахівців, до складу якої входили і працівники УкрІНТЕІ, яка підготувала проект ДСТУ "Патентно-кон'юнктурні дослідження" та проект методики їхнього проведення.

У 2017 р. співробітники УкрІНТЕІ за дорученням МОН підготували проект змін до ДСТУ 3575-97 "Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення" у частині проведення патентно-кон'юнктурних досліджень, який був переданий МОН для подальшого обговорення.

Зараз УкрІНТЕІ в рамках НДР працює на методикою проведення патентно-кон'юнктурних досліджень для використання у роботі підрозділів з трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності. Ці рекомендації можуть бути застосовані у сфері трансферу технологій на етапах розроблення, створення та використання об'єктів господарської діяльності.

Методика визначає загальні засади проведення патентно-кон'юнктурних досліджень, види робіт, порядок проведення та оформлення досліджень. У регламенті пошуку, окрім патентних класифікаційних індексів та індексів УДК для науково-технічної літератури, додані коди кон'юнктурно-економічної інформації, зокрема: ГС – гармонізована система (гармонізована товарна номенклатура); СМТК – стандартна міжнародна торгова класифікація ООН; БМН – Брюсельська митна номенклатура.

Вибір джерел інформації поповнений джерелами кон'юнктурно-економічної інформації, що стосується: стану ринків та конкурентоспроможності товарів; даних про експортно-імпортні товари державних контролюючих організацій, зовнішньоторговельних організацій, міністерств тощо. Джерела науково-технічної інформації щодо загальнооекономічних, спеціальних та галузевих періодичних видань наведено у Додатку.

Також у методиці визначено етапи проведення патентно-кон'юнктурних досліджень та оформлення звіту про результати досліджень.

Крім методичних рекомендацій, що готуються, у 2016 р., УкрІНТЕІ видано два методичних документа щодо патентно-кон'юнктурних досліджень у сфері економіки і фінансів:

- наукова доповідь "Досвід та методика проведення кон'юнктурних досліджень" : (Березняк Н.В., Кваша Т.К.), де на основі зарубіжних і вітчизняних інформаційних ресурсів проведено наукове дослідження методичних підходів щодо вивчення загальногосподарської кон'юнктури і кон'юнктури товарних ринків;

- науково-методичні рекомендації щодо проведення кон'юнктурних досліджень (Березняк Н.В., Кваша Т.К.), які узагальнюють і описують послідовність дій і сукупність конкретних прийомів проведення досліджень загальногосподарської кон'юнктури та кон'юнктури товарних ринків для забезпечення інформаційних та методичних потреб суб'єктів господарської діяльності, безпосередніх виконавців робіт із вивчення кон'юнктури, а також потенційних замовників кон'юнктурних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України " Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій" від 26.11.2015 № 848-VIII. [Електронний документ]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/143-16>

2. ДСТУ 3973-200 Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання науково-дослідних робіт. Загальні положення. - К.: Держстандарт України, 2001. - 20 с.

3. ДСТУ 3974-200 Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання дослідно-конструкторських робіт. Загальні положення. - К.: Держстандарт України, 2001. - 38 с.

4. ДСТУ 3575-97 Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення. - - К.: Держстандарт України, 1997. - 16 с.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІРТУАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

К.В. Єфремова

НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності логічно повинно відбуватися на підставі Державної стратегії інноваційного розвитку України для запобігання відставань такого регулювання або його фрагментарного здійснення. Така Стратегія нажаль відсутня та й інноваційні перетворення в світі відбувається стрімкими темпами.

Цифрова революція розпочата вже з середини минулого століття, характеризується злиттям технологій, які розмивають межі між фізичними, цифровими і біологічними сферами. Кілька років тому здавалося, що цифрові технології стосуються виключно мережі Інтернет, віртуальних даних і всього того, що не можна помацати, але можна оцифрувати. Сьогодні все змінилося. Цифрові технології активно впроваджуються в промисловий сектор і змінюють основи бізнес-моделей і багатьох виробничих процесів.

Сьогодні процес віртуалізації інфраструктури економіки являє собою не тільки заміщення реальних ринкових інститутів їх симуляцією, в тому числі за допомогою комп'ютерних технологій, але і ведення господарської діяльності переважно у мережі Інтернет: створення віртуальних організацій, укладання електронних договорів, просування товарів і послуг у мережі, подання електронних декларацій і навіть використання криптовалют. Нові технології змінюють пропозицію і попит. Кінцевий споживач товарів все більше впливає на господарську діяльність компаній, змушуючи їх підлаштовуватися під його потреби у всіх сферах – від дизайну і ринку збуту до способів доставки товарів. Перевага буде у тих суб'єктів господарювання, які володіють унікальною платформою, що об'єднує безліч людей, а не будь-яким базовим активом. Так, Uber не має власного парку таксі, Facebook сам не виробляє власного контенту, а найбільший в світі онлайн-магазин Alibaba не має власних товарів.

Проект Цифрового перетворення індустрії розпочато на Всесвітньому економічному форумі в 2015 році з метою аналізу впливу цифрових технологій на бізнес і суспільство для покращення розуміння цифрових можливостей трансформації промисловості, а також для забезпечення правовими механізмами зміни бізнес-моделі. У 2015-2016 роках проект був орієнтований на шість галузей економіки: логістика, ЗМІ, товари народного споживання, електроенергетика, автомобілебудування та охорона здоров'я. У 2016-2017 роках до проекту долучили ще 8 галузей: хімічна, гірничодобувна промисловість, видобуток нафти і газу, страхування, авіація, готельна справа, професійні послуги та телекомунікації. Міжгалузевою темою є електронна платформа управління [1].

Поява світової інфраструктури інформації поставила на порядок денний низку питань, які потребують негайного вирішення, оскільки цифрова сфера розвивається надшвидкими темпами і стає одним з найбільш

актуальних секторів економіки, а «цифрування» тягне появу нових об'єктів, комунікаційних носіїв і навіть нових форм господарювання – електронну форму господарського обороту.

Цифрові технології впливають на процеси трансформації інноваційного розвитку кожної галузі економіки. Як великі, так і малі компанії, відчують проникнення цифровізації в кожную сферу їх діяльності та включення в усі етапи ланцюжка формування вартості продукту/послуги від НДДКР, комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та логістики до виробництва, маркетингу і продаж.

В Україні вже зроблені перші кроки на державному рівні, а саме Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017 - 2021 роки» № 1056 від 28 грудня 2016 р. серед пріоритетних напрямів інноваційної діяльності визначені такі, як розвиток інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, впровадження новітніх інформаційних технологій, зокрема, грид- та хмарних технологій, комп'ютерних навчальних систем, систем електронного бізнесу; розвиток систем інтелектуального моделювання для розв'язання задач у галузях економіки; обороноздатності держави; управління складними об'єктами в екології, біології та медицині; освіти; робототехніки та складних техногенних систем; впровадження новітніх технологій захисту інформації в телекомунікаційних та інформаційних системах різного призначення; розвиток технологій довгострокового зберігання інформації та управління "великими даними" (big data); розробка та стандартизація технологій зв'язку п'ятого покоління – 5G-технологій; розвиток та впровадження систем Інтернету речей [2].

Одним із способів забезпечення ефективності функціонування елементів інноваційної інфраструктури є її формування з використанням сучасних інструментів цифрової економіки (е-економіки), а саме за рахунок віртуальних елементів інфраструктури. Як визначає Какатунова Т.В. у загальному сенсі під «Віртуальною інноваційною інфраструктурою» слід розуміти нову форму господарської і організаційної діяльності суб'єктів Національної інноваційної системи, яка забезпечує за рахунок широкого застосування інструментів е-економіки і інформаційно-комунікаційних технологій виконання окремих етапів інноваційної діяльності в віртуальному просторі [3].

Для реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності можна запропонувати створення таких видів віртуальних елементів інноваційної інфраструктури: 1) віртуальний технопарк, робота якого по комерціалізації нововведень при використанні ІКТ може бути організована без його фізичного розташування на певній території шляхом телекомунікаційного залучення фахівців, науково-дослідних і виробничо-технологічних потужностей для вирішення конкретних завдань інноваційної діяльності; 2) навчальні е-центри (центри Е-навчання) та електронний навчальний портал великої компанії для навчання співробітників в сфері інновацій;

3) консультаційно-інформаційні центри, в яких розробники отримують інформаційну допомогу від патентного повіреного в розробці бізнес-плану інноваційного проекту; 4) спеціалізовані центри колективного користування віртуальними приладами і програмами, науковим обладнанням; 5) сертифікаційні центри, які здійснюють допомогу з сертифікації інновацій відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 9000:2015 та ISO 9001:2015 (підприємства, що були сертифіковані за попередньою версією стандарту ДСТУ ISO 9001:2009, можуть зробити перехід на нову версію стандарту ДСТУ ISO 9001:2015 під час планового наглядового аудиту чи ресертифікації впродовж 3-х річного перехідного періоду до 15 вересня 2018 року); 6) тематичні портали і бази даних, включаючи геоінформаційну систему, для фінансових і венчурних організацій, місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, кадрових центрів, що використовують інформаційні системи класу B2E (бізнес для працевлаштування) для підбору фахівців в інноваційній сфері; 7) соціальні мережі індивідуальних розробників інновацій для електронного обміну даними; 8) центри аудиту інноваційної діяльності; 9) системи е-бізнесу (е-комерції): системи класу B2B (бізнес для бізнесу) для взаємодії суб'єктів господарювання регіону при спільному здійсненні етапів інноваційної діяльності за допомогою віртуальних торгових майданчиків; аукціонів; бірж; порталів для пошуку партнерів з комерціалізації новацій; системи класу B2C (бізнес для споживача) для підтримки бізнес-процесів реалізації інновацій; системи класу C2B (споживачі - бізнес) і C2C (взаємодія споживачів), що надають можливість індивідуальним розробникам інновацій здійснювати пошук підприємств для опрацювання та реалізації їх ідей, які є по суті мережею трансферу технологій; 10) віртуальне співтовариство (Virtual Community), як об'єднання суб'єктів інноваційної діяльності для роботи в віртуальному просторі над одним інноваційним проектом; 11) віртуальний конференц-центр; 12) віртуальний інкубатор, який здійснює підготовку та виведення на ринок віртуальних підприємств (Інтернет-компаній); 13) локальні обчислювальні мережі в регіоні, що реалізують системи типів Intranet і Extranet, регіональні і глобальні обчислювальні мережі.

16 лютого 2017 року у Верховній Раді відбулися комітетські слухання на тему: «Цифровий порядок денний для сучасної України», підготовлені Комітетом з питань інформатизації та зв'язку. Підсумовуючи результати комітетських слухань, голова Комітету Олександр Данченко сформулював необхідні напрями роботи в контексті обговорення: Верховній Раді України – забезпечити першочерговий розгляд та ухвалення проектів законів про електронні комунікації, про електронні довірчі послуги, про основні засади забезпечення кібербезпеки України, нової редакції проекту закону про радіочастотний ресурс; Кабінету Міністрів України – утворити центральний орган виконавчої влади щодо забезпечення формування й реалізації державної політики у сферах ІКТ, цифровізації суспільства, кібербезпеки, електронного урядування та довірчих послуг; Комітету з питань інформатизації та зв'язку – невідкладно розглянути проект Закону «Про

електронні довірчі послуги» (№ 4685) та проект Закону «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» [4]; забезпечити невідкладний розгляд Верховною Радою України проекту Закону «Про цифровий порядок денний України», який було презентовано за підтримки Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Комітету Верховної Ради України з питань інформатизації та зв'язку та Адміністрації Президента України Громадською спілкою «ХАЙ-ТЕК ОФІС УКРАЇНА» у грудні 2016 року.

Таким чином, усунення недоліків і прогалин правового забезпечення інноваційної діяльності не можливе без розробки та впровадження реалізації ефективної державної політики у сфері інформаційно-комунікаційних технологій.

Україні треба вже зараз почати перебудовувати систему освіти і підготовки фахівців, модернізувати інфраструктуру економіки, щоб створити нові робочі місця для фахівців, які вивільняться у процесі автоматизації виробництва та застосування Інтернету речей, і своєчасно розробити нове прогресивне податкове, адміністративне та господарське законодавство, яке буде відповідати сучасним потребам інноваційного розвитку усіх галузей господарства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Digital Transformation. 2017. URL: <https://www.weforum.org/projects/digital-transformation-of-industries> (дата звернення: 07.09.2017).
2. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1056. Офіційний вісник України. 2017. № 8. Ст. 237.
3. Какатунова Т.В. Принципы построения адаптивной региональной инновационной инфраструктуры / Т.В. Какатунова // Журнал правовых и экономических исследований. – 2010. – №4. – С. 73-76.
4. Новини: обговорення проблем щодо реалізації державної політики у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. 2017. URL: <http://rada.gov.ua/news/Novyny/140547.html#top>.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Г.О. Житченко, М.А. Коваленко

Херсонський національний технічний університет

Аналіз практики переробних підприємств з формування і розвитку інтелектуального капіталу вказує на необхідність постійної роботи над процесом управління інтелектуальною діяльністю працівників.

Розвиток інформаційних технологій, наголошує дослідник С. Ковальчук, породжує якісно новий ринок праці з високими вимогами до робочої сили на основі кваліфікаційних і освітніх стандартів. Зростає попит на «працівників знань» здатних генерувати ідеї. При цьому автор наводить переконливі статистичні дані: протягом останніх десяти років минулого століття їх чисельність у США збільшилася на 2,5 млн. осіб, що складає 18% усіх новостворених робочих місць.

Економіка знань формує і нові потреби, інтереси зайнятих на виробництві. Поточні потреби працівника, які і надалі залишаються базовими, все більше доповнюються пріоритетами перспективного характеру. Робітники проявляють все більше інтересу до отримання нових знань, перепідготовки і підвищення кваліфікації тощо. Інтелектуальні здібності, професійні знання, універсальність, що визначають міру винагороди за працю, визначають і соціальний статус індивіда, форми його реалізації. У структурі економічного інтересу зростає значення соціальної складової інтелекту, можливостей розвитку особи та самореалізації її потреб. Як показують дослідження структур інтересів, для висококваліфікованих працівників, які становлять основу робочої сили нової економіки, властиве пріоритетне значення інтересів, які визначають статусні параметри.

Менеджмент підприємства повинен передусім усвідомити роль інтелектуального капіталу і розробити ефективний комплекс заходів для його розвитку. Зокрема, на підприємстві мають стимулюватися процеси ефективного нагромадження, поширення та використання знань, підвищення кваліфікації, формування навиків саморозвитку, програмування кар'єри працівників, програми формування кадрового резерву, розвиток навиків праці в колективі.

На підставі наведеного можливо зробити узагальнення, що система управління інтелектуальним капіталом підприємства повинна будуватися з урахуванням зовнішніх і внутрішніх детермінант розвитку інтелектуального капіталу, які, у свою чергу, визначають принципи формування заходів з удосконалення управління цим капіталом. До таких можливо віднести:

1. Відповідність напрямів удосконалення системи управління ІКП сучасним тенденціям економічного розвитку, основними з яких є інформатизація суспільства, перехід до економіки знань.

2. Врахування суті, змісту ІК, механізму його формування і розвитку.

3. Визначення мети, цілей розвитку ІКП і конкретизація методів, інструментів із забезпечення їх досягнення, які і становлять зміст заходів з удосконалення управління інтелектуальним капіталом.

Враховуючи сказане, розробка на підприємстві заходів щодо удосконалення управління інтелектуальним капіталом повинна, на наш погляд, здійснюватися за наступними напрямками:

1. Формування і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства.
2. Організаційне забезпечення
3. Техніко-технологічний розвиток
4. Мотивація персоналу і стимулювання високопродуктивної праці
5. Фінансово-економічне забезпечення
6. Соціалізація і соціально-психологічне забезпечення
7. Правове забезпечення
8. Інформаційне забезпечення.

Ефективним інструментом для визначення плану дій з удосконалення управління інтелектуальним капіталом підприємства може бути опитування працівників, подальший аналіз його результатів і їх використання для обґрунтування і формування заходів з удосконалення системи управління і розвитку капіталу.

Нами розроблена анкета соціологічного опитування з метою оцінки стану управління інтелектуальним потенціалом підприємства. Даний соціологічний інструментарій дозволяє з'ясувати проблеми і обґрунтувати шляхи вирішення таких проблем як:

- рівень знань і обізнаності працівників з новими умовами господарювання;
- основні виробничі проблеми стану організації праці, виробництва та їх відповідність умовам економіки знань;
- недоліки в технології і організації виробництва, що знижують ефективність праці працюючих;
- шляхи покращення організації праці, виробництва;
- актуальні задачі з підвищення виробничої, творчої активності працівників;
- шляхи удосконалення системи мотивації, матеріального стимулювання працівників;
- напрямки покращення інформаційного забезпечення зайнятих на виробництві;
- проблеми, що стримують підвищення ефективності праці, виробництва;
- ефективні форми участі працівників в пошуку і реалізації резервів виробництва;
- недостатність яких знань відчувають працівники при виконанні своїх обов'язків;

- актуальність тих чи інших форм підвищення кваліфікації працюючих, запозичення досвіду роботи;

- можливості і шляхи вирішення соціальних проблем, соціалізації відносин на виробництві і включення соціального капіталу до системи управління розвитком інтелектуальним капіталом підприємства.

Аналіз результатів опитування працівників підприємства дозволяє виявити основні економічні, технічні, соціальні проблеми на шляху інноваційного розвитку підприємства, формування його інтелектуального потенціалу і сформулювати конкретну програму дій з його розвитку.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БРЕНДИНГУ ЯК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ю.В. Зимбалецька

Київський національний університет технологій та дизайну

В умовах жорсткої конкуренції підприємства використовують різноманітні інструменти інноваційної діяльності. Одним із них є концепція брендингу, яка передбачає створення та довготривалу підтримку загального індивідуального враження про товар певної торгової марки шляхом формування у свідомості споживачів сталих асоціацій, а також презентації переваг та особливостей порівняно з іншими.

Досить неоднозначне змістове трактування терміну «бренд» зумовлює необхідність визначення відмінності та співвідношення понять «бренд» і «торгова марка». Відомі американські дослідники Ф. Котлер і Г. Амстронг їх ототожнюють. У міжнародній практиці для тлумачення поняття товарної марки використовується термін «бренд» (англ. brand). Українські теоретики і практики незмінно вважають брендом тільки ту торгову марку, що досягла високого рівня ідентифікації та диференціації, забезпечила очікувану розробниками емоційну реакцію цільової аудиторії.

Торговельна марка і бренд – взаємопов'язані категорії, але не є абсолютними синонімами і не можуть бути взаємозамінними. Бренд охоплює, крім власне товару, також його характеристики, очікування, асоціації, що сприймаються споживачем. Але й сфера застосування торгової марки не обмежується функціями елементу правового захисту інтелектуальної власності.

На законодавчому рівні взагалі не застосовується термін «бренд». Його можна прирівняти до «добре відомої торгової марки» з певними обмеженнями. Проте, відсутні визначення і практичний незалежний правовий захист «добре відомої торгової марки», що зумовлено існуванням певних складнощів із діагностикою рівня її популярності. Крім того, «добре відомий знак» не враховує особливостей, які притаманні бренду (асоціації, властивості тощо). Ст. 25 ЗУ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» містить інформацію щодо охорони прав на «добре відомий знак», яка здійснюється згідно з статтею 6-bis Паризької конвенції про охорону промислової власності. Торгова марка визнається добре відомою на підставі рішення Апеляційної палати або суду при врахуванні таких факторів: ступінь визнання знаку у відповідному секторі; тривалість, обсяг та географічний район використання, просування (в т.ч. рекламування, оприлюднення та представлення на ярмарках чи виставках), реєстрацій знаку; свідчення успішного відстоювання прав на знак; цінність, що асоціюється зі знаком [1].

Добре відомим знакам властива така особливість, як правова охорона без проходження встановленої процедури реєстрації товарного знаку. Вона поширюється на товари і послуги, що неспоріднені з тими, на які видано

знак, якщо існує ймовірність завдання шкоди власнику добре відомого знаку їх використанням.

У Цивільному кодексі України використовується термін «торговельна марка (знак для товарів і послуг)». У ст. 492 наведено таке його визначення: «торговельною маркою може бути будь-яке позначення або комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виготовляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що виробляються (надаються) іншими особами. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів».

ЗУ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» оперує терміном «знак для товарів і послуг». У ст. 1 він визначається, як «позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб». Термін «торговельний знак» не використовується.

Товарний знак визначають, як офіційно зареєстрований знак обслуговування (оригінально оформлене художнє зображення), який використовується для виокремлення товарів/послуг певного підприємства та реклами. Він може бути брендом, якщо для ідентифікації споживач використовує лише ті ознаки, що зареєстровані як товарний знак. Частіше товарний знак виконує роль одного з елементів бренда. Товарний знак є юридичним поняттям, тобто сфера його застосування обмежена правовим полем і регламентується законодавчими й нормативними актами. Натомість сфера застосування бренда обмежена думками, почуттями, асоціаціями, уявою і сприйняттям товару споживачами.

Діюче законодавство надає дуже схожі описання термінів «торговельна марка» (Цивільний кодекс України) та «знак для товарів і послуг» (ЗУ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»), що дозволяє застосовувати ці юридичні терміни у єдиному змістовому значенні. У Господарському кодексі України застосовується термін «торговельна марка (знак для товарів і послуг)». Однак, у повсякденні «знак для товарів і послуг» називають «торговою маркою». Отже, для попередження появи непорозумінь доцільним є застосування уніфікованої термінології на законодавчому рівні.

Згідно з ст. 420 Цивільного кодексу України торговельні марки (знаки для товарів і послуг) є об'єктом права інтелектуальної власності, набуття якого за ст. 494 підтверджується свідоцтвом. Ст. 424 і 495 Цивільного кодексу України до майнових прав інтелектуальної власності відносять право на використання торговельної марки; виключні права дозволяти, або забороняти та перешкоджати неправомірному використанню торговельної марки. Правова охорона торговельної марки регламентована ст. 492 Цивільного кодексу України.

У Паризькій конвенції про охорону промислової власності від 20.03.1883 р., до якої Україна приєдналась 25.12.1991 р., використовується термін «торгова марка» для позначення відповідних об'єктів.

У п. 1.30 ЗУ «Про оподаткування прибутку» застосовується термін «зареєстрований знак на товари і послуги чи торгова марка» (у відповідному відмінку). Наявність сполучника «чи» свідчить про нетотожність цих

термінів. Експерти пояснюють таку неврегульованість використанням терміну, як національного («знак для товарів і послуг»), так і міжнародного законодавства («торгова марка»).

В Україні відносини, що виникають у зв'язку з набуттям та реалізацією права власності на товарний знак регулюються Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» від 15.12.1993 р.

Використання торгової марки передбачає (п. 4 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»):

- нанесення його на будь-який товар, для якого знак зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бірку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням знака з метою пропонування для продажу, пропонування його для продажу, продаж, імпорт (ввезення) та експорт (вивезення);
- застосування його під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої знак зареєстровано;
- застосування його в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет, у тому числі в доменних іменах.

Зареєструвати торгову марку може будь-яка юридична або фізична особа (а також об'єднання осіб або їх правонаступники) у Державному підприємстві «Український інститут промислової власності» (Укрпатенті). Об'єктом товарного знака може бути будь-яке позначення: слова, у тому числі власні імена, літери, цифри, зображувальні елементи, кольори, а також комбінація таких позначень.

Сучасна законодавча база України щодо захисту прав інтелектуальної власності є дуже обширною. Правовідносини в цій сфері регулюються окремими положеннями Конституції України, нормами Цивільного, Кримінального, Митного кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення (КпАП), положеннями деяких законів України, а також спеціальними законами України.

Цивільним кодексом України, а саме у Книзі IV «Право інтелектуальної власності», передбачено загальні способи судового захисту прав інтелектуальної власності.

Всі об'єкти інтелектуальної власності, окрім комерційного (фірмового) найменування, охоплені окремими законами України. Основу правового врегулювання відносин у сфері інтелектуальної власності становлять такі законодавчі акти України:

- ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 11.07.2001 р. № 2627-III;
- ЗУ «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» від 15.12.93 р. №3687-XII;
- ЗУ «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.93 р. №3688-XII;
- ЗУ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.93 р. №3689-XII;

- ЗУ «Про охорону прав на зазначення походження товару» від 16.06.99 р. № 752- XIV;
- ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.99 р. №236/96-ВР;

Згідно зі статтею 489 Цивільного кодексу України комерційному найменуванню надається правова охорона, якщо воно дає можливість вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводить в оману споживачів щодо справжньої її діяльності. Особи можуть мати однакові комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання і охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації та незалежно від того, чи є чи воно частиною торговельної марки.

Кримінальний кодекс України (ККУ) та Кодекс України про адміністративні правопорушення (КпАП) були поступово доповнені статтями, що посилюють кримінальну та адміністративну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. Стаття 229 ККУ передбачає кримінальну відповідальність за незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Стаття 51 КпАП визначає відповідальність за незаконне використання, привласнення авторства об'єкта права інтелектуальної власності (в т.ч. знака для товарів і послуг). Стаття 164 КпАП описує відповідальність за незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а також імітацію (пряме відтворення) товару іншого підприємця, самовільне використання його імені.

Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» регулює відносини, що виникають у зв'язку з набуттям права власності на знаки для товарів і послуг в Україні.

Набуття права інтелектуальної власності на знак забезпечується Свідоцтвом України на знак для товарів і послуг, який є офіційним документом і видається від імені держави Держдепартаментом. Обсяг правової охорони визначається зображенням знака та переліком товарів і послуг, внесеними до Державного реєстру свідоцтв України на знаки для товарів і послуг.

Підставою для відмови у наданні правової охорони заявлених назві місця чи географічному зазначенню походження товару не може бути зареєстрований в Україні знак для товарів і послуг, що складається тільки з цього позначення або містить його як елемент. Правова охорона кваліфікованим зазначенням походження товарів надається на підставі їх реєстрації, яка діє безстроково від дати реєстрації.

Використання товарного знака (торговельної марки) без дозволу його власника, а також несанкціоноване виготовлення, застосування, ввезення, пропозиція до продажу, продаж, інше введення в господарський оборот

товару, позначеного даним товарним знаком, заборонені й передбачають відповідальність згідно з законодавством.

Законодавство України охоплює всі загальновідомі об'єкти права інтелектуальної власності, в тому числі комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг). Для правоохорони може бути застосовано не тільки товарний знак, а й патент (захищається технологія чи рецептура), промисловий зразок (захищається логотип, упаковка, сукупність графічних елементів, шрифт поєднання кольорів), корисна модель, авторське право (виникає за фактом оприлюднення). Незважаючи на особливості реєстрації кожного об'єкта права інтелектуальної власності, використання цих інструментів усуває однозначність захисту та надає додаткові юридичні можливості щодо захисту цих прав.

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВИХ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПАРКІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Т.К. Кваша

Український інститут науково-технічної експертизи та інформації

Наукові та технологічні парки, метою яких є створення багатства та підвищення зайнятості в своїх країнах або регіонах, користуються великою увагою серед науковців та політиків. Вони визнаються інституційними механізмами, що стимулюють зростання інноваційних систем.

ЮНЕСКО об'єднує в одну науково-паркову одиницю такі інституції, як науковий парк, технологічний парк, дослідницький парк, біопарк, технопарк, технополіс, технополе, наукове місто, місто науки тощо. Називають таку інституцію, як правило, науковий або технологічний парк (технопарк) – далі науково-технологічний парк (НТП).

Міжнародна асоціація наукових парків та територій (зон) інновацій надає одне з найпоширеніших визначень наукового парку (технологічного або науково-технологічного парку) – організація під керівництвом спеціалістів-професіоналів, основною метою якої є збільшення багатства своєї спільноти шляхом просування культури інновацій та підвищення конкурентоспроможності пов'язаного з нею бізнесу та інститутів, що базуються на знаннях.

Термін "науково-технологічний парк" стосується всього майнового комплексу, який створений для підтримки та групування підприємств, діяльність яких базується на знаннях з метою комерціалізації результатів наукових досліджень та технологій. Такі парки мають на меті сприяти розвитку економіки, що базується на знаннях, шляхом об'єднання наукових інституцій з урядовими організаціями та їх програмами підтримки бізнесу і розвитку в одному фізичному місці.

В Україні законодавчо визначена діяльність наукових і технологічних парків.

Законом України "Про науковий парк "Київська політехніка" науковий парк визначається як договірне об'єднання суб'єктів господарювання, створене з метою організації, координації та контролю процесу виконання проектів наукового парку.

Відповідно до Закону України "Про наукові парки" науковий парк - це юридична особа, що створюється з ініціативи вищого навчального закладу та/або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів наукового парку.

Технологічний парк - юридична особа або група юридичних осіб (далі - учасники технологічного парку), що діють відповідно до договору про спільну діяльність без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів з метою створення організаційних засад виконання проектів технологічних

парків з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції.

Таким чином, в Україні по різному визначено поняття наукового та технологічного парків. Крім того, саме поняття “науковий парк” має різну трактовку в законах про "Київську політехніку" та "Про наукові парки".

У світі основним призначенням технопарків є створення максимально сприятливих умов для діяльності інноваційних компаній, що здійснюється як за допомогою створення певного середовища та інфраструктури, так і шляхом надання фірмам і дослідницьким організаціям технопарку прямого державного фінансування у формі грантів, ряду пільг і преференцій (табл. 1). Окремо виділяються податкові пільги, які мають запустити процес розвитку нових інноваційних фірм. Особливо це стосується стартап компаній, що починають свою діяльність у складі науково-технологічних парків (НТП).

Таблиця 1

Фінансова підтримка учасників та резидентів науково-технологічних парків в окремих країнах світу

Країна	Фінансова підтримка / Пільги
Туреччина (63 науково-технологічних парки)	Грантова підтримка будівництва інфраструктури, управління та бізнес-інкубаторів
	Податкові пільги для керуючої компанії
	Звільнення від податку на прибуток для доходів, отриманих від розробки програмного забезпечення та дослідницької діяльності компаній, що працюють у науково-технологічних парках
	50 відсотків суми соціального страхування, що має бути виплачено роботодавцем, сплачується урядом
	Заробітна плата виконавців НДДКР, дизайнерського та допоміжного персоналу, зайнятих у парку, звільняється від усіх податків. Кількість обслуговуючого персоналу, на яке поширюється звільнення, не може перевищувати 10 відсотків від кількості виконавців НДДКР
	Звільнення від податку на доходи у вигляді заробітної плати дослідників, програмних інженерів та науково-дослідного персоналу, що працює в зоні, звільнення від оподаткування податком на додану вартість для діяльності з розробки програмного забезпечення
	Звільнення від митних зборів імпортованих товарів та звільнення від державних зборів за відповідні документи в рамках проектів з досліджень та розробок, проектування та розробки програмного забезпечення
	Пільгові тарифи на послуги та орендну плату
	Стимули для працівників НДДКР та допоміжного персоналу щодо податку на доходи (заробітну плату):

	• 95% звільнення для працівників, які мають ступінь доктора в будь-якій галузі, або ступінь магістра в галузі фундаментальних наук; • 90% звільнення для працівників, які мають ступінь магістра в будь-якій галузі або ступінь бакалавра в галузі фундаментальних наук; • 80% звільнення для інших співробітників.
	50% витрат, здійснених науково-дослідними та дизайнерськими центрами на державне замовлення, мають право на відрахування з оподаткування
Ізраїль (19 НТП)	Надання грантів (тільки тим проектам, виробництво кінцевого продукту за якими, планується в Ізраїлі), що становлять 20-50% від схваленого бюджету проекту науково-технологічного парку
	Податкові послаблення – інвестор може вилучити з оподатковуваного доходу витрати на НДДКР, включаючи витрати капіталу
	Державні преференції підприємствам у вигляді: отримання статусу «схваленого підприємства» з вибором відповідної програми підтримки або статусу «підприємства бенефіціара» з вибором програми пільгового оподаткування
	Надання інвестиційних грантів, грантів на розвиток промислових НДДКР – до 20-50% від ухваленого бюджету
	Пряме субсидування НДДКР компаній високотехнологічного сектору
	Фінансування промислових проектів на ранній стадії (до 90% схваленого бюджету)
	Фінансування стартапів, створених у технологічних інкубаторах
ЄС (у т.ч. Велика Британія - 57 НТП, Фінляндія – 46 НТП)	Податкові пільги для стартапів – стартапи на три роки звільняються від сплати податку на прибуток, чотири місяці безкоштовно навчаються і отримують кредит в обсязі \$30 тис
	Фінансова підтримка фондами ЄС, національними фондами на дослідні та інноваційні проекти; інвестиції в інфраструктуру, потужності та обладнання; дослідницьку та інноваційну діяльність; трансфер технологій; підтримку кластерів та бізнес мереж; додаткові послуги з підтримки МСП та груп МСП; розвиток бізнесу МСП, підтримка підприємництва та інкубації; соціально спрямовані підприємства (для МСП)
Китай (8 НТП, 1600 технологічних бізнес-інкубато-	Сприяння венчурним інвесторам
	«Нульова» ставка податку з обороту для підприємств-резидентів, які отримали офіційний статус «високотехнологічного підприємства»* протягом перших 3-х років виробничої діяльності, знижена ставка в розмірі 7,5% у наступні 3 роки і 15% після шести років роботи
	Знижений корпоративний податок у розмірі 10% для

рів)	підприємств, які здійснюють експорт більш ніж 40% продукції, що випускається
	Зниження ставки корпоративного податку на 50% для «високотехнологічних» підприємств, що збільшили в звітному році витрати на технічну модернізацію на 10% у порівнянні з попереднім роком
	Звільнення компаній-резидентів і фізичних осіб від сплати податку з продажів при трансфері технологій і прав на програмне забезпечення, а також по операціях в галузі технічних консультацій і послуг
	«Нульова» ставка податку на доходи для співробітників високотехнологічних підприємств
	Відшкодування співробітникам «високотехнологічних» підприємств витрат на купівлю першої житлової площі і автомобіля
	Ставка податку на прибуток для високотехнологічних підприємств, що експортують не менше 70% продукції, – 10%.
	Пільгові канікули для високотехнологічних підприємств терміном на 1 рік
	Дослідницькі гранти на пільгових умовах
В'єтнам (3 НТП)	Звільнення 100% сплати оренди землі на 11 років за умови будівництва кондоумінів співробітниками парку та/або отримання права на спеціальні інвестиції; повне звільнення орендної плати на землю на 3 роки за умови виконання проектів, що мають право на інвестиційні преференції
	Податкові преференції: для корпоративного податку на прибуток – з першого року діяльності підприємства НТП застосовується податкова ставка 10% на період 15 років
	Період зменшення податкового зобов'язання – з першого року діяльності підприємства можуть отримати 100% звільнення від оподаткування протягом 4 років, 50% зниження оподаткованого податку на наступні 9 років
	Звільнення від оподаткування: - R&D проектів на 100% протягом перших 2 років та на 50% протягом наступних 3 років; - проектів, що направлені на випуск високотехнологічної продукції, – на 100% на 2 роки; - проектів у пріоритетних галузях промисловості – на 50% на перші 2 роки.
Таїланд (6 НТП)	Звільнення від корпоративного податку на прибуток та дивіденди терміном на 8 років, після цього терміну – зниження ставки корпоративного податку на 50% на 5 років
	Звільнення від корпоративного податку терміном на 8 років для кваліфікованих інвестицій

	Звільнення від імпортного мита на машини та обладнання для досліджень, на сирі або основні матеріали, які ввозяться для використання у виробництві для експортної продукції
	Звільнення від експортного мита, ПДВ та акцизу товарів, які вироблені на території парку та які експортуються за кордон
	Нульова ставка ПДВ на продаж товарів і послуг між компаніями парку та між компаніями та митним складом
	Подвійне податкове вирахування витрат на транспортування і постачання електроенергії та води
	Додаткове 25 % відрахування вартості монтажу або будівництва об'єктів
	300% податкове вирахування з витрат на дослідження
	Дозвіл на вивіз або перерахування грошей за кордон в іноземній валюті
	Скорочення амортизаційних відрахувань на машини та обладнання, що використовуються в НДДКР

* Статус високотехнологічного підприємства встановлюється на п'ять років (для технологій з тривалим періодом освоєння – на сім років).

Менш розвинені країни (напр., Туреччина, Китай і В'єтнам) надають переважно пільги резидентам науково-технологічних парків, розвинені країни (країни ЄС та Ізраїль) – суттєву державну фінансову підтримку.

Основна направленість фінансових преференцій резидентам та учасникам НТП полягає у перетворенні цих парків у нові центри життя та праці, центри галузей знань та екологічно чистих місць, центри залучення прямих іноземних інвестицій та заохочення національних інноваційних можливостей.

В Україні законами України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків" та "Про наукові парки" створювались сприятливі умови для проведення досліджень, здійснення розробок та створення промислового випуску високотехнологічної, конкурентоспроможної на вітчизняному та світових ринках інноваційної продукції, зокрема щорічно в Державному бюджеті України за бюджетною програмою підтримки діяльності технологічних парків визначалися кошти, що спрямовувалися на повне або часткове (до 50 відсотків) безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації) і повну або часткову компенсацію відсотків, сплачуваних комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам; надавалися цільові субсидії у вигляді звільнення від ввізного мита при ввезенні в Україну нових устаткування, обладнання, комплектуючих та матеріалів, які не виробляються в Україні, а також суми податку на прибуток, одержаного при реалізації проектів парків та ін.

З прийняттям у 2010 році Податкового кодексу України механізми державної підтримки проектів наукових та технологічних парків в основному були вилучені. Наразі залишилися лише пільги по орендній платі для

проектів наукових парків, звільнення від сплати ввізного мита для наукових парків та цільова субсидія у вигляді зарахування на спеціальні рахунки сум ввізного мита, що нараховується при ввезенні обладнання, яке не виробляється в Україні та необхідне для реалізації проектів. Також надається звільнення від сплати земельного податку закладами науки та освіти, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, які можуть бути орендодавцем нерухомого майна для функціонування наукових та технологічних парків.

Усі наукові та технологічні парки зазначають одну з суттєвих проблем їхньої діяльності – брак фінансових ресурсів, а чині пільги не покривають недостатніх обсягів інвестицій.

Але при цьому діють норми Податкового Кодексу, які можуть використовувати всі суб'єкти господарювання:

- звільнення від оподаткування ПДВ операцій з безкоштовної передачі приладів, обладнання, матеріалів, крім підакцизних, науковим установам та науковим організаціям, вищим навчальним закладам III - IV рівнів акредитації, внесених до Державного реєстру організацій, яким надається підтримка держави;

- звільнення суб'єктів літакобудування від сплати податку на додану вартість по операціях з постачання на митній території України результатів науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, які виконуються для потреб літакобудівної промисловості;

- звільнення від сплати податку на прибуток (на період до 31.12.2021р.) платників цього податку, у яких річний дохід не перевищує 3 млн. гривень та розмір нарахованої за кожний місяць звітного періоду заробітної плати (доходу) кожному з працівників є не меншим як дві мінімальні заробітні плати та які відповідають одному із таких трьох критеріїв: 1) утворені після 01.01.2017р.; 2) середньооблікова кількість працівників протягом трьох послідовних попередніх років становила від п'яти до 20 осіб; 3) зареєстровані платниками єдиного податку та середньооблікова кількість працівників становила від п'яти до 50 осіб (цей пункт може стосуватися, перш за все, стартапів, інкубаторами яких, як правило, є наукові парки та бізнес-інкубатори);

- звільнення від сплати мита, будь-яких митних зборів, податків на прибуток, а також від сплати всіх інших аналогічних податків і зборів будь-яких грантів, фінансової чи іншої допомоги, що надаються Європейським Співтовариством учасникам Української Сторони для підтримки їхньої наукової та технологічної діяльності, а також звільнення від сплати гербового, реєстраційного або інших аналогічних зборів в Україні (подібні норми стосуються угод про технічне співробітництво з Німеччиною, Туреччиною, Італією, Японією тощо).

Таким чином, пільги в Україні саме науково-технологічним паркам стосуються лише мита і митних зборів та орендної плати, а пільги, що можуть отримувати всі суб'єкти господарювання, надаються 1) малим підприємствам незалежно від їх інноваційності та технологічності, 2)

суб'єктам господарювання - отримувачам грантів та технічної допомоги від міжнародних чи іноземних організацій на проведення наукової та технологічної діяльності.

Пропозиції:

Розробити один закон "Про науково-технологічні парки", яким об'єднати в одну інституціональну одиницю наукові і технологічні парки, надавши їм спільне визначення. Цим законом передбачити пільги резидентам науково-технологічних парків на рівні всіх суб'єктів господарювання та малих підприємств, а також надати науково-технологічним паркам додаткові пільги, які найчастіше застосовуються в зарубіжних країнах, наприклад, грантова підтримка будівництва інфраструктури, стимули для виконавців НДДКР та допоміжного персоналу щодо податку на доходи та ін.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

І.І. Килимник, А.В. Домбровська, А.М. Бровдій

*Харківський національний університет міського господарства
ім. О.М. Бекетова*

Стрімкий розвиток інновацій, зміна під їх впливом усієї структури економіки, виникнення нових виробництв і відмирання традиційних зумовлюють суспільну важливість інноваційних процесів. Тому проблема їх правового врегулювання стає вкрай нагальною.

Одним із ключових напрямів виходу економіки із кризового становища є залучення до господарського обігу результатів наукової і науково-технічної діяльності. Вочевидь, економічний розвиток країни в своїй основі характеризується провідною роллю науково-технічного прогресу та інтелектуалізацією основних факторів виробництва.

Інтенсивність ведення інноваційної діяльності багато в чому визначає рівень національного економічного стану. При глобальній економічній конкуренції вигіршні позиції займають ті країни, які забезпечують сприятливі умови для заняття такою діяльністю. Однією з умов її стимулювання є створення правової бази для підтримки конкурентного середовища в економіці. З метою ефективного використання інновацій при веденні інноваційної діяльності та поліпшення економічних показників потрібні все більш певні і рішучі кроки в області формування правового поля, що регулює інноваційну сферу.

Правове регулювання інноваційної діяльності передбачає цілеспрямований вплив на суспільні відносини, що виникають у процесі створення і впровадження інновацій у суспільне життя.

Тому, основне завдання науковців полягає у встановленні кола суспільних відносин, що виникають в ході ведення інноваційної діяльності, визначенні сучасного стану правового регулювання в інноваційній сфері, виявленні основних проблем і протиріч, що складаються в цій області, розробці та внесенні пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Важливу роль у правовому регулюванні інноваційної діяльності мають відігравати принципи державної політики у галузі науки і інновацій. Серед них можна виділити такі:

1. Свобода наукової і науково-технічної творчості;
2. Правова охорона інтелектуальної власності;
3. Підтримка конкуренції у галузі науки і техніки;
4. Стимулювання ділової і наукової активності;
5. Концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках державної політики;
6. Розвиток міжнародного співробітництва.

Варто звернути увагу на те, що інноваційна діяльність має подвійну природу. На першому етапі вона являє собою наукову діяльність, а на наступних – підприємницьку. Таким чином, державна інноваційна політика повинна складатися з двох напрямків: державної науково-технічної політики і державної політики у сфері підтримки підприємництва.

Одним із основних принципів, державної інноваційної політики визначених в Законі України «Про інноваційну діяльність» є здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок. У зв'язку з цим варто звернути увагу на досвід іноземних держав в сфері правового регулювання інноваційної діяльності, на основі чого створити власну модель державної інноваційної політики, що стане основою удосконалення нормативно-правового регулювання у цій сфері.

Основним підходом в правовому регулюванні здійснення інноваційної діяльності в промислово розвинутих країнах є стимулювання виробництва інноваційних продуктів підприємствами такими засобами підтримки: застосуванням податкових пільг для підприємств, що розробляють інноваційні продукти; надання безвідсоткових кредитів, компенсацій, дотацій тощо; часткове чи повне фінансування випуску інноваційної продукції та інші. Ефективним підходом, що застосовується для розвитку інновацій є підтримка розвитку дослідної та технологічної кооперації як в рамках державно-приватного партнерства так і в співпраці підприємств різних галузей виробництва між собою та за участі науково-дослідних установ. Важливим є також підтримка малого і середнього інноваційного підприємництва.

З цього можна зробити висновок, що в основі правового регулювання інноваційних відносин промислово розвинутих держав лежить принцип створення сприятливих умов для розвитку інноваційного підприємництва.

Основним нормативно-правовим актом, який визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом є Закон України «Про інноваційну діяльність». В першу чергу вказаний Закон регулює основи фінансової підтримки інноваційної діяльності, що передбачає можливість повного або часткового безвідсоткового кредитування пріоритетних інноваційних проектів, повної або часткової компенсації відсотків, сплачених суб'єктами інноваційної діяльності за кредитування інноваційних проектів, надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів, майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків. проте, в умовах фінансово-економічної кризи зазначені способи є малоефективними, що призводить до зменшення

спроможності суб'єктів господарювання до створення та запровадження інноваційних продуктів.

Одним із найбільш дієвих засобів стимулювання розвитку інновацій є надання податкових пільг, що широко використовується у таких державах, як Японія, Канада, Іспанія, Бельгія, Голландія.

В чинному Податковому кодексі України певною мірою закладені передумови розвитку інноваційної діяльності шляхом надання податкових пільг, що в першу чергу виражається у таких положеннях:

- звільняється від оподаткування прибуток підприємств – суб'єктів літакобудування, що підпадають під дію норм Закону України «Про розвиток літакобудівної промисловості» і здійснюють розробку та/або виготовлення з кінцевим складанням літальних апаратів та двигунів до них. Вивільнені кошти (суми податку, що не сплачуються до бюджету та залишаються в розпорядженні платника податку) використовуються на науково-дослідні та дослідницько-конструкторські роботи з літакобудування, створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва, запровадження новітніх технологій;

- не підлягає оподаткуванню також сума коштів, яка надається у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, у зв'язку із здійсненням заходів щодо енергоефективності та енергозбереження в рамках реалізації в Україні проектів такої організації чи фонду;

- передбачено встановлення ставки податку на прибуток підприємств для суб'єктів індустрії комп'ютерної програмної продукції до 2023 р. у розмірі 5 %.

- до 1 січня 2023 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання програмної продукції.

Проте, варто зауважити, що державна політика повинна бути спрямована на більш широке застосування податкових пільг, оскільки за сучасних умов розвитку суспільства вони є одним із найефективніших засобів стимулювання створення інноваційного продукту.

Серед проблем правового регулювання інноваційної діяльності, у першу чергу, можна назвати нез'ясованість понятійного апарату. Так, наявною є велика кількість нормативно-правових актів, що містять поняття «інновації», «інноваційний продукт», «інноваційна діяльність». Але, ці поняття не відзначаються однаковістю. У свою чергу, відсутні положення про суб'єктів і об'єкти інноваційної діяльності, про механізми її здійснення, види і форми цієї діяльності.

Крім цього, відсутнє чітке розмежування між поняттями «наукова діяльність», «науково-технічна діяльність» та «інноваційна діяльність».

Водночас, поняття «інноваційна діяльність» не може бути визначено однією галуззю права. Для повного і всебічного визначення цього поняття мають бути поєднані норми господарського, цивільного, адміністративного, податкового права.

Слід звернути увагу також на безсистемність державної політики, пов'язаної з регулюванням цієї сфери та її декларативний характер. Сьогодні не приділяється належної уваги проблемі співвідношення публічно-правових і приватноправових інтересів, відсутні дієві механізми реалізації пріоритетів науково-технологічного розвитку. Це свідчить про те, що регулювання інноваційної діяльності в багатьох аспектах є недосконалим і відбувається без належного пізнання застосовуваних категорій та інструментів.

Цілий комплекс проблем, пов'язаних з правовою регламентацією відносин в області інноваційної діяльності, до теперішнього часу не має однозначного вирішення. До них в першу чергу відноситься недостатнє дослідження і визначення теоретичних основ природи і ознак інноваційної діяльності.

Крім цього, серед завдань державної інноваційної політики увагу слід приділити співпраці вищих навчальних закладів і підприємств у цьому напрямку. Взаємодія потужностей навчального закладу та підприємств має бути спрямована на отримання практичних результатів, таких як:

- проходження практик студентами ВНЗ на виробництві;
- освоєння студентами сучасних технологій, бачення проблем та можливих шляхів їх розв'язання;
- сумісні наукові дослідження та публікації, організація конференцій, круглих столів, в тому числі і з участю студентів;
- виконання господарських договорів на замовлення підприємств.

Таким чином, одним із ключових напрямів підйому економіки є залучення до господарського обігу результатів наукової і науково-технічної діяльності. Постає нагальне питання удосконалення правового регулювання суспільних відносин, що виникають в ході ведення інноваційної діяльності. Серед проблем правового регулювання інноваційної діяльності, у першу чергу, можна назвати нез'ясованість понятійного апарату та декларативний характер законодавства в галузі інновацій. Оскільки інноваційна діяльність має подвійну природу, державна інноваційна політика повинна складатися з двох напрямків: державної науково-технічної політики і державної політики у сфері підтримки підприємництва, а серед першочергових заходів мають стати створення сприятливих умов для розвитку інноваційного підприємництва.

РОЗВИТОК СТАРТАП РУХУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНОГО НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

К.О. Коваль, Я.В. Іванчук, Р.В. Козумляк

*Вінницький національний технічний університет;
УкрСиббанк BNP Paribas Group*

Інноваційна діяльність достатньо широке поняття та включає в себе низку аспектів, але головним є трансформація результатів наукових досліджень в новий продукт або результат, що став корисним для суспільства. Останні роки в Україні дуже широко використовують цей термін, що підкреслює актуальність продукування і розвитку інновацій. В світі працюють три основних моделі запровадження інновацій, прийнято розрізняти три типи моделей їх інтеграції.

Американський тип інтеграції сповідують в першу чергу США і Великобританія, а також країни, які історично знаходились під їх впливом – Канада і Австралія. Ключову роль в цьому типі інтеграції грає безпосередньо дослідницький університет, який виступає ядром інтеграції. Університет повністю бере на себе функції з реалізації та впровадження інновацій, налагодженню зв'язків з промисловістю, залученню державних грантів, поліпшенню якості освіти тощо. Всі рішення приймаються університетом, і він вільний від зобов'язань перед державою. Винятком є виконання соціального замовлення, тобто забезпечення студентів якісною освітою з дотриманням державних стандартів, які від університету до університету можуть варіюватися, але тільки вбік збільшення навчального та дослідницького навантаження, підвищення рівня наукових знань і розширення предметної області, а також виконання умов за виграними грантами (державним замовленням).

На відміну від американського типу, який має на увазі природний процес зародження і розвитку інтеграції, японський тип являє собою процес штучного акумулювання всіх складових інтегративної моделі. Ключову роль у цьому типі інтеграції відіграє держава. «Наука на потік» - так можна було б охарактеризувати цю модель. Держава бере на себе зобов'язання з регулювання наукової та виробничої діяльності, інноваційним дослідженням. Вона виступає головним замовником технологій. Ця форма інтегрування отримала найменування «технополіс». Під технополісом мається на увазі площа, де на фінансові кошти уряду створюються наукові лабораторії, дослідницькі центри, розвинена інфраструктура, необхідна для підтримки повноцінного функціонування. На відміну від американського типу інтеграції основну частку дослідницької діяльності бере на себе не університет – він займається освітньою складовою, а національні лабораторії. Національні лабораторії і дослідні інститути отримують гранти від уряду або великого бізнесу на розробку нових технологій. Студентська залученість в японському типі інтеграції виглядає наступним чином. Студентам дається завдання на

проведення досліджень, які вони під керівництвом викладача виконують в лабораторіях, якщо це необхідно відповідно до специфіки дослідження.

Виділяють також змішаний тип інтеграції поширений в європейських країнах. Ключову роль тут грають, як правило, технопаркові структури. Це можуть бути технологічні або науково-дослідні парки, іноді виростають до агломерацій, як у випадку з технополісами, але відбувається це за активної участі адміністрації наукових парків, а не держави. Держава бере на себе роль замовника, як і приватний бізнес, а також створює пільгові податкові умови. Університети в європейському типі інтеграції (за винятком Великобританії) найчастіше, як і в випадку з японським типом, задовольняються освітньою функцією, не ставлячи на чільне місце виробничі та технологічні розробки і їх комерціалізацію, проте активно залучають відповідні структури до співпраці. Іноді центри технічного трансферу займаються отриманням замовлень від комерційних фірм на розробку певного продукту, у створенні якого беруть участь студенти, поєднуючи навчання з практикою (архітектурне моделювання, дизайн моделі сукні і т. д.). Однак в такому випадку подібні центри стають не «винахідниками», а виконавцями приватних замовлень на конкретний продукт, що використовують «дешеву робочу силу» – студентів (природно на умовах контракту). Іншими словами, вони не створюють нового наукового продукту, а вдосконалюють вже розроблений. Успішний міжнародний досвід свідчить, що інтелектуальний бізнес і продукція з високою додаю вартістю надзвичайно перспективно, тож варто шукати його моделі розвитку. Один з найважливіших чинників, що сприяв технологічному прориву маленької Естонії, — розвинута інфраструктура для стартаперів. Хакатони відбуваються ледь не кожного уїк-енду, і саме на них стартап може отримати фінансування. Ізраїль витрачає близько 4,4% свого ВВП на технологічні дослідження. У 2016 році це становило близько 13 млрд дол. Уряд надає привабливі податкові пільги для іноземних венчурних інвесторів, там діє спрощена процедура відкриття компанії для охочих, у тому числі іноземців, завдяки чому кількість стартапів зростає. А за умови конкуренції зростають і якість продукції, і вимоги до рівня спеціалістів. За короткий термін Ізраїль побудував сильну економіку, що базується на інтелекті, інноваціях та підприємництві. Сотні венчурних фондів та бізнес-ангелів щоденно шукають перспективні стартапи, в які можна інвестувати кошти. Найбільш жаданими для інвесторів є "серійні" стартапери з кількома успішними проектами. Успіх ізраїльської моделі — тісний зв'язок освіти та бізнесу. З молоддю систематично працюють ментори з успішних компаній. Діє національна програма "Технологічні теплиці" — інкубатори для молодих хайтек-підприємців. В Україні за інформацією з офіційного сайту Міністерства освіти і науки України з 2000 року в нашій державі зареєстровано 16 технопарків, робота яких регламентується спеціальним законом "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків". Успішний досвід роботи наукового парку «Київська політехніка» було представлено на сторінка журналу попередньому номері. Проте однією з проблем

залишається проблема належного законодавчого регулювання діяльності і підтримки інноваційної та венчурної діяльності. Для динамічного розвитку вітчизняного ІТ-виробництва доречно запровадити пільговий податковий режим для венчурних інвестицій та спростену процедуру відкриття компаній для іноземців, підсилити захист прав інтелектуальної власності, почати державне інвестування у дослідження в технологічній сфері, розвивати R&D складову та стартап-індустрію, пришвидшити модернізацію системи підготовки кадрів для галузі.

Слід також зауважати, що сьогодні найбільша мережа стартап шкіл "Sikorsky Challenge" засновано провідним вищим навчальним закладом – Національним технічним університетом України "Київський політехнічний інститут" імені І. Сікорського в партнерстві з регіональними лідерами технічної освіти – Вінницьким національним технічним університетом, Приазовський державний технічний університет (м. Маріуполь), Національний гірничий університет (м. Дніпро). За час роботи якої вже сотні молодих стартаперів та новаторів пройшовши підготовку представляли власні стартапи та отримали перші інвестиції та підписали відповідні угоди з бізнес-інкубатором "Sikorsky Challenge".

Особливо перспективною робота стартап шкіл є для досвідчених інженерів та креативних молодих науковців, адже для проведення експериментальних досліджень в сучасних реаліях потрібно завжди шукати додаткові фінансові ресурси для використання необхідного обладнання, матеріалів тощо. Як засвідчує досвід роботи нині в стартап школи активно залучаються молоді вчені, зокрема представники Ради молодих учених при Міністерстві освіти і науки України. Хайтек підприємництво та технологічні стартап проекти вимагають дороговартісні ресурси і не доступні для розробників в більшості вищих навчальних закладів, зокрема не вистачає лабораторій, технічних центрів, доступних експериментальних майданчиків, технопарків де була б можливість працювати та забезпечених досвідом до необхідної лабораторної бази. Багато стартаперів починають реалізацію власних проектів в "гаражних" умовах. Відсутня інфраструктура, де перетиналися б гроші і наукові ідеї для бізнесу. Відслідковується тенденція, що більшість успішних українських стартапів залишають Україну. За два останні роки з країни виїхало близько 9 тис. ІТ-фахівців. Також однією з причин, з якої розробники приймають рішення залишити країну, є складність пошуку інвесторів усередині країни. За кордоном навіть запускають на державному рівні спеціальні програми по залученню кращих українських ІТ-фахівців і виділяють на це сотні мільйонів доларів. Тому, формування інноваційної екосистеми в Україні надзвичайно важливо. В цих питаннях провідні інноваційні компанії демонструють власним прикладом, як підтримувати інноваційні стартап-проекти. Зокрема, успішними проектами для стартаперів на місцевому та всеукраїнському рівні були регіональні стартап школи "Sikorsky Challenge", "Битва стартапів: Час відростити ріг" тощо. Які навіть в умовах відсутності нормативного регулювання проводять

навчають, підтримують, інвестують у кращих інноваторів в українських реаліях.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ВНЗ І ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Н.П. Корогод, Ю.С. Проїдак

Національна металургійна академія України

Ефективна інноваційна діяльність можлива в разі забезпечення необхідних умов, а саме: відповідного фінансування; створення системи спеціальних стимулів для реалізації нововведень; встановлення наукових, юридичних та економічних зв'язків із науковими установами, організаціями, вищими навчальними закладами власної країни та зарубіжжя. На сьогоднішній день більшість підприємств України не є інноваційно активними – вони використовують незначну частину науково-технічних розробок, створених у країні. При цьому науковий потенціал країни вважається досить потужним.

Причин, через які велика кількість технологій, а також об'єктів права інтелектуальної власності, створених, наприклад, у вищих навчальних закладах (ВНЗ) України, не передаються промисловим підприємствам багато. Серед них: кризові явища у вітчизняній та світовій економіці, неврегульованість нормативно-законодавчої бази, відсутність дієвої системи трансферу технологій, а також неефективна взаємодія суб'єктів інноваційного процесу – ВНЗ і підприємств.

В умовах стрімкого розвитку науково-технічного прогресу вищі навчальні заклади багатьох країн світу відіграють найважливішу роль у створенні інноваційних технологій, які впроваджуються на основі трансферу технологій. ВНЗ є основними розробниками об'єктів права інтелектуальної власності – винаходів, корисних моделей, промислових зразків, комп'ютерних програм та ін., що є необхідними складовими інноваційних технологій.

Водночас, досі невизначеним є механізм функціонування підрозділів з питань інноваційної діяльності й трансферу технологій у державних ВНЗ. І навіть, якщо у ВНЗ такі підрозділи створюються, то у більшості підприємств – відсутні. Ця проблема не дозволяє належним чином розвивати взаємовідносини між ВНЗ та підприємствами у сфері інноваційної діяльності. Тому на державному рівні необхідно вжити заходів щодо створення й розвитку підрозділів з інноваційної діяльності: офісів трансферу технологій, центрів інновацій та інтелектуальної власності, spin-off і start-up компаній тощо.

Наразі необхідне законодавче врегулювання положень законів України «Про інноваційну діяльність», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» та спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності. Адже трансфер технологій розглядається як основна форма просування інновацій. При цьому створена технологія (за умови її технічної винятковості і затребуваності ринком) набуває комерційної цінності у випадках, якщо підтверджені виняткові (монопольні)

права на її використання, і якщо технологія містить ноу-хау, що також є предметом правової охорони, об'єктом інтелектуальної власності.

Важливим засобом трансферу технологій стає міжнародна Інтернет-мережа трансферу технологій, учасником якої стають провідні університети, підприємства й організації. Саме трансфер технологій має бути містком між наукою, що є головним джерелом інновацій, та підприємствами, які впроваджують технології у реальну економіку.

Отже, стратегія управління інноваційною діяльністю повинна передбачати суттєві зміни в організаційній структурі ВНЗ, підприємств і організацій. Основними принципами такої стратегії мають бути наступні ключові моменти:

- створення відділів управління інноваційною діяльністю, трансфером технологій та інтелектуальною власністю;
- підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних до адекватних рішень у сфері управління інноваціями;
- удосконалення процесів комерціалізації інтелектуальної власності й трансферу інноваційних технологій.

Деякі ВНЗ здійснюють інноваційну діяльність у співробітництві та за фінансування, залучення інвестицій приватними компаніями, підприємствами. Тому важливо, щоб було чітко визначено для усіх партнерів права володіння розробленими інноваційними технологіями та їх складовими - інтелектуальною власністю. Розподіл зазначених прав між розробником технології або об'єкту права інтелектуальної власності (найчастіше – це вищий навчальний заклад) та підприємством регулюються умовами цивільно-правових договорів на виконання науково-дослідних чи дослідно-конструкторських робіт на замовлення підприємств, або ліцензійними договорами. Але подібних договорів укладається не так багато через такі перепони, як неузгодженість в оподаткуванні, відсутність принципових підходів держави до закріплення прав на результати наукових і науково-технічних робіт, що фінансуються за рахунок державного бюджету, недосконалість механізму залучення такої власності в господарський обіг тощо. Як показує досвід, правильно сформована і організована політика в сфері інтелектуальної власності також є важливим чинником активізації інноваційної діяльності, вдосконалення процесів комерціалізації результатів наукової роботи й трансферу технологій.

Охорона й ліцензування прав інтелектуальної власності є одним з загальноновизнаних в усьому світі можливим механізмом для трансферу технологій. Інноваційні розробки, створені у ВНЗ, дали початок багатьом підприємствам і добавили їм технологічних, конкурентних переваг. Водночас, інноваційна діяльність у вищих навчальних закладах також носить пріоритетний характер. При цьому “новизна” розглядається як оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок чи експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності з метою підвищення її ефективності (відкриття, винахід, патент, технологія, твори науки, літератури, мистецтва, комп'ютерні програми тощо).

Зарубіжний досвід свідчить про актуальність так званих spin-off університетських компаній, які є широко визнаним шляхом комерціалізації результатів, отриманих з університетських наукових досліджень. Spin-off компанії є підприємницькими і ризиковими по відношенню до експлуатації знань, отриманих у державних лабораторіях з метою комерційної вигоди. У випадку проривних і дуже цікавих інноваційних технологій spin-offs компанії можуть бути шляхом, який забезпечує швидку комерціалізацію даної технології. Однак, у досягненні ефективності зазначених процесів важливу роль має двостороння активна взаємодія "університет-підприємство". При цьому може виникнути ряд проблем, пов'язаних з питаннями авторства розробки, розподіленням прибутків між організаторами спільної справи (університетом і підприємством). Нажаль, досі нам бракує вітчизняного досвіду функціонування у ВНЗ spin-off підрозділів.

Ідеально стратегія створення інфраструктури для співробітництва "ВНЗ - підприємство" повинна включати наступні цілі:

- публічно сформулювати намір уряду по відношенню до того, який інноваційний напрям повинні прийняти ВНЗ й підприємства;
- запропонувати законні правила для співробітництва "ВНЗ - підприємство", у тому числі щодо управління правами інтелектуальної власності;
- забезпечити фінансовими джерелами, інвестиціями й стимулами для прискорення співробітництва.

Таким чином, існує необхідність подальшого вдосконалення та розвитку інноваційної діяльності на рівні держави, організації, підприємства і ВНЗ.

Відомо, що розвинені країни успішно використовують трансфер технологій у якості механізму інноваційного процесу для регулювання взаємовідносин між наукою та промисловістю, ефективного використання наукового потенціалу, покращення позиції країн на міжнародному ринку інноваційної продукції, здійснення ринкового підходу на передачу інноваційних розробок у виробництво. А для країн перехідного періоду розвиток трансферу технологій може бути кроком на шляху реструктуризації економіки та переорієнтації її на інноваційний розвиток.

Трансфер технологій це досить складний процес інноваційної діяльності, що включає передачу: патентів на винаходи, технологічної документації, ноу-хау; технологічних відомостей, що супроводжують придбання чи оренду (лізинг) устаткування і машин; інформаційний обмін на конференціях, семінарах, симпозіумах, виставках і т.п.; інжиніринг; організацію спільного виробництва тощо. Він має бути зв'язуючою ланкою між наукою, що є головним джерелом інновацій, та підприємствами, які впроваджують технології у реальну економіку, перетворюючи нові знання у додану вартість та матеріальні блага.

Отже, Україна вже має певні правові засади щодо регулювання інноваційної діяльності й трансферу технологій. Водночас, уряд, який формує політику у сфері інноваційної діяльності, науки і технологій, повинен

вживати ефективних заходів щодо створення підприємницького середовища, сприятливого для конкуренції та інновацій, і забезпечувати оптимальне поєднання людських, фінансових та інтелектуальних ресурсів для їх продуктивного використання; пропонувати дієві механізми для фінансування інноваційних розробок на всіх етапах їх реалізації від ідеї до впровадження; забезпечувати правові основи реалізації інноваційних програм. Саме такий підхід дозволить в повному обсязі здійснити інноваційну стратегію розвитку нашої країни.

Проголошення країною інноваційного шляху розвитку потребує поглиблення знань та підвищення кваліфікації працівників з питань у сфері інноваційної діяльності, комерціалізації інтелектуальної власності й трансферу технологій. Можливість комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності як основного продукту інноваційної діяльності – одна із важливіших умов підвищення мотивації творчої праці. Тому без підготовки висококваліфікованих фахівців успіху у зазначених сферах діяльності не досягти.

Отримання відповідних знань відбувається у ВНЗ за певними спеціальностями. Але й тут криються проблеми, які заважають становленню, розвитку й удосконалення інноваційної діяльності. Наприклад, до недавнього часу такими спеціальностями були «Управління інноваційною діяльністю», «Інтелектуальна власність». Відтепер, цих спеціальностей в оновленому переліку не знайти – існують лише як спеціалізації інших спеціальностей. Навіть окремого державного замовлення на підготовку таких фахівців не передбачено. І це тоді, як інноваційна діяльність, управління інтелектуальною власністю віднесено до стратегічно важливих, пріоритетних сфер діяльності в країні. На наш погляд, така ситуація повинна бути виправленою найближчим часом – серед першочергових завдань на шляху інноваційного розвитку нашої країни має стати підготовка висококваліфікованих фахівців у зазначеній сфері діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», ВВР, 2006, № 45.
2. Освітній менеджмент: Навчальний посібник /За ред.. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.
3. Risaburo Nezu. Technology Transfer, Intellectual Property and effective university-industry partnerships. WIPO publication., no 92BE. www.wipo.int
4. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика. – К.: «Основа», 2005. – 52с.
5. Воротнікова Д.О., Корогод Н.П. Особливості законодавчого регулювання трансферу технологій: Науковий вісник Національного гірничого університету, №2 – Дніпропетровськ, 2013, с. 105-109.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ТРАНСПОРТНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

А.О. Корпач, І.А. Рутковська, З.І. Краснокутська, Т.В. Покшевніцька
Національний транспортний університет

Законом України від 04.07.2002 р. № 40-IV «Про інноваційну діяльність» визначено: інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Основним завданням сучасного університету є інноваційна діяльність – це реальність взаємовідносин між наукою, освітою і бізнесом.

Поняття інноваційної діяльності складається з проведення науково-дослідних робіт, використання результатів у навчальному процесі, створенні сучасної інфраструктури для комерціалізації та трансферу університетських розробок, організації та участі в конференціях, конкурсах та виставках з метою поширення інформації про наукову діяльність університету, захист прав інтелектуальної власності, залучення студентів та аспірантів до науково-дослідного процесу.

В університеті науково-дослідні роботи проводяться за пріоритетними напрямками інноваційної діяльності в Україні, визначеними Постановою Кабінету міністрів № 1056 від 28.12.2016 р.

В Національному транспортному університеті у 2017 році виконується 14 науково-дослідних робіт, що фінансуються за кошти державного бюджету. В першому півріччі більше 30 робіт виконується за кошти юридичних та фізичних осіб на основі господарчої тематики і включені до окремого тематичного плану університету, а також 42 науково-дослідні роботи в межах робочого часу викладачів на 5 факультетах та 32 кафедрах університету та студенти-магістри приймають активну участь у виконанні науково-дослідних, результати яких використовують при написанні випускних робіт.

На сьогоднішній день Національний транспортний університет є національним координатором виконання трьох проектів TEMPUS із чотирьох, а саме: «Екологічна освіта в Білорусі та України (ЕсоBRU)», «Центри для молодих вчених (CERES)» та «Розвиток трикутника знань в Білорусі, Україні та Молдові» (FKTBUM).

Також є учасником німецько-українського проекту, який спрямований саме на розвиток інноваційної діяльності університету, підвищенню ефективності трансферу та комерціалізації наукових розробок університету.

В навчальний процес у 2016 р. впроваджено результати 60 розробок, одержаних в процесі виконання наукових досліджень. Впровадження здійснювалось шляхом оновлення курсів лекцій, постановки нових лабораторних робіт, підготовки методичних матеріалів, написання навчальних посібників та підручників, виконання дипломних проектів та магістерських робіт і т. ін.

У 2017 році університет став учасником конкурсу «Винахід року», подана заявка на участь у конкурсі стартапів Всеукраїнського фестивалю інновацій, організовані та проведені конференції для науковців, студентські конкурси.

З метою організації та забезпечення роботи університету з питань захисту інтелектуальної власності, інноваційної діяльності та трансферу технологій в Національному транспортному університеті наказом ректора № 2 від 4 січня 2016 року створений науковий відділ з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності.

Основними завданнями відділу є дослідження потреби ринку в об'єктах права інтелектуальної власності, майнові права на які належать університету. Крім того, здійснюється, спільно з відповідними підрозділами університету, аналіз наукових, науково-дослідних та методичних робіт, що плануються до виконання, прогнозування їх результатів з метою виявлення патентоздатних об'єктів права інтелектуальної власності, доцільності їх правової охорони в Україні та в іноземних державах; виконання разом з відповідними підрозділами університету патентних, патентно-кон'юнктурних та маркетингових досліджень; участь у пошуку потенційних інвесторів для фінансування науково-дослідних робіт; забезпечення комерціалізації об'єктів права інтелектуальної власності, майнові права на які належать університету, в Україні та в іноземних державах; забезпечення функціонування та розвитку Системи трансферу енерго- та ресурсозберігаючих технологій для розвитку дорожньо-транспортного комплексу України (Система), аналіз результатів науково-технічної, науково-дослідної діяльності університету щодо можливості внесення технологічних пропозицій в базу даних Системи; консультації співробітників університету та сторонніх організацій з питань оформлення і отримання охоронних документів та щодо структури технологічних профілів.

На сьогоднішній день фахівці відділу на договірній основі надають комплекс консультаційних послуг з питань інтелектуальної власності та оформлюють документи на отримання патентів України на корисну модель, винаходи та промислові зразки; свідоцтва України на знак для товару і послуг; свідоцтва авторського права на твір для сторонніх організацій.

Як зазначено вище, одним із завдань роботи відділу в університеті є забезпечення функціонування та розвитку Системи трансферу енерго- та ресурсозберігаючих технологій для розвитку дорожньо-транспортного комплексу України. Система є інформаційно-програмним комплексом, розробленим при підтримці Міністерства освіти і науки України та Національної мережі трансферу технологій. Система розроблена за світовими стандартами, методологія роботи, а також формати представлення технологічних запитів/пропозицій сумісні з форматами та методологією Європейської мережі підтримки підприємництва (EEN). В базі Системи на сьогоднішній день розміщено 340 технологічних пропозицій. Зараз ведеться робота над створенням англomовної версії Систем, що дозволить зацікавленим зарубіжним організаціям отримати інформацію про розробки

університету та сторонніх організацій. Система, крім пошуку потенційних покупців, містить інформацію з питань, пов'язаних з дорожно-транспортною галуззю, в тому числі автомобільним сектором. Система дозволяє знаходити партнерів (спеціалістів у конкретних областях) для спільної розробки або фінансування інноваційних технологій.

Поряд з цим, Система є однією з форм інноваційного розвитку університету, яка забезпечує комплексність та синергію як навчального процесу, так і науково-дослідної, науково-технічної та інноваційної діяльності на всіх етапах та етапах трансферу технологій, а також забезпечує залучення до процесу науково-педагогічних працівників університету. Створюються необхідні умови для підготовки фахівців більш високого рівня для розробки та впровадження інноваційних розробок.

Інноваційна діяльність університету постійно поглиблюється.

Основними задачами щодо покращення інноваційної діяльності на найближчу перспективу слід назвати:

- залучати інноваційні кошти інвесторів для проведення наукових досліджень з актуальних питань автомобільно-дорожнього комплексу України;
- активізувати роботи щодо комерціалізації та трансферу результатів завершених науково-дослідних робіт;
- приймати активнішу участь у оголошених конкурсах, тендерах, програмі ЄС Горизонт-2020;
- збільшити питому вагу досліджень, які передбачають одержання результатів, що перевищують відомі світові аналоги і, на цій основі, покращити захист інтелектуальної власності науковців;
- ширше впроваджувати в навчальний процес результати наукових досліджень.

ВАРТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Т.В. Кравченко

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Основою успішного функціонування та розвитку сучасного підприємства є реалізація інноваційних проєктів та ефективне управління інноваційною діяльністю. Водночас в умовах обмеженості фінансування, політичної та економічної нерівноваги, якими характеризується стан української економіки, необхідно впроваджувати такі методи управління, які забезпечать досягнення найбільш раціонального результату. Управління інноваційною діяльністю підприємства має бути узгодженим за цілями та комплексно оцінювати всі компоненти інноваційного розвитку, а також забезпечувати ефективність основної діяльності підприємства та враховувати ризики. Вартісно-орієнтоване управління дозволяє узгодити всі ці вимоги та у якості основних показників для визначення ефективності застосовуються чистий грошовий потік та економічна додана вартість.

Перевагою застосування показника економічної доданої вартості для оцінювання ефективності інноваційної діяльності підприємства є врахування альтернативних можливостей використання капіталу. Навіть при досягненні рентабельної діяльності підприємства, показник EVA може мати від'ємне значення, якщо отриманий прибуток буде меншим від вартості авансованого капіталу, визначеної виходячи з порівняння аналогічних на ринку капіталу напрямів інвестування коштів. Отже застосування показника EVA дозволяє визначити реальну прибутковість інноваційних проєктів та здійснити оцінювання у грошовому виразі, а застосування чистого грошового потоку дозволяє здійснити коригування та врахувати всі ризики при оцінюванні.

Концепція застосування вартісно-орієнтованого управління інноваційною діяльністю отримала назву «інвестування на основі вартісного підходу». Вона полягає у виборі таких напрямків вкладення коштів, які забезпечують найбільший приріст сукупної вартості, тобто не лише створення вартості для самого підприємства, але й суспільної вартості у вигляді позитивних інноваційних, екологічних, соціальних та економічних ефектів. Основою концепції є ESG-критерій (E – «environmental», S – «social», G – «governance»), тобто врахування завдань корпоративного управління, екологічного та соціального розвитку під час прийняття інноваційно-інвестиційних рішень паралельно з визначенням економічної ефективності та результативності діяльності.

Оскільки прийняття рішень щодо вкладення коштів ґрунтується не лише на даних фінансової звітності підприємства, але й на даних нефінансових рейтингових агентств та індексах, що ґрунтуються на принципах соціально-відповідального інвестування, то такий підхід дозволяє

підвищити лояльність інвесторів та покращити можливості залучення коштів на реалізацію інноваційних проектів.

У контексті провадження інноваційної діяльності, що передбачає досягнення суспільно значущих цілей, для забезпечення в майбутньому бажаного рівня фінансових показників підприємства, надзвичайно важливим є налагодження двосторонньої взаємодії із споживачами та іншими зовнішніми стейкхолдерами. З одного боку, отримання даних про потреби та інтереси споживачів дозволить визначитися із напрямками, видами та масштабами впровадження інновацій; запобігти ризику несприйняття їх ринком. З іншого боку, поінформування споживачів про напрямки інноваційної діяльності з урахуванням чинників етичної поведінки, соціальної та екологічної значущості, корпоративного управління; підвищення в суспільній свідомості важливості зазначених критеріїв дозволить не лише сформувати позитивний імідж підприємства, але й забезпечити його істотними конкурентними перевагами, що з фінансової точки зору відобразиться у прирості чистого доходу, прибутку та покращанні інших фінансових показників діяльності підприємства [1].

Таким чином, прагнення підприємства до сталого розвитку є основою забезпечення у довгостроковій перспективі формування лояльності споживачів, підвищення іміджу та вартості бренду, якості продукції, а також підвищення вартості компанії в цілому. Застосування вартісно-орієнтованого управління інноваційною діяльністю дозволяє поєднувати досягнення основної мети діяльності підприємства (отримання прибутку) та реалізації соціально-екологічних завдань, які забезпечують зростання вартості у довгостроковому періоді.

ЛІТЕРАТУРА

1. Захаркін О.О. Вартісно-орієнтоване управління інноваційною діяльністю підприємств: методологічні засади, світовий та вітчизняний досвід: монографія / О. О. Захаркін. – Суми: Сумський державний університет, 2015. – 400 с.
2. Lynch M. The Value In Values-Based Investing [Electronic resource] /Merrill Lynch. – Access mode: <http://www.forbes.com/sites/merrilllynch/2013/11/22/the-value-in-values-based-investing>.

ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

А.М. Магомедова

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Динамічні трансформаційні процеси та загострення конкурентних відносин визначають сучасний вектор розвитку підприємницької діяльності в Україні. Посилення інтеграційних зв'язків та входження країни в глобальний конкурентний простір, сприяє появі на ринку України потужних суб'єктів господарювання та прискорює процес обміну досвідом і знаннями між підприємствами.

З розвитком конкурентних відносин прискорюється й розвиток різних форм підприємницької діяльності в Україні. Однією з таких форм виступає франчайзинг, який широко використовується в абсолютній більшості сфер економіки, сприяючи регулярній появі глобальних брендів та якісних продуктів і послуг.

Економічна природа франчайзингу характеризується своєю багатовекторністю та широким діапазоном практичного використання. Франчайзинг знаходить своє відображення в економіці як дієвий спосіб започаткування бізнесу; прогресивна форма партнерських відносин між суб'єктами господарювання; ефективний метод розвитку виробничо-збутової мережевої діяльності; сучасна форма забезпечення інвестиційної діяльності підприємств; обґрунтований спосіб освоєння нових ринків збуту продукції. Однак, ми хочемо звернути увагу, що з поміж іншого, франчайзинг також є ефективним інструментом розвитку інноваційної діяльності підприємств, що можливе за рахунок обміну найновішими, найсучаснішими здобутками науки та техніки між учасниками франчайзингової угоди. З огляду на те, що в умовах обмеженого доступу до джерел фінансування, для українських підприємств проблема оновлення основних засобів є надзвичайно актуальною, розвиток франчайзингових відносин частково може сприяти її вирішенню. Крім того, франчайзингова діяльність передбачає обмін не лише матеріальними, але й нематеріальними активами, якими володіють франчайзер та франчайзі. Відповідно до умов партнерської співпраці, обов'язком франчайзера є систематичне забезпечення франчайзі власними розробками та досягненнями. Як правило, франчайзер передає певний досвід та технологію виготовлення продукту. Крім цього, партнерська діяльність передбачає постійний взаємозв'язок та здійснення контролюючих заходів з метою убезпечити партнерів від прояву недобросовісної конкуренції. Таким чином на ринку поступово з'являються нові засоби комунікації і спостереження; обчислювальна, вимірювальна та комп'ютерна техніка; новітні засоби виготовлення та збуту продукції тощо.

Разом з тим, активний процес розвитку франчайзингу в Україні стримує наявність цілої низки проблем, найвагомішою серед них є проблема нормативно-правого забезпечення франчайзингової форми співпраці

підприємств. По-перше, в Україні відсутнє офіційне визначення франчайзингу. Натомість, фахівці у сфері юриспруденції пропонують ототожнювати його з категорією «комерційна концесія», якій присвячена Глава 76 Цивільного кодексу України [1] та статті 367-367 Господарського кодексу України [2]. Однак провідні юристи активно наголошують, що ці два терміни близькі за своїм змістом, проте не тотожні. Багаторічна підприємницька практика довела, що наявність конкретного закону зовсім не обов'язкова умова для реалізації партнерських відносин франчайзера та франчайзі. У світі регулювання франчайзингової діяльності здійснюється згідно норм Європейського Кодексу етики франчайзингу. З точки зору законодавчого підґрунтя розвитку франчайзингових відносин, поряд із застосуванням положень Кодексу етики, існує необхідність у затвердженні глосарію франчайзингових термінів. По-друге, істотного вдосконалення потребує законодавство, яке регулює відносини у сфері інтелектуальної власності та організації підприємницької взаємодії резидентів з нерезидентами країни. Крім того, в Україні існує проблема реєстрації франчайзингових договорів, яка пов'язана із відсутністю відповідального за цю процедуру органу, що, у свою чергу, впливає на появу іншої проблеми – відсутності офіційної статистичної інформації щодо кількісного та якісного розвитку франчайзингу.

Таким чином, франчайзингова форма співпраці є одним з інструментів розвитку інноваційної діяльності підприємств в Україні. Сумлінна співпраця франчайзера та франчайзі забезпечує значно більше зисків, ніж збитків. Досвідчений франчайзер на платній основі передає у користування своїм франчайзі ряд власних інноваційних здобутків – як матеріальних, так і нематеріальних, що сприяє вдосконаленню процесу організації підприємницької діяльності. Однак в Україні франчайзинг розвивається значно повільнішими темпами, ніж у світі. Така тенденція пов'язана з цілою низкою проблем, основною з яких є нормативне забезпечення франчайзингової діяльності. Вирішення саме цієї першочергової проблеми активізує появу більшої кількості учасників франчайзингу, дозволить споживачам отримати якісніші продукти і послуги та сприятиме вирішенню інших проблем підприємницької діяльності в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 44-45, № 46-47, № 48/. – ст.552 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>. – Назва з екрана.
2. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 18, 19-20, №21-22, ст. 144 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] // Верховна Рада

України : [сайт]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
– Назва з екрана.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Г.Р. Мартинишин

Львівський інститут економіки і туризму

Не дивлячись на те, що за багато років історії інноваційної діяльності затверджена велика кількість нормативних актів, однією з найважливіших проблем для українських інновацій залишається відсутність ефективного правового регулювання. Варто погодитись з тими вченими, котрі стверджують, що такий стан справ не відповідає вимогам переходу економіки України на інноваційно-орієнтовану модель і стримує розвиток інноваційної діяльності [1, с.22-25; 2, с.201-214].

Інноваційна діяльність є невід'ємною частиною господарської діяльності. Вона відіграє особливе значення у зв'язку з орієнтацією України на забезпечення інноваційного шляху розвитку її економіки. Темпи інновацій у сучасному світі зростають дуже швидко, тому не дивно, що деякі проблеми їх розвитку ми відчуваємо на собі щоразу гостріше.

В першу чергу, необхідно зазначити технологічну відсталість України від держав з високим рівнем розвитку, зниження конкурентоздатності вітчизняної економіки. Як відомо, цей чинник має провідне значення, адже визначає значущість, роль і місце нашої країни у світовій спільноті. Серед причин варто назвати і різке скорочення державного фінансування науково – технологічної сфери, якій повинна бути приділена значна увага, а також постійні зміни (в тому числі колізійного характеру) вітчизняного законодавства та відомчих актів.

Ще однією проблемою є відсутність системного підходу під час кодифікації нормативно-правових актів. Мова йде про колізію норм Цивільного та Господарського кодексів. Оскільки одночасно із Цивільним кодексом був прийнятий Господарський кодекс, що у свою чергу викликало цілу низку суперечностей, які були усунені тільки протягом трьох наступних років. Ситуація існування двох кодексів, що суперечать один одному відіграла гальмівну роль для надходжень інвестицій та реорганізації економіки України.

Не менш важливою проблемою є ставлення держави до підприємницької діяльності. Можна з впевненістю сказати, що ефективність контролю держави є низькою, а способи її здійснення викликають щораз все більше скарг і невдоволь.

Наступною проблемою на якій варто зацентувати увагу є проблема правового режиму державної власності. Після отримання Україною незалежності розпочалася реорганізація її економіки і швидкий розвиток приватного сектору. Державна власність і на сьогоднішній день має важливе значення, проте існує багато дискусійних і досі не вирішених питань щодо законодавчого регулювання права державної власності. Можна пересвідчитись у тому, що процеси поступового зменшення державного

сектору і масової приватизації відбувалися були недосконалими. Це у свою чергу спричинило низький рівень захисту прав власності, ризики інвесторів і несприятливу інвестиційну обстановку.

Останніми слід виділити проблеми інвестицій та захисту прав інвесторів. Проблематика захисту прав інвесторів у першу чергу пов'язана із державними гарантіями, зокрема страхування ризиків та відповідальності. Вирішення питання інвестування є дуже важливим, адже воно у свою чергу дозволить не тільки оновити основні фонди, але й запроваджувати інноваційні технології. Варто зазначити, що цей процес є постійним і циклічним. Вкладаючи капітал інвестор прагне одержати прибуток. Прибуток можливий тільки у разі ефективної діяльності компанії, а це, у свою чергу, залежить від виготовлення конкурентоспроможної продукції. На даний час більша частина обладнання у нашій країні перебуває у незадовільному стані (якщо порівнювати із провідними європейськими країнами, такими, як Німеччина, Франція) і ми не можемо встигати за темпами їх технологічного розвитку. Така відсталість у першу чергу пов'язана із численними проблемами законодавчого забезпечення інвестиційної та інноваційної діяльності.

Підсумовуючи вищенаведене, приходимо до висновку:

1. важливими є заходи щодо підйому конкурентоздатності української продукції, що базується на конкурентоздатності нашої економіки;
2. потрібно створити ефективні системи патентування, оцінки, обліку наукових результатів;
3. необхідно виявити і сприяти розвитку тих галузей, які посилюють конкурентні переваги нашої країни та забезпечують реалізацію національних інтересів.
4. важливо опрацювати державні цільові програми й оцінити їх дієвість, узгодженість і ефективність механізмів їх впровадження для вирішення завдань інноваційного розвитку України;
5. вжити конкретних правових заходів щодо привабливості інвестування в українську економіку;
6. сприяти запровадженню у виробництво винаходів і нових технологій;
7. посилити державний контроль за додержанням прав у сфері інтелектуальної власності;
8. запропонувати способи стимулювання створення інноваційних центрів, технологічних парків за спеціалізацією;
9. опрацювати українське право на предмет його гармонізації з правом Європейського союзу, надати висновок щодо існуючих у законодавстві прогалин та висунути пропозиції щодо їх усунення;
10. усунути конкуренцію і колізію законів України.

В підсумку варто зазначити, що ми поділяємо думку тих вчених, котрі вважають, що чинна законодавча база науково-технологічного та інноваційного характеру, незважаючи на значні зусилля, витрачені на її розробку, не відповідає сучасним вимогам і практично не впливає на темпи

такого розвитку, правове регулювання інноваційної діяльності в Україні носить громіздкий, суперечливий і взаємодоповнюючий характер у різних нормативно-правових актах, а тому вимагає уніфікації та гармонізації з нормами європейського законодавства. Залишається низка невирішених питань: стимулювання інноваційної діяльності та витрат на наукові дослідження і розробки, формування інноваційних венчурних фондів, реалізації політики інноваційних пріоритетів держави, використання для цього можливостей і переваг програмно цільового підходу [1, с. 22-25; 2, С.112;].

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова В. Економічні передумови інноваційної трансформації державних науково-технічних програм / В. Александрова // Економіст. -2005. - № 4.- С. 22-25.
2. Державне регулювання інноваційної інфраструктури на регіональному рівні: монографія/ [О. Ю. Амосов, А.О. Дегтяр, В.Я. Календжан та ін.] за заг. ред. А.О. Дегтяра. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2011.-263 с.
3. Правове забезпечення державного регулювання інновацій в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2011-2/doc/1/01.pdf>
4. Про інноваційну діяльність: Закон України від 05.12.2012 р. № 5460-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
5. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 23.07.2017 р. № 2095-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
6. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 05.12.2012 р. № 5460-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
7. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 01.01.2017 р. № 1774-19, 1801-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
8. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 05.12.2012 р. № 5460-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/991-14>

ПОНЯТІЙНИЙ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АПАРАТ ЯК ФАКТОР ПРОЦЕСУ ТВОРЕННЯ

В.І. Мельник, І.Я. Гришин., М.М. Кірієнко., С.М. Козін

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка*

Проаналізувавши нормативно-правові акти на міжнародному і міждержавному рівні інвестиційна діяльність України регулюється понад 200 нормативними актами.

Як свідчить аналіз, у національному законодавстві закладено і правову основу інноваційної діяльності. Чинне законодавство вже зараз надає широкі можливості для досягнення певних позитивних результатів. Так, наприклад, до основоположних законодавчих актів, які регламентують інноваційну діяльність, належать Закони України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» та «Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукових технологій», на основі яких має будуватися основна нормативно-правова база інноваційної діяльності. Проте в цілому говорити про досконалість створеної законодавчої бази поки ще зарано. У чинному законодавстві залишається багато суперечностей та прогалин, що заважають запровадженню та нормальному функціонуванню моделі інноваційного розвитку:

- порушується один із головних принципів систематизації законодавства з питань інноваційної діяльності, згідно з яким закони та підзаконні акти мають забезпечувати узгодженість норм, цілісність предмета нормативного регулювання;

- не виконується й інший не менш важливий принцип правового регулювання, згідно з яким нормативно-правова база інноваційної діяльності має бути стабільною. Адже найголовнішою передумовою ефективного розвитку інноваційного підприємництва в Україні є надійна правова база її діяльності;

- викликає занепокоєння і сам процес формування даної сфери діяльності;

- в умовах застосування інноваційної моделі розвитку законодавець має адекватно та швидко реагувати на динаміку змін у сфері нововведень.

Таким чином, інноваційна інфраструктура в Україні є функціонально неповною, недостатньо розвинутою. Вона не охоплює усі ланки інноваційного процесу. В інноваційному середовищі практично відсутні венчурні фонди, центри трансферу технологій, відповідні інноваційні структури, які створюють малі інноваційні підприємства. Не підтримується належним чином діяльність винахідників, раціоналізаторів, науковців, що мають завершені науково-технічні розробки.

Отже нормативно-правове регулювання інноваційної діяльності в Україні показує, що законодавство, яке закріплює основи державної

політики у сфері інноваційної діяльності, достатньо розбалансоване і носить переважно декларативний характер, оскільки не пропонує ефективних механізмів інноваційної діяльності на рівні нормативно-правових актів. Держава визначає основні напрями в загальнодержавному інноваційному процесі, але навіть не окреслює шляхи їх реалізації. Уряд до цього часу не створив і не прийняв необхідного пакету документів, що забезпечує функціонування законів. Усе це потребує подальшої законодавчої роботи з удосконалення забезпечення інноваційної діяльності в Україні.

Досвід ХНТУСГ з технології написання посібника «Інноваційний менеджмент сталого розвитку» на прикладі агропромислового комплексу (автори: Гришин І.Я. та ін.), сутність якого полягає в упередженій підготовці словника понятійного апарату. Плануємо цей досвід перенести на процеси підготовки нових книг: перша книга пов'язана з правом у землеробстві, а друга - по культурі. Роботи виконуються разом з фахівцями Харківського національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Цей фактор, як свідчить досвід, підвищує якість процесу творення змісту видань.

Щоб зробити стрибок у розвитку агропромислової галузі та країни в цілому, треба паралельно з використанням можливостей БІС паркового типу включати в процес розвитку ідеї духовно-технологічного краю з орієнтацією в підсумку на софтиський уклад життя.

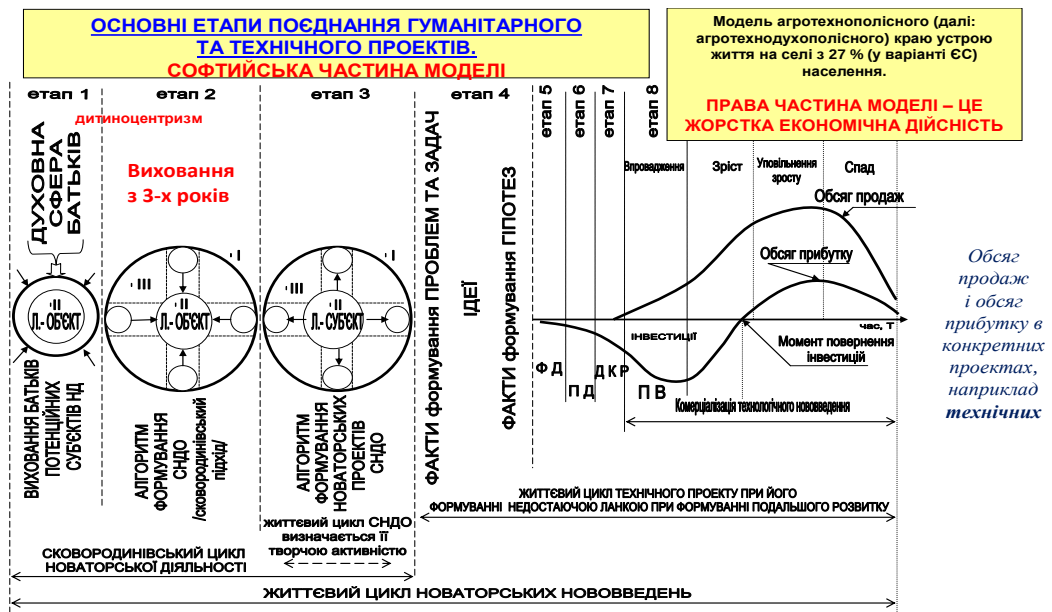
Особливий інтерес представляє новий підхід до розвитку України, викладений у роботі «Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку». Розробники Доктрини: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». ДВНЗ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». Національний університет «Києво-Могилянська академія». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Українська Бізнес Ініціатива. Автрський колектив: Жилінська О. (науковий редактор), Мельничук О. (відповідальний редактор), Антонюк Л., Гуменна О., Радчук А., Столярчук Я., Тарута С., Харламова Г., Чала Н., Шнирков О.

Нормою повинна стати наявність активного малого підприємництва та середнього креативного класу.

Тому вже в найбільший час у число головних гальмівних чинників, усунення яких створить перебудови для амбітного стремління України [2, с.157-158], ввести: «Організація бізнес-інноваційних структур, як осередку формування високкреативного середнього класу та введення комплексу заходів з надання сприйнятливих умов для розвитку малого і середнього бізнесу.»

Головне, що треба підтримати нормативними актами, то це процеси, які потребують першочергового рішення. Саме це показано на рисунку. Це поєднання гуманітарного комплексу і комплексу інженерії, економіки... . Ліва частина – це софтиська частина схеми. Тут концентрується увага на

формуванні особистості, середнього креативного класу, виховання патріотичності тощо... У цьому сутність моделі техагрополісу Харківської області [1], яка показана на рисунку.

Органічне поєднання правої частини моделі, як жорсткої економічної дійсності, та лівої софтієської частини.

Література.

1. Мельник В.І., Гришин І.Я., Заветний С.О., Від наукового парку до ідеї духовно-технополісного краю. Досвід вищих освітніх агропромислових закладів. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://mon.gov.ua/activity/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-technologie/publikacziyi.html>.
2. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. – Львів: Кальварія, 2017. – 168 с.

РОЛЬ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ В РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.П. Микитюк

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Реалізація стратегії розвитку держави в умовах глобалізації та посилення інтеграційних процесів потребує активізації інноваційної діяльності малого підприємництва, що виступає каталізатором нововведень, сприяє становленню середнього класу в суспільстві, прискорено формує конкурентні переваги і є невід'ємною складовою модернізації економіки. Одним з найбільш ефективних механізмів, що забезпечує інноваційні процеси ресурсами їх розвитку, є венчурне фінансування.

Світовий досвід доводить важливу роль інноваційного підприємництва у трансформації господарського механізму, підвищенні інтенсивності його структурної перебудови, де домінантою розвитку має бути ефективне використання інноваційного потенціалу країни. Як ілюструє досвід найбільш успішних в інноваційній сфері країн, венчурне підприємництво є важливою формою фінансування інноваційних проектів, що не лише стимулює інноваційні процеси на окремо взятому підприємстві, а й позитивно впливає на ринок інновацій загалом: підвищує рівень конкуренції, стимулює до зростання рівень професіоналізму персоналу та підвищення наукового та виробничо-технічного рівня.

Інтеграційний курс України до Європейського Союзу потребує формування високорозвиненої економіки заснованої на новітніх досягненнях у сфері науки, техніки, економіки та інших галузей. Реалізація зазначеної мети потребує залучення значних фінансових ресурсів та пошук альтернативних джерел інвестування.

Проблемам інноваційного розвитку малого підприємництва присвячено чимало наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Проте більша частина цих напрацювань стосується реального сектора економіки, тоді як роль венчурного фінансування в інноваційній діяльності підприємництва залишається на рівні дискусій.

Венчурний капітал є особливим чинником інноваційного розвитку економіки, який спонукає переведення господарських систем різного рівня на інноваційний тип розвитку, структурного оновлення економіки на сучасному етапі. Аналізуючи праці видатних науковців і практиків, зокрема В.Д. Базилевича, М. Нойберта, А.М. Поручника, Л.Л.Антонюка та інших, які досліджували сутність «венчурного капіталу», можна визначити, що оскільки, даний капітал активізує інноваційну діяльність не тільки як фінансовий ресурс, але і як інтегратор науки, виробництва і ринку, то він також виявляє здатність до інтеграції з іншими видами капіталу і ресурсів. За своїм економічним змістом венчурний капітал є особливою формою капіталу, що відображає єдність фінансового і людського капіталів. Це зумовлює синергетичний ефект впливу на ділову активність економічних

суб'єктів в напрямі активізації їх науково-технічної та інноваційної діяльності [1-8].

Основною умовою інноваційного та прогресивного розвитку підприємства є наявність у нього інноваційного потенціалу. Проблема активізації інноваційної діяльності малого підприємництва в Україні є однією з найбільш важливих для формування інноваційної моделі розвитку. Наразі, інноваційна активність українських підприємств залишається низькою.

Інноваційна діяльність складається з інноваційних процесів, які, як правило, мають три базові складові: винахід – комерціалізація – інновація [9, с.94]. Як видно з послідовності, інновації, а отже й інноваційний розвиток не можливі без технологічного прогресу та фінансування. Кожна складова інноваційного процесу потребує фінансування для її вирішення. Світовий досвід господарювання свідчить, що для реалізації інноваційних проектів, які мають високий рівень ризику, традиційні джерела фінансування стають малоефективними і дуже часто недоступними.

Джерела фінансування інноваційної діяльності малого підприємництва можуть бути різноманітними.

Власні ресурси:

- амортизаційний фонд;
- статутний капітал;
- реінвестований прибуток;
- портфельні інвестиції;
- резервний капітал.

Державні кошти:

- фінансування за рахунок місцевих бюджетів;
- фінансування за рахунок спеціальних державних фондів;
- застава комунального майна;
- інвестиції під урядові гарантії.

Залучені джерела:

- банківські комерційні джерела;
- лізинг, селенг;
- форфейтинг;
- венчурне фінансування;
- венчурні фонди;
- «Бізнес-ангели»[10,с.21]

Як видно, існує ціла низка джерел фінансування інноваційної діяльності. Проте, отримання кредиту банку для фінансування інноваційної діяльності в малому підприємстві є дуже складним з огляду на умови банку: гарантування повернення коштів на визначених умовах, низький ризик та реальні терміни окупності інновацій, які впроваджуються, високі процентні ставки кредитування. За рахунок бюджетів різних рівнів та спеціальних державних фондів фінансується незначна кількість малих підприємств, які мають пріоритетні напрями інноваційної діяльності.

Держава не в змозі розв'язати проблеми фінансування інноваційної діяльності малого підприємництва у повному обсязі, тому виникає потреба в пошуку нетрадиційних для України джерел фінансування. У розвинених країнах світу одним з доступних джерел фінансування інноваційної діяльності малих та середніх підприємств є венчурне фінансування.

Основних принципів венчурного фінансування слід віднести: диверсифікацію ризику між партнерами на основі широкого залучення зовнішніх інвесторів, поетапність фінансування, опосередковану участь у капіталі стартових компаній, надання консалтингових послуг.

Враховуючи існуючий ризик, необхідно усвідомлювати, що раціонально використовувати венчурне фінансування можна лише у тому випадку, коли очікувана прибутковість даного бізнесу достатньо висока (більше 30%). Як правило, встановлюють такі середні значення очікуваної прибутковості залежно від напрямку інвестування: венчурні програми – 30%, нова продукція – 30%, розширення функціонуючого бізнесу – 15%, традиційна технологія – 10% [11, с. 71].

Отже, можна зробити висновки, що розвинений ринок венчурного капіталу є не тільки фінансовою складовою активізації інноваційної діяльності малого підприємництва в регіоні, а й ефективним механізмом пошуку, відбору та впровадження інноваційних процесів.

При цьому, венчурне фінансування інноваційної діяльності малого підприємництва є порівняно новим напрямом для української економічної практики, хоча механізми венчурного інвестування розглядалися українськими вченими ще у 80-х роках минулого століття. Таким чином, венчурне підприємництво в Україні перебуває на стадії становлення. Його розвитку сприятимуть наявні наукові установи з висококваліфікованими кадрами і досвідом розробки найбільш розвинених та інтегрованих технологічних рішень у найрізноманітніших галузях науки і техніки, поява нового покоління менеджерів, що є позитивним чинником залучення іноземних інвесторів. Венчурне інвестування могло б стати каталізатором зростання подальшої інноваційної активності малого підприємництва в Україні, тому необхідно постійно поліпшувати умови для подальшого розвитку й переорієнтації його з традиційних видів економічної діяльності із середнім ступенем ризику і коротким строком окупності в інноваційні галузі економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії. Навчальний посібник - 2-ге вид. / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич - К. : Знання-Прес, 2008. - 263 с.
2. Фоломьев А. Н. Венчурный капитал / А.Н. Фоломьев, М. Нойберт. — СПб. : Наука, 1999. — 142 с.

3. Плотникова Е. П. Венчурный капитал в системе общественного капитала: постановка проблемы / Плотникова Е. П. // Вестник ОГУ. — 2010. — № 8. — С. 41–46.
4. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія / Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. — К. : КНЕУ, 2003. — 394 с.
5. Сайт Європейської асоціації прямих приватних інвестицій і венчурного капіталу [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.evsa.eu>.
6. Сайт Національної асоціації венчурного капіталу [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.nvca.org>.
7. Сайт Російської асоціації венчурного інвестування [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.rvca.ru/rus>.
8. Jing Li, Venture Capital Investments in China: The Use of Offshore Financing Structures and Corporate Relocations, 1 Mich.Bus.& Entrepreneurial L. Rev.1 (2012). [Електронний ресурс]
<http://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=mbelr>
9. Головінов О. М. Базові функції венчурного капіталу в контексті розвитку інноваційної економіки. / О. М. Головінов // Торгівля і ринок України: темат. зб. наук. пр. - Д. : ДонНУЕТ, 2011. - Вип. 31, Т. 1. - С. 90 - 97.
10. Бутко М. Венчурне фінансування як механізм задіяння інноваційного потенціалу підприємницького середовища регіону / М. Бутко, О. Попело // Економіст. — 2014. — № 3. — С. 20-22.
11. Гайдуцький А.П. Економічні механізми забезпечення інвестиційної конкуренто- спроможності в аграрному секторі економіки / А.П. Гайдуцький // Економіка України. – 2003. – № 2. – С. 69-73

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

О.А. Михальченко., І.С. Івахненко

*Інститут Інноваційної освіти Київського національного університету
будівництва і архітектури*

Модернізація української системи освіти та динаміка інноваційних процесів у суспільстві вимагає здійснення нових підходів до розвитку механізмів післядипломного навчання. Сучасна освітня парадигма стимулює появу творчих новаторських ідей, пошук більш досконалих та сучасних форм систем навчання.

Для розбудови інтелектуально-орієнтованої економіки і формування інноваційної науки Україна повинна мати ефективну освітню систему світового рівня: високопродуктивних науковців, сучасне технологічне оснащення, інформаційне забезпечення освітнього процесу, раціональну організацію науково-дослідних розробок, розвинуту систему комерціалізації наукових результатів.

Система освіти в цілому, і післядипломної зокрема, є одним з секторів національної економіки, в якому формується підвищений попит на нові знання та технології. Необхідність розвитку інноваційного потенціалу системи освіти пов'язана з рядом тенденцій і викликів останнього десятиліття: загострення конкуренції на ринках знань і технологій; усвідомлення нової ролі вузів не тільки як центрів передової науки і освіти, а й як найважливіших суб'єктів інноваційної діяльності, орієнтованих на комерціалізацію результатів науково-технічної діяльності і т. д.

Базисні напрями державної інноваційної політики, визначаються пакетом законодавчих ініціатив та заходів в сфері освіти, науки та інновацій, спрямовані на розвиток національної інноваційної системи, формування інноваційного потенціалу, створення умов для стимулювання зростання інвестицій в інноваційну діяльність суб'єктів освіти, зміна економічних умов функціонування вузів, нові механізми вузівського управління.

Нова освітня ідеологія ставить особливі вимоги до системи післядипломної освіти, яка нині знаходиться в умовах розв'язання суперечностей між потребами сучасного освітнього ринку праці до фахівця та консервативними нормами теорії й практики післядипломної освіти в Україні.

Основний критерій інноваційної освітньої системи - це надання освітніх послуг, які задовольняють не тільки потреби держави і суспільства, а й потреби особистості в розвитку її здібностей в постійно мінливих умовах життя. Послідовна модернізація системи освіти за цими напрямками передбачає перенесення акценту з процесу навчання на його результати, зміна ролі викладача, особистісний підхід до навчається із забезпеченням його продуктивної пізнавальної діяльності.

Виходячи з вищевикладеного формування стратегії і тактики розвитку післядипломної освіти має будуватися з урахуванням і на основі інноваційного потенціалу. Це дозволить на всіх стадіях інноваційного циклу зміцнити конкурентні переваги вищих навчальних закладів і зайняти свою нішу в умовах формування механізму інноваційного розвитку, тобто прогнозувати потреби в обсягах і формах освітніх послуг, розробляти на ринок продукти інноваційної діяльності. Результатом має стати запровадження в дидактичний процес інноваційних педагогічних технологій, адекватних новій освітній парадигмі, яка орієнтована на розвиток конкурентоспроможної особистості, вільно орієнтується в світовому інформаційному просторі та використовує його ресурси для саморозвитку.

Для інноваційного розвитку потенціалу післядипломної освіти в умовах інформаційного суспільства, на наш погляд, характерні:

а) пошук вдосконалення змісту і сучасних форм організації праці науково-педагогічних працівників і фахівців, апробація нових засобів і способів, спрямованих на розвиток інноваційного мислення викладача, особистої відповідальності за зміст і результати своєї праці;

б) розробка принципово відмінних, від традиційних технологій, умінь і засобів саморегуляції, самосвідомості, самовизначення;

в) крім того, установа післядипломної освіти має бути центром передового наукового і практичного досвіду, методичним центром з передачі інноваційних методичних засобів, прийомів, програм і т. д., виконувати роль лідера в поширенні інноваційних процесів, нових моделей освіти, спрямованих на становлення і розвиток фахівця у певній галузі.

Значимість розробки особистісно орієнтованого підходу до вирішення проблеми інноваційного розвитку потенціалу післядипломної освіти, на наш погляд, визначається наступними факторами:

а) особливу увагу слід приділити формуванню у кожного учасника освітнього процесу такої особистісної якості як інноваційність - готовність до динамічних змін в навколишньому світі, яке у міру розвитку інформаційного суспільства стає все більш значущим показником якості освіти; компетенцій, що включають вміння побудови індивідуальних особистих і професійних траєкторій розвитку, здатності сприймати нову інформацію і розвивати нові ідеї. Інноваційні процеси різних напрямків вимагають більш повного врахування потреб, інтересів і здібностей особистості студента. Це означає, що повинні бути змінені навчальні плани, програми, підручники, технології;

б) реалізація особистісно-орієнтованого підходу в освіті вимагає інноваційної діяльності, що передбачає реорганізацію наступних компонентів освіти: зміна позиції викладача; зміна функцій і будови знань та способів організації їх засвоєння; орієнтація навчання на спільну діяльність; зміна критеріїв оцінювання процесів навчання і виховання.

Необхідною умовою нарощування дослідницьких компетенцій провідних вузів, генерації ними прикладних ідей і розробок повинно стати створення мережі якісно нових науково-дослідних університетів і

регіональних вузів як інтегрованих структур, які суміщають в собі освітню та науково-інноваційну діяльність. Нові підходи до забезпечення інноваційного потенціалу розвитку вищої освіти повинні реалізовуватись при формуванні інноваційної моделі вищої освіти в державних університетах, національних дослідницьких університетах, в провідних регіональних вузах.

Особливостями створеної інноваційної моделі вищої професійної, зокрема і післядипломної, освіти, побудованої на інтеграції науки, освіти і виробництва повинно бути:

- освоєння студентами базових компетенцій дослідницької та інноваційної діяльності через їх включення до відповідних практик;
- перетворення університетів у центри комунікації бізнесу, суспільства, держави з питань наукового та технологічного прогнозування, обміну передовими знаннями, вирішення глобальних проблем;
- реальне включення більшості викладачів в дослідну та інноваційну діяльність;
- тісна співпраця з реальним сектором економіки як в пошуках замовлень, так і в пошуках фундаментальної тематики;
- організація впроваджувальних зон і створення інноваційних підприємств.

Форми інтеграції вузів з наукою і базовими виробничими підприємствами забезпечують необхідний ресурсний потенціал для сучасної інноваційної освіти і адаптації її до вимог реальної економіки. Нова модель професійної освіти повинна бути орієнтована на впровадження інновацій в навчальний процес, на результативність науково-дослідної діяльності як головного чинника забезпечення якісної підготовки випускників вузів. У зв'язку з цим розвиток інноваційної освіти потребує суттєвого підвищення рівня вузівської науки і забезпечення її зв'язку з економікою за рахунок формування інноваційної інфраструктури. Це передбачає розвиток центрів трансферу технологій, що створюються на базі державних наукових центрів, вищих навчальних закладів і галузевих інститутів, створення венчурних та інших позабюджетних фондів для підтримки науково-технічної та інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах.

Для підвищення ефективної діяльності інститутів післядипломної освіти повинна проводитись державна підтримка розвитку кооперації вузів і виробничих підприємств, розвитку наукової і освітньої діяльності у вищих навчальних закладах, стимулювання використання виробничими підприємствами потенціалу вузів для розвитку наукоємного виробництва і стимулювання інноваційної діяльності в економіці. Взаємодія університетів з реальним сектором економіки і академічною наукою в програмах розвитку вузів повинна бути направлена на посилення ролі інноваційної компоненти. Таким чином, позитивним результатом створення університетів нового типу є те, що навколо освітніх установ формуватиметься інноваційне середовище.

Останніми роками у вузівській науці утворився розрив між науковими розробками і їх впровадженням через відсутність ефективного взаємозв'язку у науково-виробничих ланцюжках на стику освіти, науки і бізнесу. Тому

необхідним є запровадження механізмів державно-приватного партнерства у вищій школі, що створюватиме технологічні платформи, в рамках яких наука, держава, бізнес-структури та споживачі вироблятимуть спільне бачення перспектив технологічного розвитку галузі, створення комерційних технологій, програму наукових досліджень та інноваційних розробок, залучення ресурсів для їх проведення. Взаємодія здійснюється в рамках спільних дослідницьких проектів. У структурі вузів мають створюватись групи, які безпосередньо займаються дослідженнями в області технологічного розвитку, науково-технічного прогнозування, є ресурсними центрами для підприємств галузей економіки, здійснюють консалтингову та інформаційно-аналітичну діяльність. Спільно з академічними інститутами та промисловими компаніями вузи розвиватимуть дослідницьку інфраструктуру, в тому числі центри колективного користування, центри трансферу технологій, малі інноваційні підприємства.

При формуванні інноваційних вузів післядипломної освіти як науково-освітніх комплексів упор робиться на професійні навички та компетентний підхід. Специфіка організації освітнього процесу в інноваційних вузах забезпечує можливість формування професійних компетенцій випускників спільно зі споживачами освітніх послуг, тобто досягається реальна можливість отримати професійні вміння та навички.

Однак компетентний підхід вимагає додаткового ресурсного потенціалу, нових методів навчання, реформування навчальних планів, програм, спеціально розроблених відповідно до запитів компаній по оновленню знань і навичок, необхідних для інноваційної діяльності персоналу. Це успішно реалізується інноваційними вузами, оскільки інтеграція освітнього закладу з наукою і базовими виробничими підприємствами забезпечує необхідний ресурсний потенціал для реалізації компетентного підходу, в результаті якого при формуванні необхідних компетенцій, професійних навичок можливе корегування змісту програм навчання.

Перехід навчально-методичної роботи вузу на компетентний підхід є одним із способів досягнення нової якості вищої освіти, що забезпечує підготовку фахівців, орієнтованих на вирішення реальних завдань в процесі трудової діяльності та підвищує конкурентоспроможність як самого закладу освіти, так і його випускників.

З метою підвищення якості професійної освіти в закладах післядипломної освіти, при реалізації освітніх програм, що диктуються вимогами ринку праці, необхідний механізм взаємодії вищих навчальних закладів з роботодавцями. В результаті їх взаємодії забезпечується участь роботодавців безпосередньо в узгодженні освітніх програм підготовки фахівців, в тому числі бакалаврів і магістрів. Ця практика має бути законодавчо закріплена.

Економічною необхідністю, викликаною особливостями швидко мінливого ринку праці, обумовлений розвиток системи безперервної освіти, що дозволяє вибудовувати гнучкі (модульні) траєкторії освоєння необхідних

компетенцій, поновлення базових знань і навичок професійної діяльності. Інноваційна модель вищої освіти розширює можливості розвитку безперервної освіти. На основі взаємодії вузів з підприємствами високотехнологічного виробництва коригується зміст освітніх програм на основі використання кредитно - модульних технологій організації навчального процесу, зокрема, при впровадженні моделі прикладного бакалаврату, який передбачає отримання фундаментальних знань у певній предметній області і кваліфікації для роботи зі складними технологіями.

Отже, ефективно сформована інноваційна модель вищої професійної післядипломної освіти повинна передбачати реструктуризацію вищої освіти, орієнтовану на розвиток сектора досліджень і інноваційних розробок в університетах, поглиблення кооперації вузів з передовими компаніями реального сектора економіки і науковими організаціями. Позитивною тенденцією формування інноваційного потенціалу вищої освіти має стати те, що сучасні університети, створюючи науково-освітні центри, повинні включатися в національну інноваційну систему, щоб брати участь в інноваційному розвитку економіки, стати ядром інтегрованих науково-освітніх комплексів, виконуючи значну частку фундаментальних і прикладних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Инновационное развитие высшей школы России: Монография под ред. Егорова Е.В.Карева С.А.- М.: МАКС Пресс,2010
2. Інноваційна модель організації навчального процесу в інститутах післядипломної педагогічної освіти: науково-методичний посібник/ Ващенко Л.М., Чміль А.І., Пустова Т.В., Гаєвська Л.А, Драч І.І., Даниленко Л.І., Софій Н.З., Паламарчук В.Ф., Гринивецька Н.М., Маслов В.І. За наук. ред. Ващенко Л.М. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 140 с.
3. "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів". – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2632-17>

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ НАУКОВИХ ПАРКІВ

О.А. Мілієнко

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Актуальність теми зумовлена тим, що досвід розвинених країн світу підтверджує, що основним чинником економічного росту стає не капітал і засоби виробництва, а розвиток науки і впровадження в промисловість найкращих наукових досягнень. Діяльність наукових парків якраз і спрямована на інтенсифікацію процесів розроблення, впровадження, виробництва інноваційних продуктів та інноваційної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Але, на сьогодні, в Україні є проблеми правового регулювання створення та функціонування наукових парків, яке має загальний декларативний характер, що ускладнює створення нових наукових парків.

Данна проблематика досліджувалася вченими економістами та правниками, зокрема В. Александрова, В. Геєць, В. Соловійов, Л. Федулова, М. Мазур, О. Коюда, Уханова І., М. Корецький, С. Біла, О. Дадій, О. Лапко, Л. Мельник та інші.

Для належного рівня інноваційного розвитку економіки в державі необхідним є таке нормативно-правове регулювання, яке забезпечить створення та діяльність інноваційної інфраструктури. Оскільки для впровадження інноваційних розробок необхідним є створення відповідних умов комерціалізації ідей інноваційної сфери. Гострою проблемою для нашої країни є відсутність практичної можливості використовувати науково-кадровий потенціал вищої школи [1, с.7]. Адже при такій кількості вищих навчальних закладів, науковців, наукових праць і винаходів відсутня комерціалізація наукових досягнень. Сучасна ринкова економіка індустріально розвинених країн світу у своєму розпорядженні має велику іманентну можливість реалізації результатів наукових досліджень. Саме це має стати дороговказом при прийнятті нових та внесення змін до вже прийнятих нормативно-правових актів.

Кроком на шляху до впровадження інноваційної економіки в Україні, стало прийняття великої кількості нормативно-правових актів (приблизно 120 нормативно-правових актів в тій, чи іншій мірі регулюють інноваційну діяльність), серед них і Закону України «Про наукові парки» від 25.06.2009 №1563-VI[4]. Згідно з ст.1 Закону, науковий парк – це юридична особа, що створюється з ініціативи вищого навчального закладу та/або наукові установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і використання проектів наукового парку. Створення продуктивних наукових парків може стати ключовим рушійним кроком до переходу України до інноваційної економіки. Крім того, вже наявний науково-кадровий потенціал, який потребує належного матеріального забезпечення і державної підтримки.

У країнах з перехідним типом економіки, до якої вчені-економісти відносять Україну, існує проблема обмеженого числа та інструментів впливу на інноваційну активність, що робить необхідним концентрацію інтелектуального капіталу і формування точок росту інноваційної економіки по всьому циклу: від виникнення ідеї до промислової реалізації [2, с.30].

Якщо розглянути законодавство зарубіжних країн, які мають позитивний досвід, зокрема США, як світового лідера у галузі інноваційної діяльності, то слід відзначити комплексне правове регулювання охорони інтелектуальної власності та чітке регулювання взаємодії держави, науки і інвесторів. Системний підхід до створення сприятливих умов для дії внутрішніх механізмів, стимулюючих інноваційні процеси в усіх галузях американської економіки є зразковим прикладом для наслідування. Але слід відзначити, що в основу сучасних тенденцій є тривалий історичний період становлення правовідносин між державою, некомерційними організаціями, приватним сектором з приводу не тільки створення, але й комерціалізації науково-технічних досягнень [3]. Саме завдяки контрактам, які держава укладає з приватними підприємствами та некомерційними науковими організаціями на проведення наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт розвивається і наука, і економіка. Тому було б доцільно державі здійснювати держзамовлення на розробку наукових досягнень в наукових парках з подальшою їх комерціалізацією, а також сприянню інвестицій з приватного сектору. Так наукові парки можуть виконувати такі завдання за сприяння держави і інвесторів.

При становленні економіки інноваційного типу наукові парки сприяють переходу до нового технологічного укладу, прискорюють процес комерціалізації досягнень інноваційної сфери, сприяють більш ефективності функціонування підприємств малого та середнього бізнесу. Серед найкращих інноваційних структур є наукові парки, дослідницькі парки, технологічні парки. Вчені обґрунтовують різні підходи до визначення зазначених термінів: тотожність понять, несуттєва відмінність або кардинальна відмінність. Якщо звернутися до історії, то вперше поняття «технопарк» з'явилося у 1951 році. Технологічним парком було названо інноваційний об'єкт у США (штат Каліфорнія, містечко Пало-Альто), де розташований один з найвідоміших і найбільших американських університетів – Стенфордський. Професор електротехніки Фрезерів Термай, який був деканом інженерного факультету, а потім віце-президентом закладу, запропонував використання частини університетських земель для створення компактної промислової зони, куди б можна було залучити фірми електронної та авіакосмічної індустрії, що бурхливо розвивалися після 1945 року за рахунок військових замовлень федерального уряду [2, с.7]. Так як у нашій країні в багатьох вищих навчальних закладах залишилися у спадок з радянських часів землі, які сьогодні вони не використовуються, то саме такі землі могли б стати місцями для наукових парків. Отже, використавши більш економічно вигідно вже наявні в університетах землі, можна зробити значний крок у впровадженні інновацій в Україні.

У сімдесятих роках дев'ятнадцятого століття масово почали з'являтися наукові парки в Західній Європі, а останнім часом в усіх розвинутих і в багатьох тих, що розвиваються державах світу створенні чисельні наукові парки. Слід прийняти позитивний зарубіжний досвід та впроваджувати його на вже існуючий науково-технічний потенціал нашої країни.

За різними оцінками наукомістка продукція США складає 36%, Японії -30%, а України – 0,05%. Це ставить нашу економіку в залежність від кон'юнктури світових цін на сировину, а це має фатальні наслідки. На перший план виступає завдання створення державою загальних умов підприємницької та інноваційної діяльності, створення середовища, яке стимулює інноваційний ризик, сприяє залученню капіталу у створення наукоємної продукції [2, с.26].

Підсумовуючи, слід зазначити, що ті завдання, які стоять перед державою у період переходу до інноваційної економіки, у великій мірі можуть виконувати наукові парки за сприяння держави і інвесторів. Позитивним є прийняття нормативно-правових актів в сфері інноваційної діяльності в цілому та наукових парків зокрема, але вони мають загальний, декларативний характер, тому відсутні реальні механізми застосування і впровадження в практику. Крім того, слід чітко визначити та захистити право інтелектуальної власності на винаходи наукових парків, як це зроблено в законодавстві країн з розвинутою економікою. Наукові парки повинні стати практичним механізмом використання науково-кадрового потенціалу вищих навчальних закладів, який уже наявний в нашій країні, на розвиток інноваційної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коюда О.П. Практичні аспекти створення наукового парку на базі вищого навчального закладу/НТІ- 2010. - № 4. – С. 7- 10.
2. Розвиток та функціонування технопарків: світовий досвід та специфіка в Україні / Уханова І.О. – Одеса: ОНЕУ, 2012 – с. 131.
3. Тодосийчук А. В. На пути к инновационной экономике/ Тодосийчук А.В. – М.: Оргсервис – 2000, 2009. – 203 с.
4. Про наукові парки: закон України №1563-VI від 25.06.2009/ Голос України. – 12.08.2009- №149

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЯГНЕНЬ

О.Ю. Могилевська¹, Ю.В. Могилевський², О.І. Штанько¹

1. Київський міжнародний університет,

2. Європейський університет

Одним з ключових напрямків підйому вітчизняної економіки є залучення в господарський обіг результатів наукової та науково-технічної діяльності. Очевидно, що економічний розвиток країни в своїй основі характеризується провідною роллю науково-технічного прогресу та інтелектуалізацією основних факторів виробництва. Незважаючи на певні успіхи в сфері створення інфраструктури інноваційної діяльності в Україні, на жаль, як і раніше залишаються невирішеними значущі проблеми нормативно-правового забезпечення наукової сфери, що обмежує її розвиток.

Відтворення науково-технічного потенціалу країни неможливо без відновлення престижності наукової праці. Основна проблема полягає в невідповідності необхідних масштабів розвитку науки і рівня її державної підтримки. Для вирішення цієї проблеми необхідний детальний аналіз динаміки частки наукомісткої продукції в ВВП. Це дозволить сформулювати економічні умови для виведення на ринок конкурентоспроможної інноваційної продукції та, як наслідок, досягти стратегічних цілей України, в тому разі щодо підвищення рівня життя населення, економічного зростання. Становлення національної інноваційної системи тісно пов'язане з розвитком інститутів захисту прав інтелектуальної власності на створювані інноваційні розробки. На жаль, об'єкти інтелектуальної власності до сих пір не є повноправними ринковими продуктами. Крім того, в країні практично відсутній ринок об'єктів інтелектуальної власності. Тому для підвищення ефективності інноваційної діяльності потрібний розвиток нормативно-правового регулювання захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Інтенсивність ведення інноваційної діяльності багато в чому визначає рівень національного економічного стану. В умовах глобальної економічної конкуренції вигірні позиції займають ті країни, які забезпечують сприятливі умови для заняття такою діяльністю. Однією з умов її стимулювання є створення правової бази для підтримки конкурентного середовища в економіці.

З метою ефективного використання інновацій, ведення інноваційної діяльності та поліпшення економічних показників потрібні все більш певні і рішучі кроки в області формування правового поля, що регулює інноваційну сферу. Тим часом, на сьогоднішній день в нашій країні основні поняття даної сфери такі, як інновація та інноваційна діяльність є дискусійними.

Поняття «інновація» має економічну природу походження, воно досить широке за своїм змістом і досі не має чіткого законодавчого формулювання. У зв'язку з цим перед законодавцями стоїть завдання визначити правовий зміст даного поняття і закріпити його в відповідному нормативному правовому

документі державного значення. До теперішнього часу залишається не ясним, в якій інтерпретації поняття інноваційної діяльності підлягає законодавчому закріпленню, крім того, не визначена її правова природа, що, в свою чергу, ускладнює правове регулювання правовідносин, що складаються в даній сфері. Досить слабо вивчене питання про суб'єктний склад інноваційної діяльності, без урахування інтересів усіх суб'єктів інноваційної діяльності, незважаючи на те, що їх гармонійне поєднання є необхідним заходом для підвищення інноваційної активності.

Безліч питань законодавчого забезпечення інноваційної діяльності пов'язано з формуванням понятійного апарату, а саме з безпосереднім визначенням поняття «інноваційної діяльності». Так, вона визначається і як сукупність дій, спрямованих на збільшення частки результатів науково-технічної, інтелектуальної діяльності в вартості продукції, і як модернізація, заснована на якісному поліпшенні технологій, і як творчий процес перетворення знань в реалізовану у споживача нову продукцію і (або) послугу, які найбільш повно задовольняють його потреби. Що ж собою являє економічна діяльність крім підприємництва? Той факт, що підприємницька діяльність є різновидом економічної, не відображено у її легальному визначенні. У зв'язку з цим існує думка, що в нормативному правовому регулюванні і підприємницькій практиці постійно виникають проблеми з віднесенням тієї чи іншої «прибуткової» діяльності до підприємництва. Така проблема існує і при визначенні інноваційної діяльності.

У діючих нормативних правових актах, що регулюють інноваційну діяльність, законодавець не відносить цю діяльність до економічної і не визначає її як підприємницьку. Важливе значення, в зв'язку з цим, набувають протилежні одна одній точки зору. Згідно з однією, інноваційної діяльності властиві загальні ознаки діяльності підприємницької, згідно з другою, інноваційна діяльність містить тільки елементи підприємництва і в цілому не є такою. На нашу думку, інноваційної діяльності властиві всі ознаки підприємництва. Про те, що інноваційна діяльність є діяльністю підприємницької, свідчить і той факт, що сьогодні власник патенту стає монополістом в питанні використання свого винаходу. Йому фактично надається свобода підприємницької діяльності щодо реалізації результату своєї творчої праці для отримання вигод і прибутку. Така свобода в реалізації творчих досягнень сформувала спеціальну сферу підприємницької діяльності, яка нерозривно пов'язана з комерційним використанням об'єктів інтелектуальної власності та інших нововведень, а саме інноваційне підприємництво.

В рамках інноваційного процесу інноваційну діяльність можна розглядати як наукову, оскільки законодавець говорить про те, що інноваційна діяльність може бути пов'язана з додатковими науковими дослідженнями і розробками. На це також вказує перша стадія інноваційного процесу (фундаментальні дослідження і розробки). Тим часом, ми вважаємо, що зводити інноваційну діяльність до наукової і ототожнювати їх не слід. Це пов'язано, перш за все, з тим, що не завжди наукова діяльність набуває

інноваційний характер. Інноваційна діяльність має своєю основною метою отримання прибутку від комерціалізації особливих відкриттів – «інновацій».

Досліджуючи правову сутність інноваційної діяльності, ми прийшли до висновку, що її можна вважати видом підприємницької діяльності. Відмінність інноваційної діяльності від підприємницької полягає в тому, що вона носить науково-технічний характер і об'єктом комерціалізації виступає особливий продукт – «інновація». Крім того, вона володіє особливим суб'єктним складом, і особливе місце в ній відведено стадіям інноваційного процесу. Однак характер і ознаки інноваційної діяльності виявилися неохопленими.

Розглянувши чинне законодавство, що регулює інноваційну діяльність, можна зробити висновок про відсутність в Україні єдиного смислового уявлення про інноваційну діяльність, оскільки трактується вона всюди по-різному. У зв'язку з цим назріла гостра необхідність у формуванні визначення поняття «інноваційна діяльність» на державному рівні. Ми вважаємо, що можна запропонувати наступне визначення інноваційної діяльності, з якого випливає, що вона є видом підприємницької діяльності, здійснюється самостійно на свій ризик, спрямована на отримання прибутку від впровадження науково-технічних досягнень в технологічні процеси, нові або вдосконалені товари, послуги, реалізовані на внутрішньому і зовнішньому ринках відповідними суб'єктами інноваційної діяльності.

Сформована правова ситуація вносить дестабілізацію в розвиток нового напрямку – комерціалізацію наукових досягнень. Тому необхідно враховувати, що розвиток інноваційної діяльності, підвищення інноваційної активності в країні буде залежати, перш за все, від сприятливого правового забезпечення, що формується як на регіональному, так і на державному рівні за допомогою дієвої законодавчої бази. Все це обумовлює необхідність як прийняття законодавства, що сприяє розвитку інновацій, так і формування дієвих механізмів його реалізації на практиці. Таким чином, дослідження зазначених та багатьох інших питань є актуальними, оскільки дозволяє не тільки глибоко зрозуміти правову сутність інноваційної діяльності, а й внести відповідні пропозиції, спрямовані на вдосконалення вітчизняного законодавства з даної проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Друкер П. Бизнес и инновации / П. Друкер. – М.: ИД «Вильямс», 2007. – 432 с.
2. Инновационная экономика [Электронный ресурс] / Википедия. Свободная энциклопедия. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/>.
3. Комарова О.В. Проблемы определения сущности «предпринимательского дохода» как экономической категории / О.В. Комарова // Universum: Экономика и юриспруденция, 2015. – №7(18).

4. Комков Н.И.: Институциональные проблемы освоения инноваций [Электронный ресурс], 2011. – Режим доступа: <http://institutiones.com/innovations/1507-osvoenie-innovacij.html>.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ПОЛИВНОЇ ВОДИ ІНГУЛЕЦЬКОЇ ЗРОШУВАЛЬНОЇ СИСТЕМИ

В.В. Морозов, О.В. Морозов, Н.О. Ченіна¹, Є.В. Козленко²

1. ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

2. Управління каналів Інгулецької зрошувальної системи

Одним з головних принципів, що має бути закладений в систему нормативно-правового забезпечення охорони земельних і водних ресурсів в умовах зрошуваного землеробства, є принцип, відповідно до якого унеможлиблювалася б будь-яке погіршення стану ґрунтів, поливної води та якості продукції в процесі сільськогосподарського виробництва.

Основними шляхами поліпшення якості поливної води та еколого-агромеліоративного стану ґрунтів Інгулецької зрошувальної системи (ІЗС) є управління умовами формування якості поливної води та дотримання науково-обґрунтованого комплексу еколого-агромеліоративних заходів. В сучасних умовах на ІЗС з 2011 р. застосовується принципово нова технологія формування і покращення якості поливної води – «Промивка р.Інгулець з Карачунівського водосховища у вегетаційний період». Схема подачі води в магістральний канал (МК) ІЗС в період 2011-2017 рр. забезпечується здійсненням постійних попусків води з Карачунівського водосховища з метою одержання стабільної якості води річки Інгулець впродовж всього вегетаційного періоду. Це, дає можливість не тільки заощадити державні кошти, які витрачаються на формування води необхідної якості, що подається на зрошення, але і покращити в цілому екологічний стан Карачунівського водосховища, річки Інгулець та еколого-агромеліоративний стан ґрунтів і ландшафтів Інгулецького зрошуваного масиву(ІЗМ). Актуальним питанням при впровадженні інноваційних технологій є нормативно-правове забезпечення.

Меліорація земель являє собою комплекс гідротехнічних, культуртехнічних, хімічних, агротехнічних, агролісотехнічних та інших еколого-меліоративних заходів, що здійснюються з метою регулювання водного, сольового, теплового, повітряного і поживного режиму ґрунтів, збереження і підвищення їх родючості та формування екологічно збалансованої раціональної структури сільськогосподарських угідь.

Здійснення заходів з меліорації земель регулюються основним законом України – Конституцією України, що прийнята 28.06.1996 р.: Земельним кодексом України від 25 жовтня 2001 року, Законами України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 року, «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 року, спеціальним Законом України «Про меліорацію земель» від 14 січня 2000 року, Законом України “Про охорону навколишнього природного середовища“ від

25.06.1991 р. № 1264 –ХІІ, Водним кодексом України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР, підзаконними нормативно-правовими актами.

Ці Закони і нормативно-правові акти визначають правові, економічні та соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища, сприяють формуванню водно-екологічного правопорядку, а також більш ефективному, науково обґрунтованому використанню вод та їх охороні від забруднення, засмічення та вичерпання, забезпечують контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів, визначають засади правового регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі проведення меліорації земель, використання меліорованих земель і гідромеліоративних систем, та повноваження органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування у сфері меліорації земель. Обов'язковим нормативним документом для зрошувальних систем є ДСТУ 2730:2015- Захист довкілля. Якість природної води для зрошення. Агрономічні критерії, який є науково-методичним інструментарієм регулювання природоохоронного нормативного землеводокористування на зрошуваних масивах України.

У відповідності із ДСТУ 2730:2015. до агрономічних критеріїв якості зрошувальної води, належать:

- збереження і підвищення родючості ґрунтів, зокрема попередження процесів вторинного засолення, осолонцювання, злитизації і порушення біологічного режиму ґрунтів;
- забезпечення планової врожайності сільськогосподарських культур, зокрема продуктивності та інтенсивності розвитку;
- забезпечення необхідної якості сільськогосподарської продукції.

Дослідженнями для кожного зрошуваного масиву необхідно визначати: якість води для зрошення за її впливом на ґрунти, для збереження і підвищення родючості, а також запобігання процесам вторинного засолення, осолонцювання і підлуження. Нормування показників якості зрошувальної води за агрономічними критеріями треба здійснювати з урахуванням складу та властивостей ґрунтів відповідного зрошуваного масиву. Для нормативно-правового обґрунтування агрономічних критеріїв якості поливної води Інгулецького зрошуваного масиву проведений комплекс наукових досліджень.

Завданням досліджень було обґрунтування і нормування основних критеріїв якості поливної води, за агрономічними критеріями, після її покращення (2011-2016рр.) в умовах впровадження нової інноваційної технології. Дослідження проведені для умов основних ґрунтів ІЗС: чорноземів південних та темно-каштанових середньо-суглинкових ґрунтах.

Методика досліджень агрономічних критеріїв оцінювання якості зрошувальної води: оцінювання якості зрошувальної води проводилось згідно ДСТУ 2730:2015; суму токсичних солей в еквівалентах хлорид-іона (eCl), мгекв/дм³ - за ДСТУ 7908; величину рН – водневий показник (ДСТУ ISO 10390); вміст лужності від нормальних карбонатів (CO_3^{2-}) і токсичної лужності ($HCO_3^- - Ca^{2+}$), мекв/дм³ (ДСТУ 7943 та ДСТУ 7845); відношення

суми лужних катіонів натрію і калію (мекв/дм³) до суми всіх катіонів (мекв/дм³), % (ДСТУ 7944 та ДСТУ 7945).

За ДСТУ 2730:2015 якість зрошувальної води оцінювалась, ураховуючи небезпеку іригаційного засолення, підлуження, осолонцювання ґрунтів та токсичний вплив зрошувальної води на рослини. Хімічним аналізом зрошувальної води визначалась кількість основних іонів (K^+ , Na^+ , Mg^{2+} , Ca^{2+} , SO_4^{2-} , CO_3^{2-} , HCO_3^-).

Одним з основних факторів, що знижують ефективність поливів сільськогосподарських культур на землях ІЗС, є незадовільна якість поливної води впродовж багатьох років. Особливе погіршення якості поливної води простежувалось в період 2000-2010рр., коли площі зрошення на ІЗС зменшились спочатку з 60 тис.га до 20-25, а потім і до 8-12 тис.га і був порушений проектний режим роботи Головної насосної станції ІЗС. Впровадження нового способу формування якості води ІЗС «Промивка русла р. Інгулець зверху дніпровською водою з Карачунівського водосховища впродовж вегетаційного періоду» покращило якість води в магістральному каналі (МК) Інгулецької зрошувальної системи.

Дослідженнями, на основі розробленого нормативно-правового забезпечення впровадження інноваційної технології покращення якості поливної води ІЗС, встановлено:

- особливості сучасного гідрохімічного режиму р. Інгулець, Ігулецького МК та вплив зрошувальної води на ґрунти ІЗМ;
- обґрунтовані критерії якості поливної води Інгулецького зрошуваного масиву (нормативи) згідно діючого ДСТУ 2730:2015;
- рекомендовані критерії основних показників якості води для ІЗС, упровадження яких при реалізації регламенту скидів води з Карачунівського водосховища забезпечує на землях ІЗС проектну урожайність основних сільськогосподарських культур, збереження родючості ґрунтів та підвищення їх продуктивності.

Нормування якості зрошувальної води полягає в обґрунтуванні для води Інгулецької зрошувальної системи сукупності гранично – допустимих значень показників її хімічного складу і властивостей, в межах яких забезпечується: збереження і підвищення родючості ґрунтів; попередження процесів вторинного засолення і осолонцювання ґрунтів, а також забезпечення планової (проектної) врожайності сільськогосподарських культур і необхідної якості сільськогосподарської продукції.

Дослідженнями встановлена характеристика мінералізації і хімічного складу поливної води Інгулецької зрошувальної системи: середньобагаторічні показники якості води Інгулецької зрошувальної системи за 2011-2016 рр., тобто за період впровадження у виробництво нового басейнового способу формування якості води в р. Інгулець – «Промивка русла р. Інгулець з Карачунівського водосховища у вегетаційний період». Середньобагаторічні значення хімічного складу поливної води Інгулецької ЗС приведено в таблиці.

Таблиця - Хімічний склад поливної води Інгулецької зрошувальної системи
(середньобагаторічні значення за 2011-2016рр.)

Одиниці виміру	pH	Аніони				Катіони			Мінералізація води, мг/дм ³
		CO ₃ ²⁻	HCO ₃ ⁻	Cl ⁻	SO ₄ ²⁻	Ca ²⁺	Mg ²⁺	Na ⁺ +K ⁺	
мг/дм ³	7,6 6,9- 8,2	0,1	186,06	344,37	507,36	120,02	79,95	244,99	1,48 (1,50)
мекв/дм ³	-	0,0015	3,14	9,64	10,60	6,00	6,56	10,78	1,5
мекв%	-	0,06	13,45	41,29	45,27	25,71	28,11	46,18	1,5

Модель формування мінералізації і хлорид – іону зрошувальної води (середньобагаторічні дані приведені на рисунку. Мінералізація води і вміст хлорид-іону в ній мають тісний взаємозв'язок (коефіцієнт кореляції 0,92).

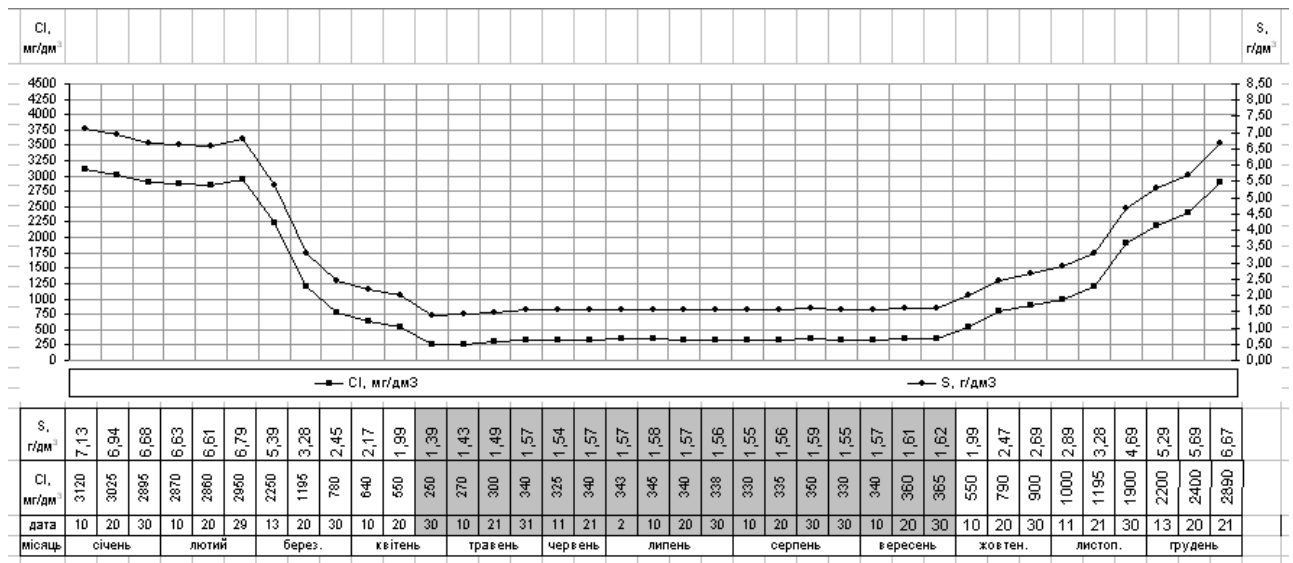

Рисунок. Модель гідрохімічного режиму р. Інгулець (середньобагаторічні дані динаміки хлоридів і мінералізації води за період 2011-2016 рр.)

Формула Курлова М.Г. (модель хімічного складу) поливної води ІЗС має вигляд:

$$M_{1.5} = \frac{SO_4^{2-} 45,27 Cl^- 41,29 HCO_3^- 13,45}{Na^+ + K^+ 46,18 Mg^{2+} 28,11 Ca^{2+} 25,71} pH^{7.6}$$

Зрошувальна вода ІЗС характеризується на сучасному етапі її формування як середньомінералізована, середньобагаторічна мінералізація

1,5 г/дм³ (1,3-1,7 г/дм³) хлоридно-сульфатна, магнеєво-натрієва, рН= 7,6 (6,3-8,2).

Висновки і пропозиції. При впровадженні інноваційної технології формування якості води Інгулецької ЗС - промивка зверху на весь поливний період (відмова від «антирічки»), при застосуванні якого формується стабільна задовільна якість води в джерелі зрошення р. Інгулець впродовж всього вегетаційного періоду шляхом здійснення постійних попусків води задовільної якості з Карачунівського водосховища в період з 15 квітня по 15 серпня обсягом не менш ніж 130 млн.м³ та витратами не менш ніж 12 м³/с з незначним корегуванням в залежності від погодних умов року, необхідно забезпечити нормативні критерії якості поливної води для ґрунтів Інгулецького зрошуваного масиву у відповідності з обґрунтованими їх значеннями, в першу чергу необхідно забезпечити гранично – допустимі концентрації (ГДК): мінералізацію води в р.Інгулець до 1,50-1,7г /дм³, вміст в ній хлорид – іону 340-350 мг /дм³ (9,0-10,0 мекв/дм³), сульфатів – 500-550 мг/ дм³ (10,0-12,0 мекв/дм³), жорсткості 210 мг/дм³ (15 мекв/дм³), рН не більше 8,2, а також гідрокарбонатів 180-190 мг/ дм³ (3-4 мекв/дм³), кальцію 120 мг/ дм³ (6,0 мекв/дм³), магнію 80 мг/ дм³ (6,6 мекв/дм³) і натрію + калій 240-250 мг/ дм³ (10-12 мекв/дм³); періодично можливо спостерігати наявність нормальних карбонатів CO₃²⁻ (до 0,1 мг/ дм³ 0,0015 мекв/дм³).

При впровадженні обґрунтованої технології покращення якості поливної води, режимів зрошення та агрономієвих заходів, на ІЗС одержують планову урожайність основних культур і сільськогосподарської продукції належної якості.

Основними шляхами поліпшення якості поливної води та еколого-агрономієвого стану (ЕАМС) ґрунтів Інгулецького ЗМ є подальше вдосконалення управління умовами формування якості поливної води, дотримання науково-обґрунтованого комплексу еколого-агрономієвих заходів з обов'язковим врахуванням нормативно-правового забезпечення раціонального використання водних і земельних ресурсів.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, РОЗРОБЛЕНИХ В УНІВЕРСИТЕТАХ

О.Б. Мрихіна, Т.І. Міркунова

Національний університет «Львівська політехніка»

Сучасна економіка диктує суб'єктам господарювання запити щодо інтенсивного розвитку у сфері трансферу технологій, за якого результати академічних НДДКР мають оперативно передаватися з місць розробки до бізнес-структур. Такий підхід сприяє формуванню конкурентоспроможної української економіки, водночас ставить завдання з опрацювання новочасних способів організування як наукових досліджень, так і бізнесу. Саме тому проблематика оцінювання інноваційних технологій, розроблених в університетах, як підґрунтя для їх ефективного трансферу, набуває важливого науково-практичного значення.

За істотної кількості існуючих нині нормативно-правових документів, процеси оцінювання інноваційних технологій, розроблених в університетах, залишаються ускладненими у різних площинах, зокрема: при розподілі прав власності на технології; під час встановлення вартості технології при оцінюванні нематеріальних активів, які перебувають на різних стадіях життєвого циклу та входять до її складу; при обранні підходів до інвестування; у сфері оподаткування об'єктів права інтелектуальної власності тощо. Існуючі методичні розробки характеризуються фрагментарністю, що уповільнює ефективність трансферу інноваційних технологій з університетів до бізнес-середовища.

Світовий і вітчизняний досвід свідчить про те, що оцінювання інноваційних технологій має мати комплексний характер, що полягає у методичному врахуванні множини аспектів їх розроблення і трансферу (технічних, економічних, організаційних, екологічних, соціальних, демографічних, психологічних тощо).

Проведені наукові і прикладні дослідження дали змогу розробити комплексний методичний підхід до оцінювання інноваційних технологій, основними блоками якого визначено: споживну цінність технології; конкурентоспроможність технології на ринку; рівень технологічності технології; витратність технології; ризиковість технології. Для кожного з блоків розроблено низку авторських методик оцінювання, що дають змогу встановити рівень готовності технології та обґрунтувати обраний варіант трансферу, на підставі чого підвищити рівень точності прогнозування його результатів. Це сприяє покращенню прийняття відповідних управлінських рішень щодо трансферу технологій. Додаткова важливість даного підходу – можливість враховувати не лише результати від трансферу технологій, а й розраховувати отримані ефекти (спілловер-ефект, ефекти синергії, конвергенції, мультиплікації технологій тощо) та, відповідно, оцінювати бізнес-можливості, обумовлені ними.

ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ІМІДЖУ УКРАЇНИ

Т.А. Мусатова

Навчально-наукова установа «Академія фінансового Управління»

Україна останні кілька років докладає чимало зусиль для дерегуляції бізнесу та адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу з метою підвищення інвестиційного іміджу. Однак, оприлюднений Американською торговою палатою щорічний звіт про інвестиційну привабливість України, свідчить про те, що рівень проведення реформ в країні все ще залишає бажати кращого і стримує прихід нових великих інвесторів в Україну. Згідно з документом, потенційні інвестори – 166 членів Американської торгової палати – не задоволені рівнем проведення реформ в більшості галузей. Особливе невдоволення – щодо податкової політики в Україні. Найгірше реформи просуваються в енергосекторі, а також в частині захисту прав інвесторів. Серед фаворитів – сільськогосподарський сектор, банківський напрям і ІТ.

Головною особливістю супроводу інвестиційних проектів в Україні сьогодні є занепад сфери M&A та корпоративного права. Інвестиційні фонди розглядають нашу країну з точки зору інвестицій distressed assets (активи, що знижуються в ціні). Основні претензії інвесторів пов'язані з якістю держрегулювання і співпраці бізнесу з владою. Однак, на українську економіку інвестори дивляться помірно оптимістично [1].

Здійснення інвестиційної діяльності на території нашої країни достатньо врегульоване на рівні законів України. Так, Закони України «Про інвестиційну діяльність», «Про захист іноземних інвестицій в Україні», «Про режим іноземного інвестування» встановлюють державні гарантії захисту інвестицій іноземних інвесторів. Зокрема, іноземним інвесторам гарантується безперешкодний і негайний переказ за кордон їхніх прибутків, доходів та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах унаслідок здійснення інвестиційної діяльності на території України.

Крім того, захист інвестицій забезпечується і на міжнародному рівні, зокрема шляхом підписання Україною міжнародних угод про сприяння та взаємний захист інвестицій. Такі угоди, як правило, передбачають, що кожна зі сторін-учасниць угоди зобов'язується надати на своїй території інвестиційний режим не менш сприятливий, ніж той, який вона надає інвестиціям своїх громадян або громадян будь-якої третьої країни. Більшість таких угод гарантує, що країна, на території якої здійснюється інвестиційна діяльність, дасть змогу інвесторам здійснювати безперешкодний переказ платежів, які стосуються інвестицій, включаючи дивіденди, надходження від продажу або часткової/повної ліквідації інвестиції.

Протягом останнього року українське законодавство намагаються змінювати в угоду інтересам інвестора. Низку позитивних зрушень зазнала сфера земельних відносин і нерухомості. Набрали чинності зміни до Земельного кодексу України, які встановили обов'язок органів,

уповноважених погоджувати проект землеустрою з відводу земельної ділянки, у разі відмови в погодженні вказувати вичерпний перелік підстав для відмови. Навесні 2015 року набули чинності зміни до Земельного кодексу України та Закону України «Про оренду землі», що, зокрема, скоротили кількість істотних умов угоди з одинадцяти до трьох. Змінами було запроваджено мінімальний термін оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення – 7 років.

Важливими для інвестора є також зміни до Закону «Про господарські товариства» в частині зниження кворуму для зібрання учасників ТОВ до 50%+1 голос. При цьому установчими документами товариств, у статутному капіталі яких відсутня державна частка, може бути встановлений інший відсоток голосів учасників, за умови та їх обтяжень надані нотаріусам, незалежно від здійснення нотаріальної дії й місцезнаходження об'єкта нерухомості. Звичайно, механізм не можна вважати досконалим (через що нотаріуси сьогодні б'ють на сполох), але у разі його доопрацювання він дозволить подолати монополію держреєстраторів. Стосовно податкової сфери, тенденції тут суперечливі. Так, розмір єдиного соціального внеску, який нараховується роботодавцями, встановлений у вигляді єдиної ставки у розмірі 22%, замість диференційованої ставки, яка була у значно більшому розмірі.

У травні 2016 року набрав чинності Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів». Цим документом було прописано зміни до Господарського кодексу, що стосуються позовів про відшкодування збитків, які були спричинені господарському товариству його посадовою особою. Тобто, визначено механізм, як учаснику товариства, котрий сукупно володіє 10% і більше акцій, брати участь у судовому процесі проти посадової особи, яка спричинила шкоду товариству. захисту прав інвесторів ні в Криму, ні на Сході України поки що не вбачається – питання скоріше знаходиться у політичній площині[2].

Враховуючи непрості соціально-економічні реалії, саме зараз державі важливо приділяти підвищену увагу питанням захисту існуючих і залученню нових інвестицій. Тому з метою посилення захисту прав іноземних інвесторів та споживачів фінансових послуг, що призведе до зростання інвестиційної привабливості України для потенційних інвесторів, необхідно: прийняття нормативних актів, які будуть стимулювати реінвестиції в запровадження інноваційних високотехнологічних виробництв; полегшити отримання та повернення дивідендів іноземної інвестиції та прибутків, доходів, інших коштів, одержаних іноземним інвестором від інвестиційної діяльності в Україні, тобто пом'якшення цих обмежень; розробити концепцію подальшої модернізації інвестиційної політики з метою посилення її стимулюючої ролі на розвиток інноваційного підприємництва, у тому числі шляхом запровадження механізму заохочення реінвестування частини прибутку у виробництво; передбачити значні пільги щодо зменшення бази оподаткування податком на прибуток.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загарія В. Законодавче забезпечення іноземних інвестицій: в діжці меду не без ложки дьогтю [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.ucci.org.ua/synopsis/dv/pdf/2016/dv1603.pdf>
2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав інвесторів. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54219

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ

Л.Л. Нескороджена

Київський національний торговельно-економічний університет

Поява на теренах України електронної торгівлі в свій час також була інновацією та новинкою в сфері реалізації товарів та послуг. Актуальність застосування інновацій зумовлена швидким зростанням впливу нових технологій на економічний розвиток України. Світ вступив в епоху «інтелектуальної економіки», або «економіки знань», де основними джерелами добробуту та провідними факторами виробництва стають інновації, а також творчі досягнення людей. Отже, в сучасних умовах ефективно розвиваються ті підприємства, які вчасно реагують на вимоги ринку, створюють та добре організовують виробництво конкурентоспроможної продукції, забезпечують ефективність перебудови внутрішньовиробничого управління [1, с. 7].

З 01.09.2017 року набула чинності Угода про асоціацію України з ЄС, яка в главі 6 розділу 4 передбачила розділ «Заснування підприємницької діяльності, торгівля послугами та електронна торгівля». Крім того, Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», передбачає сприяння широкосмуговому доступу, поліпшення безпеки мереж та широкому використанню ІКТ приватними особами, бізнесом та адміністративними органами шляхом розвитку локальних ресурсів Інтернет і впровадження он-лайн послуг, зокрема електронного бізнесу.

30.01.1997 року був прийнятий згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН Типовий закон «Про електронну торгівлю» (Типовий закон ЮНСІТРАЛ). Саме цей Типовий закон заклав правові засади діяльності у сфері електронної торгівлі, надав тлумачення основних понять, а саме: «повідомлення даних», «електронний документ», «електронний документообіг», «цифровий електронний підпис», «автор електронного документа», «інформаційна система»; визначено юридичну й доказову силу за документами в електронній формі, вимоги, що висуваються до електронного підпису як засобу підтвердження достовірності та цілісності електронного документа тощо.

03.09.2015 року був прийнятий Закон України «Про електронну комерцію», який визначив організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції в Україні, встановив порядок вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем та визначив права і обов'язки учасників відносин у сфері електронної комерції[3].

Якщо проаналізувати порядок застосування інновацій в сфері електронної торгівлі, то можна виділити позитивні та негативні моменти.

До позитивних моментів можна віднести:

1. Намагання держави на законодавчому рівні врегулювати питання електронної торгівлі; зменшення державного впливу на порядок ведення підприємницької діяльності;

2. Великі можливості та перспективи підприємств щодо просування своїх товарів та послуг через Інтернет. Крім того, є бажання населення перейти на електронну торгівлю у зв'язку з меншою ціною на товари та послуги та швидке оформлення запиту на товар чи послугу. Останні статистичні дані підтверджують, що українці стали частіше купувати і більше витрачати в інтернеті. Зокрема на маркетплейсах групи компаній EVO (Prom.ua, Bigl.ua, Crafta.ua, Kabanchik.ua, Goodini.ua) у 2016 році було придбано на 73% більше товарів ніж торік – на суму 8,5 млрд. гривень. При цьому кількість замовлень за рік зросла на 61%, але середній чек збільшився несуттєво – лише на 7%, і зараз становить 885 грн.[4].

До негативних моментів можна віднести:

1. Низький рівень розвитку технологічної інфраструктури електронної торгівлі. Для електронної торгівлі перш за все повинно бути якісне Інтернет покриття на всій території України. Однак по покриттю мобільним інтернетом 3G/4G, Україна знаходиться на 94 місці, за даними OpenSignal. Якби не така країна, як Гаяна, ми б зайняли останнє місце.

За даними OpenSignal, швидкісним мобільним інтернетом у нас покрито лише 44,81% території. Лише Гаяна має гірший результат у 36,5%. У решті країн у рейтингу цей показник перевищив 50%. Так, на 93-му місці знаходиться Індія з показником у 56,1%, а на 92-му – Ірак з 56,76%. На даний час не вся територія України має покриття 3G [5].

Крім того, негативним є зволікання органів державної влади щодо сприяння впровадження нового стандарту радіочастотного ресурсу беручи до уваги технологічну нейтральність. Принцип технологічної нейтральності передбачили у Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні, яка затверджена розпорядженням КМУ від 16.11.2016 року № 918-р.

Під технологічною нейтральністю розуміється право оператора зв'язку розгортати у своєму частотному ресурсі такий стандарт зв'язку, який він вважатиме за необхідне, тоді як, за чинним українським законодавством, телеком-оператори отримують ліцензії на частоти в прив'язці до технології. Наприклад, зараз в Україні використовують чотири діапазони – 850, 900, 1800, 2100: у першому працює CDMA-оператор, другий і третій відведені під GSM і останній – під 3G, тобто розвивати 4G в цих діапазонах за нинішніми нормами оператори не мають права.

11.11.2015 року розпорядженням КМУ був затверджений план заходів щодо впровадження системи рухомого (мобільного) зв'язку четвертого покоління, згідно якого у лютому 2017 року повинні бути підготовлені проекти Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про радіочастотний ресурс України” та інших законодавчих актів”, зокрема у частині визначення термінів “рефармінг”, “технологічна нейтральність”, забезпечення застосовування процедур, передбачених для виділення,

розподілу та користування радіочастотним ресурсом України на об'єктивній, пропорційній та прозорій основі, проведення рефармінгу;

1. Відсутність коштів для фінансування переходу на електронний ринок; високий рівень економічного ризику. В українців ще не має культури оплати всіх послуг та товарів, які вони отримують. Однак це не від того, що вони не хочуть платити, а в більшості випадків в зв'язку з низькою купівельною спроможністю;

2. Негативні уявлення щодо надійності та безпечності електронного ринку; складність розуміння і використання технологій електронної комерції; страх перед поразкою у бізнесі. Така невпевненість у електронній торгівлі виникає у зв'язку з нерозумінням механізму вчинення е-правочинів, механізму дії нового виду електронної валюти - Bitcoin та інших крипто валют тощо.

Ставлення органів державної влади України до Bitcoin було виражене в листі НБУ від 08.12.2014 року № 29-208/72889 щодо віднесення операцій з "віртуальною валютою/криптовалютою "Bitcoin" до операцій з торгівлі іноземною валютою.

НБУ зазначив, що випуск віртуальної валюти Bitcoin не має будь-якого забезпечення та юридично зобов'язаних за нею осіб, не контролюється державними органами влади жодної із країн. Отже, Bitcoin є грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальної вартості. Крім того, відповідно до роз'яснення НБУ від 10.11.2014 року гривня як грошова одиниця України є єдиним законним платіжним засобом в Україні, приймається усіма фізичними і юридичними особами без будь-яких обмежень на всій території України для проведення переказів та розрахунків. НБУ зазначив, що під час використання «віртуальної валюти/крипто валюти» Bitcoin є фактор підвищеного ризику, пов'язаного із цією послугою, операцією або каналом постачання, зокрема анонімність операції (які можуть включати готівку), децентралізованість операції та наголосив, що міжнародне поширення таких платежів робить цю категорію послуг привабливою для протиправних дій, у тому числі відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, або фінансування тероризму.

Беручи до уваги міжнародну зацікавленість та популярність крипто валют у світі, варто вивчити питання щодо обігу криптовалют на території України та, за необхідності, внести зміни до законодавчих актів у сфері обігу валют.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лігоненко Л., Красневич Г. Інноваційний вектор розвитку торгівлі в Україні / Л. Лігоненко, Г. Красневич // Товари і ринки. 2011. № 1. С. 7-14
2. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII//Відомості Верховної Ради. 2015. № 45. Ст.410

3. E-commerce: підсумки 2016. Топові тренди 2017// <http://logist.fm/publications/e-commerce-v-ukrayini-pidsumki-2016-topovi-trendi-2017>
4. Корольов Є. В Україні за два роки втричі стало більше інтернет-користувачів// <https://techtoday.in.ua/news/v-ukrayini-za-dva-roki-vtrichi-stalo-bilshe-internet-koristuvachiv-77555.html>

ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ ВИРОБНИЧИХ СИТУАЦІЙ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Н.А. Несторук, І.В. Придятько

Індустріальний інститут ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

В умовах розбудови української держави, глибоких і динамічних перетворень, що відбуваються в усіх сферах нашого суспільства, швидкого розвитку техніки та технологій, суцільної інформатизації та комп'ютеризації, різкої зміни соціальних орієнтирів, ідеалів та переоцінки цінностей, здійснюється реформування системи освіти.

Як засвідчує аналіз досвіду роботи вищих навчальних закладів, ефективне навчання є визначальним фактором професійної підготовки спеціалістів. Але зміст й організація професійної підготовки кадрів потребують оптимального науково-педагогічного обґрунтування, нових технологій для підготовки спеціалістів на основі використання вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Результати аналізу діяльності на виробництві студентів-практикантів і випускників технічних ВНЗ свідчать, що вони мають відповідні знання з сучасної техніки та інноваційної технології, організації праці, економіки і управління, проте недостатньо підготовлені до реальної практичної діяльності. Потрібно зазначити, що молоді спеціалісти не завжди готові до раціонального планування і організації технологічних процесів, аналізу виробничих ситуацій і прийняття ефективних рішень, не володіють у достатній мірі творчим підходом до вирішення традиційних професійних завдань, не мають досвіду встановлення ділових стосунків і відповідно не можуть забезпечити плідну роботу та взаємодію між членами трудового колективу. Все це ускладнює процес їх адаптації на виробництві.

У психолого-педагогічній науці нагромаджено значну кількість досліджень, спрямованих на вдосконалення навчального процесу у вищій школі, обґрунтовано педагогічні умови і шляхи вдосконалення навчання фахівців. Зокрема, аспекти підвищення ефективності навчання засобами проблемності, засади формування пізнавального інтересу до вивчення спеціальних дисциплін, напрями впровадження у вищій освіті нових педагогічних технологій, тощо. Результати подібних досліджень складають науковий інтерес до нашої роботи.

Особливе значення для ефективної підготовки спеціаліста має закріплення теоретичних знань на практиці ще в процесі вивчення навчальних дисциплін у ВНЗ.

Перед вищими навчальними закладами поставлено завдання підготувати висококваліфікованих, грамотних, з належним інтелектуальним потенціалом, спеціалістів. До майбутніх фахівців ставляться високі вимоги, які полягають не лише в досконалих знаннях фаху, а й у високому рівні

володіння адаптаційних навичок, вмінні швидко приймати технічні рішення, а це, у свою чергу, вимагає підвищення якості знань.

Застосування проблемних виробничих ситуацій дозволяє зробити заняття по справжньому продуктивним, процес навчання цікавим, здійснює диференційований підхід до навчання, дозволяє об'єктивно і своєчасно проводити контроль і підведення підсумків.

Підвищення загальноосвітнього рівня, забезпечення студентів глибокими знаннями й практичними вміннями повинні базуватися на ґрунті активізації навчально-пізнавальної діяльності. За цих умов використання проблемних виробничих ситуацій є дієвим інструментарієм підвищення розумової активності студентів у процесі оволодіння знаннями і активізацією навчально-пізнавальної діяльності.

Будучи ефективним засобом навчання, захоплюючий матеріал проблемних виробничих ситуацій, за умови відповідного вибору методики роботи, дотримування принципів системності, наочності, виконує ряд педагогічних функцій:

- активізує увагу;
- підвищує емоційний тонус навчально-пізнавальної діяльності;
- стимулює розумову діяльність;
- служить опорою емоційної пам'яті;
- знижує напругу заняття.

Індивідуальний підхід у процесі навчання студентів та створення сприятливих умов розвитку їх недостатньо розвинутих психічних якостей (уваги, пам'яті, мислення) відіграють вирішальну роль не лише в активізації навчально-пізнавальної діяльності, але і в підвищенні якості знань.

Важливим стимулом активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів у навчанні є позитивне підкріплення успіху. Невдача в навчанні, страх перед покаранням, засудження, пригнічують студента, викликають у нього гальмуючі процеси, уповільнюють темп навчально-пізнавальної діяльності, знижують активність та працездатність нервової системи, інтерес до навчальної дисципліни.

Важливим засобом, що сприяє розвитку інтересу, а разом із цим, активізує навчально-пізнавальну діяльність учнів на уроці, є уміла підготовка й розкриття змісту теми заняття, показ життєво важливого значення навчального матеріалу, практичного його застосування.

Навчальний процес повинен мати логічну послідовність, системність. Метод підготовленого повторення вивченого матеріалу, що органічно пов'язаний з новим, дає можливість не тільки запобігти утворенню прогалин у знаннях студентів, але й сприяє кращому розумінню нового матеріалу, допомагає активізувати мислення й діяльність у процесі навчання.

За умов самостійної роботи, завдяки її специфічним особливостям і цілеспрямованим діям викладача, навчально-пізнавальна діяльність набуває справді активного характеру.

Досліджуючи результати використання проблемних виробничих ситуацій, як інтерактивної форми і метода актуалізації розумової діяльності

студентів, ми переконалися у високій їх ефективності при формуванні професійно важливих якостей майбутнього випускника.

Оптимізація процесу навчання вимагала врахування умов його протікання, індивідуальних особливостей студентів та рівня їх професійної компетентності. Виявлення оптимальних умов її формування було одним з найважливіших завдань. Поєднання розв'язання проблемних виробничих ситуацій, як методу, з іншими методами навчання, дозволило забезпечити індивідуалізацію та оптимізацію навчання.

Авторами, на умовах повної анонімності, протягом декількох років були проведені педагогічні дослідження у одному з ВНЗ Донецької області, що має технічне спрямування.

Отримані експериментальні дані щодо позитивних змін у всіх показниках фахової компетенції дозволяють зробити висновок про те, що проблемні виробничі ситуації виконують навчальну й активізуючу функції (рис. 1) та дозволили ефективно реалізувати функцію контролю, позитивно вплинули на діяльність студентів, зокрема, на формування загальних умінь та навичок, результати спеціальних умінь та навичок, ставлення до навчання, інтерес до навчальної дисципліни, мотиви діяльності та пізнавальну діяльність студентів.

З урахуванням соціокультурних вимог сьогодення освіта повинна мати гуманістичне, особистісно-орієнтоване спрямування, внаслідок чого знання, уміння й навички перетворюються із мети навчання в засоби розвитку пізнавальних і особистісних якостей студентів. Студент не може засвоїти навчальний матеріал, який не відповідає потребі в його вивченні й не вимагає розумового напруження в навчанні, не вимагає емоційних переживань. Тому все більшого значення набуває орієнтація навчання на різнобічний розвиток студентів, розвиток дивергентного мислення.

Людина, що володіє розвиненим дивергентним мисленням, не тільки може генерувати велику кількість відповідей на будь-яке питання, але стає здатною до толерантності. Фактично дивергентне мислення дозволяє породжувати безліч різноманітних оригінальних ідей в нерегламентованих умовах діяльності. Воно припускає, що на одне питання може бути декілька відповідей, що і є умовою породження оригінальних ідей і самовираження особистості.

Використання проблемних виробничих ситуацій дозволяє найбільш послідовно використовувати суб'єктивні труднощі, які є наслідком різного рівня навченості, надавати гнучкості системі навчання, самостійності, активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Багаторічний досвід роботи над педагогічною проблемою, проведення серії занять з використанням інтерактивних форм і методів навчання, аналіз результативності розв'язання проблеми дозволяють зробити висновок, що розв'язання проблемних виробничих ситуацій на заняттях відіграє безперечну роль у підвищенні якості знань.

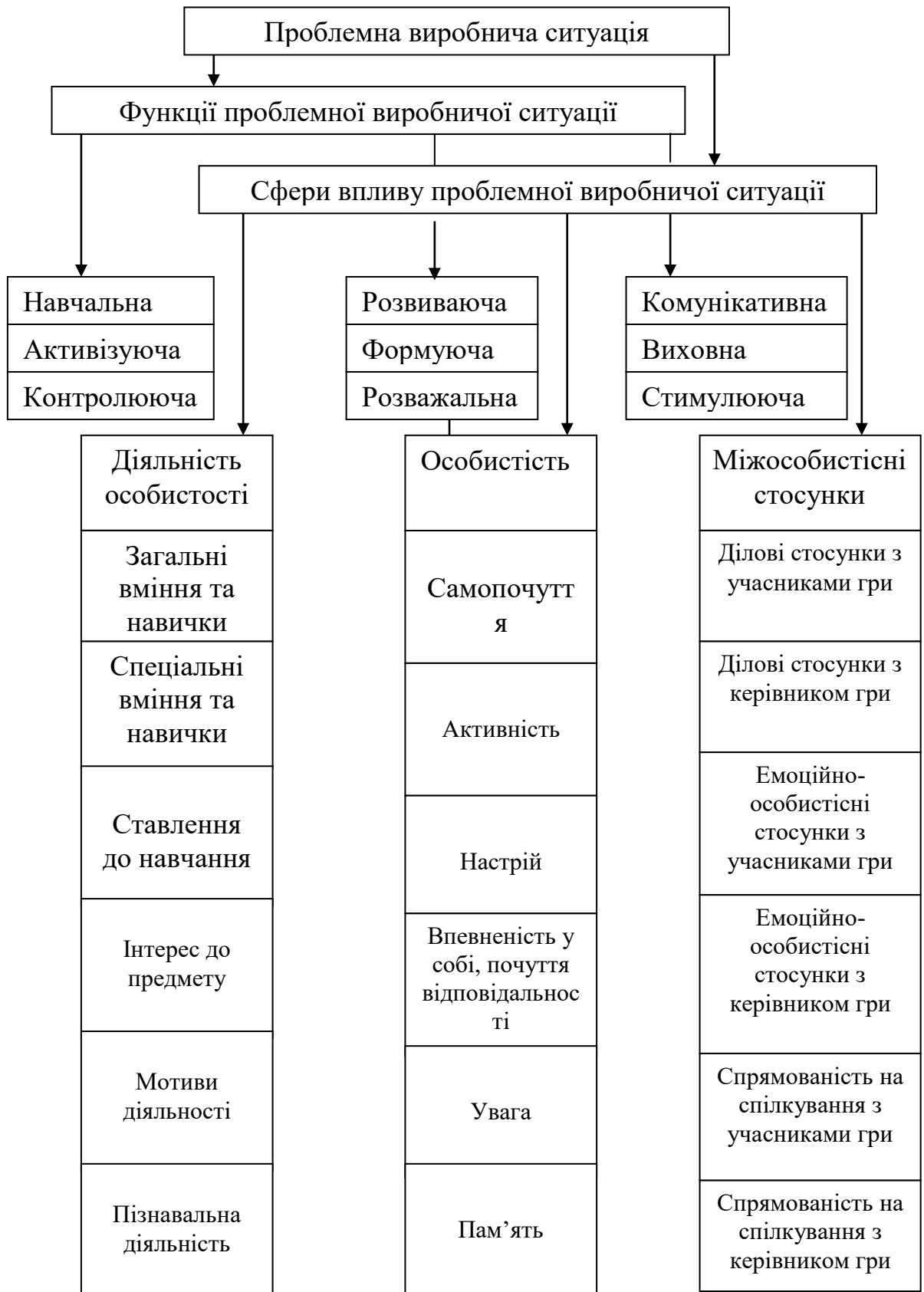

Рис. 1 - Функції та сфери впливу проблемних виробничих ситуацій

РОЛЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Н.М. Олійник, С.М. Макаренко

Херсонський національний технічний університет;

Херсонський державний університет

Інноваційна діяльність була, є і завжди буде вирішальним фактором зростання ефективності економічної діяльності держави. Завдяки їй можливо швидко перебороти загальноекономічну кризу і вийти на рубежі стійкого економічного зростання, приросту соціального ефекту, підвищення оплати праці до рівня стимулювання її високої продуктивності і ринкової платоспроможності.

Передумовою економічного розвитку держави є впровадження інноваційних розробок та встановлення пріоритету державної підтримки інноваційного сектору економіки. Одними із основних виробників інноваційних розробок в Україні є представники малих форм підприємницької діяльності, тобто малі підприємства, які формують нові технології і впроваджують їх в економічну систему.

Інноваційна діяльність малих підприємств має деякі особливості, які є як перевагами, так і недоліками порівняно з більшими формами організації бізнесу. Дослідження цих особливостей і пошук шляхів використання їх позитивних аспектів та подолання впливу негативних сторін дасть змогу підвищити рівень інноваційної активності та ефективності інноваційної діяльності малих підприємств і, отже, рівень інноваційності економіки країни загалом.

На сучасному етапі розвитку національної економіки участь малих підприємств у формуванні інноваційних процесів в умовах трансформаційності набуває особливого значення, що визначається незадовільним фінансовим станом суб'єктів господарювання, обмеженістю фінансових ресурсів тощо. Вказане зумовило спрямувати розгляд певних аспектів інноваційної діяльності малих підприємств в Україні на розроблення відповідних рекомендацій, що дасть змогу, на думку автора, сприяти ефективнішому її розвитку [1].

Згідно з міжнародною методологією з метою агрегування використовується наступний розподіл підприємств за розміром [2]:

- малі підприємства – підприємства з чисельністю працюючих від 10 до 49 осіб;
- середні підприємства – підприємства з чисельністю працюючих від 50 до 249 осіб;
- великі підприємства – підприємства з чисельністю працюючих від 250 осіб і більше.

Мале підприємство вважається інноваційно-активним, якщо йому притаманні наступні характеристики [3]:

- 1) розроблення і просування на ринки нових продуктів і передових технологій;
- 2) висока частка науково-дослідних і конструкторських робіт для створення нових конкурентоспроможних продуктів і послуг;
- 3) масштабний вплив інновацій, нових виробів і передових технологій на прибуток малих підприємств;
- 4) висока частка інвестицій у науково-дослідний сектор і пов'язане з ним оновлення виробництва;
- 5) значна частка наукових та інженерно-технічних робітників у загальній кількості персоналу малих підприємств;
- 6) значна частка наукового, лабораторного і випробувального обладнання в основних фондах цих підприємств, високий рівень ризику, пов'язаного зі здійсненням інноваційних проектів.

За даними Державної служби статистики України [2, 4] рівень інноваційної активності вітчизняних малих підприємств протягом 2008-2010 років є таким: із 26521 обстежених лише 4874 підприємства (або 18,4 %) були інноваційно-активними. У 2010-2012 роках ситуація погіршилась: з 24657 обстежених малих підприємств інноваційно-активними були 4170 підприємств (або 16,9 %). У 2012-2014 роках ситуація погіршилась ще більше: з 20895 обстежених малих підприємств інноваційно-активними були 2367 підприємств (або 11,3 %). Для більш наглядного порівняння загальну кількість малих підприємств та кількість інноваційно-активних малих підприємств в Україні протягом періоду 2008-2014 рр. зобразимо на рис. 1.

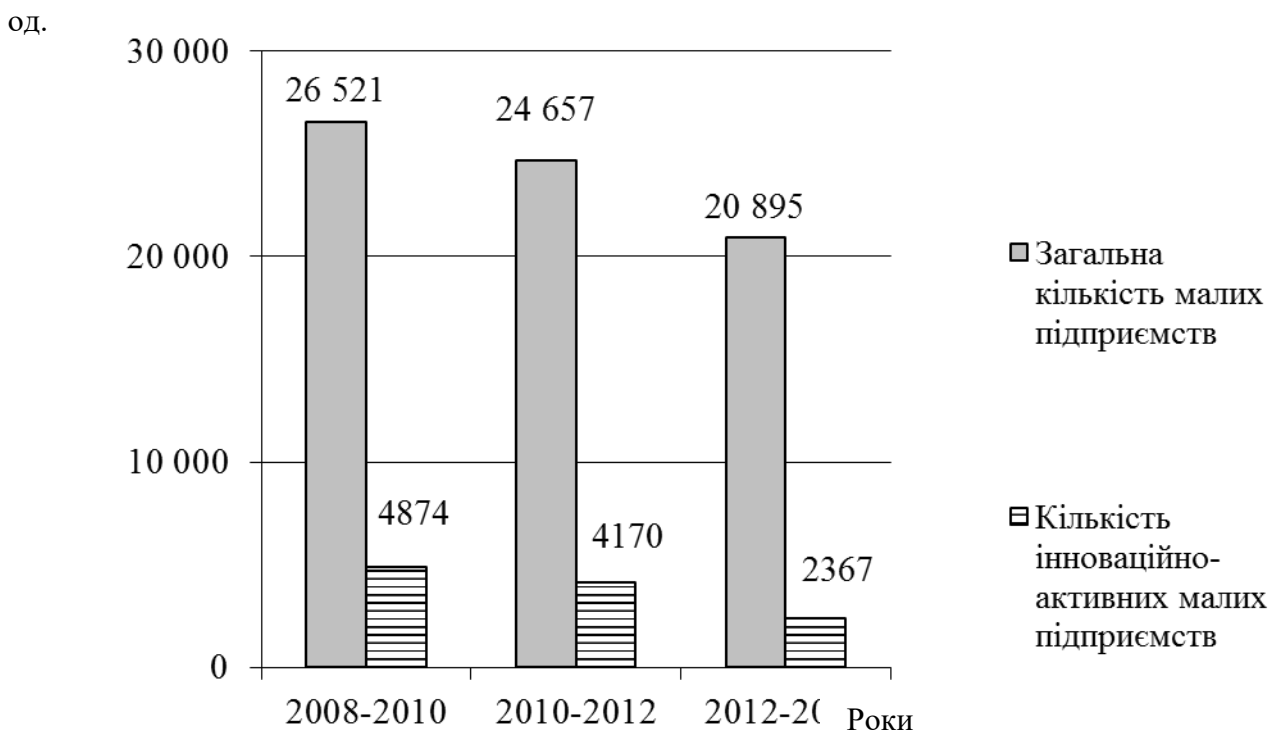

Рис. 1. Загальна кількість малих підприємств та кількість інноваційно-активних малих підприємств в Україні

Як видно з рис. 1, протягом періоду 2008-2014 років в Україні спостерігається негативна тенденція як у зміні загальної кількості малих підприємств, так і у зміні кількості інноваційно-активних малих підприємств. Також спостерігається зниження рівня інноваційної активності вітчизняних малих підприємств, так як зменшується питома вага кількості інноваційно-активних малих підприємств у загальній кількості малих підприємств України.

Незважаючи на невисокий рівень інноваційної активності малих підприємств, вони продовжують залишатись головним виробником інновацій, що підтверджують дані Державної служби статистики України [2, 4] (рис. 2).

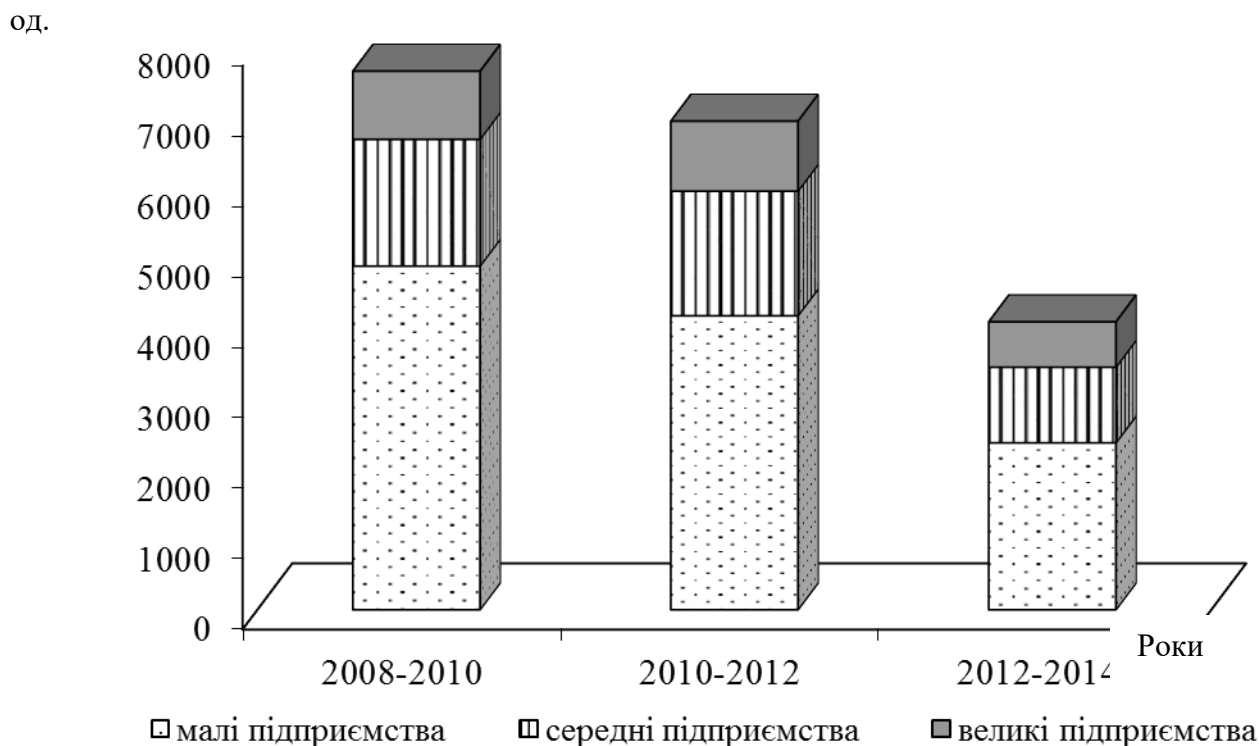

Рис. 2. Розподіл інноваційно-активних підприємств за розміром

У контексті забезпечення ефективності інноваційної діяльності малі підприємства мають як переваги (гнучкість, мобільність, прямі й персональні контакти з клієнтами та партнерами, готовність до ризику, швидка апробація висунутих оригінальних пропозицій, висока мотивація праці, низький рівень непрямих витрат, відсутність бюрократизму в розгляді різного роду управлінських питань, коротка тривалість інноваційного циклу тощо), так і недоліки (нестача власних коштів підприємств, недостатня фінансова підтримка з боку держави, недоліки нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності, обмеженість диверсифікації та масштабного виробництва, низький інноваційний потенціал підприємства, низький професійний рівень керівництва, незрілість інноваційної інфраструктури, що має надавати посередницькі, інформаційні, юридичні, експертні, фінансово-кредитні та інші послуги, відсутність або недоступність систематизованої

інформації про нові технології, що мають потенціал комерціалізації, а також про стан та прогностні оцінки кон'юнктури ринків збуту інноваційної продукції тощо) порівняно з великими чи середніми підприємствами.

На реалізацію інноваційної діяльності малого підприємства має великий вплив інноваційна політика держави. В Україні вже створено законодавчу базу у сфері інноваційної діяльності. Нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності базується на Конституції України [5] і складається із Законів України «Про інноваційну діяльність» [6], «Про інвестиційну діяльність» [7], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [8], «Про наукову і науково-технічну експертизу» [9], «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [10], «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [11] та інших нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини у цій сфері. Проте реально не сформовано цілісної та ефективної національної інноваційної системи. Водночас не існує розробленої послідовної низки заходів щодо формування та розвитку ефективно діючої інвестиційної інфраструктури України. Створення ефективного державного механізму поширення і впровадження інновацій і механізму охорони і захисту прав інтелектуальної власності на науково-технічні досягнення стають найбільш важливою характеристикою сучасної держави. Отож першочерговим завданням є розробка та впровадження в практику цих заходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Олійник Н.М. Дослідження інноваційної активності та управління інноваційною діяльністю малих підприємств в Україні / Н.М. Олійник, С.М. Макаренко // Управління економічними процесами та інноваційний розвиток промислових підприємств в умовах динамічних змін зовнішнього середовища [колективна монографія] / за заг. ред. д.е.н., проф. Шарко М.В. – Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2017. – 252 с. – С. 56-69.
2. Статистичний збірник: Наукова та інноваційна діяльність в Україні, 2015 рік / Державна служба статистики України. – К.: Держаналітінформ, 2016. – 257 с.
3. Матвій І.Є. Особливості інноваційної діяльності малих підприємств / І.Є. Матвій, Т.А. Віхоть // Вісник Львівського політехнічного національного університету. – 2015. – № 13. – С.88-96.
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР в редакції від 30.09.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
6. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV в редакції від 05.12.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
7. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р.

№ 1560-XII в редакції від 23.07.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

8. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-VIII в редакції від 01.01.2017 р. № 922-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.

9. Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР в редакції від 05.12.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/51/95-вр>.

10. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 р. № 991-XIV в редакції від 05.12.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.

11. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. № 3715-VI в редакції від 05.12.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

Л.А. Оліх

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Нормативно-правове забезпечення є відправною точкою у будь-якій сфері діяльності людини. Від рівня досконалості законодавства залежить якість кінцевого продукту і, що не менш важливо, його вартість. Законодавчі норми відносяться до непрямих інструментів державного впливу, тобто вони спрямовані на створення сприятливого середовища для реалізації інноваційної діяльності й стимулювання її суб'єктів у разі їх якісного формування та стримують або знижують інноваційну активність у разі їх низької якості або відсутності. Тому якісне нормативно-правове забезпечення розвитку інноваційної сфери загалом та інноваційної інфраструктури зокрема є актуальними для вітчизняної економіки.

Проблеми нормативно-правового забезпечення інноваційного розвитку завжди у полі зору науковців, які досліджують процеси формування і реалізації державної науково-технічної політики. Зокрема не оминули увагою дане питання й автори національної доповіді «Інноваційна Україна 2020» за загальною редакцією В.М.Гейця.

Однією з основних умов реалізації певного виду діяльності є його визначеність і забезпечення відповідних умов провадження у вітчизняному законодавстві.

Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» останню визначають як діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг. Для здійснення даного виду діяльності необхідним є ефективне функціонування вітчизняної науково-технічної сфери або ж імпорт технологій з розвинених країн. Безумовно доцільним є поєднання двох чинників та перерозподіл ресурсів відповідно до встановлених пріоритетних напрямів. З іншого боку, важливим аспектом виступає створення конкурентного продукту і формування платоспроможного попиту. Забезпечення зв'язків та життєздатності зазначених складових здійснюється через створення відповідної інфраструктури. Якщо ми говоримо про інноваційну діяльність, то мова йде про інноваційну інфраструктуру.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» інноваційна інфраструктура визначена як сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо). На нашу думку, у даному визначенні відсутня одна з важливих складових інноваційної інфраструктури, а саме – виробничо-технологічна (табл.). Однак

вона виокремлена й охарактеризована в інших нормативно-правових документах, зокрема у:

- Державній цільовій економічній програмі "Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009-2013 роки", затвердженій Постановою Кабінету міністрів України від 14.05.2008 р. № 447: інноваційна інфраструктура складається з виробничо-технологічної, фінансово-економічної, нормативно-правової, територіальної та кадрової підсистем;

- Концепції розвитку національної інноваційної системи, схваленій Розпорядженням Кабінету міністрів України від 17.06.2009 р. № 680-р: інноваційної інфраструктури – це підсистема національної інноваційної системи, що складається з виробничо-технологічної, фінансової, інформаційно-аналітичної та експертно-консалтингової складової, а також з технополісів, технологічних та наукових парків, інноваційних центрів та центрів трансферу технологій, бізнес-інкубаторів та інноваційних структур інших типів; інформаційних мереж науково-технічної інформації, експертно-консалтингових та інжинірингових фірм, інституційних державних та приватних інвесторів.

Таблиця

Загальна схема інноваційної інфраструктури [7]

Виробничо-технологічна складова	Консалтингова складова	Фінансова складова	Кадрова складова	Інформаційна складова	Збутова складова
інноваційно-технологічні центри і технопарки	центри трансферу технологій	бюджетні кошти	підвищення кваліфікації персоналу у сфері інновацій	державна система науково-технічної інформації	зовнішньо торгівельні об'єднання
інноваційно-промислові комплекси	консалтинг у сфері економіки і фінансів	бюджетні і поза бюджетні фонди технологічного розвитку	підготовка спеціалістів у сфері технологічного і наукового менеджменту	ресурси структур підтримки малого бізнесу	спеціалізовані посередницькі фірми
технологічні кластери	технологічний консалтинг	венчурні фонди		регіональні інформаційні мережі	інтернет
техніко-впроваджувальні зони	маркетинговий консалтинг	посівні і стартові фонди		інтернет	виставки
центри колективного використання	консалтинг у сфері зовнішньої економічної	гарантійні структури і фонди			

високотехно логічного обладнання	діяльності				
--	------------	--	--	--	--

Ми бачимо, що у кожному наступному документі розширюється і деталізується визначення інноваційної інфраструктури, зростає її роль в економічній системі загалом.

Серед нормативно-правових документів, які забезпечують умови здійснення інноваційної діяльності, крім зазначених, варто виокремити:

- Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів» від 22.05.1996 р. № 549.

- Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16.07.1999 р. № 991-XIV.

- Наказ міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» від 07.11.2000 р. № 522.

- Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 р. № 2623-III.

- Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404-VI.

- Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні» від 02.02.2011 р. № 389.

- Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки розвитку інфраструктури науково-технічної, інноваційної діяльності та інформатизації» від 11.04.2011 р. № 386.

- Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. № 3715-VI.

- Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-VIII.

- Постанова Кабінету міністрів України «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017-2021 роки» від 28.12.2016 р. № 1056.

Таким чином, поскаржитись на відсутність нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності в Україні ми не можемо. Але варто наголосити на його недоліках:

- відсутність єдиного визначення поняття «інноваційна інфраструктура», яке було б базовим;

- несвоечасність затвердження пріоритетних напрямів;

- недостатність взаємозв'язку між окремими документами.

Основним кроком для підвищення якості законодавчого забезпечення інноваційної діяльності потрібно визначити його «центр тяжіння», тобто певний об'єднуючий чинник. Ним і повинна стати інноваційна

інфраструктура. Якщо ми говоримо про інноваційно орієнтовану економіку, то всі нормативно-правові документи, які регулюють економічні процеси, повинні бути спрямовані на інноваційну модель розвитку. Тобто інноваційні процеси пронизують всі сфери і галузі національної економіки і стають основним об'єктом державного впливу.

Відкритим залишається питання визначення на законодавчому рівні основних підсистем інноваційної інфраструктури (табл.), їх складових: затвердження порядку створення, умов функціонування, форм і методів державного впливу. Важливим є питання нормативного забезпечення організаційних форм реалізації інноваційної діяльності, об'єктів інноваційної інфраструктури (інноваційний бізнес-інкубатор, інноваційний центр, технопарк, технополіс, венчурний фонд) і таких сучасних форм активізації інноваційної діяльності, як венчурне підприємство, технологічні платформи, інноваційні кластери.

Таким чином, одним з можливих шляхів вдосконалення вітчизняного нормативно-правового забезпечення розвитку інноваційної інфраструктури є формування так званого інноваційного кодексу, до якого увійшли б як чинні, так і новостворені документи, спрямовані на:

- визначення суті, складових та об'єктів інноваційної інфраструктури;
- створення умов для формування та ефективного функціонування інноваційної інфраструктури;
- взаємозв'язок розвитку інноваційної інфраструктури з пріоритетними напрямками науково-технічної та інноваційної діяльності;
- формування бази для практичного використання сучасних організаційних форм реалізації інноваційної діяльності;
- закладення основ фінансового забезпечення державних цільових програм науково-технічного розвитку та цільових проектів;
- стимулювання фінансування інноваційної діяльності підприємств як за рахунок власних коштів, так і залучених.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV // rada.gov.ua.
2. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми "Створення в Україні інноваційної інфраструктури" на 2009-2013 роки"» від 14.05.2008 р. № 447.
3. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» від 17.06.2009 р. № 680-р.
4. Єрмакова О.А. Інструменти державної інноваційної політики України в контексті впровадження європейського досвіду // Механізм регулювання економіки, 2016. – № 1. – С. 85-94.
5. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.

6. Міждисциплінарний словник з менеджменту / За ред. Д.М.Черваньова, О.І.Жилінської. – К.: Нічлава, 2011. – 624 с.
7. Шепелев Г.В.Проблемы развития инновационной инфраструктуры // http://regions.extech.ru/left_menu/shepelev.php

ІННОВАЦІЇ ТА АКАДЕМІЧНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК МЕХАНІЗМ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

М.Ф. Плотнікова

Житомирський національний агроекологічний університет

Становлення та розвиток територій, формування ініціативних, небайдужих і відповідальних людей, життєздатних та економічно успішних, екологічно свідомих та відповідальних, таких, що спрямовують свою діяльність на відновлення природних ресурсів, формування сучасної транспортної та комунальної інфраструктури, розвинутої рекреаційної сфери та сфери охорони здоров'я, всебічний культурний та духовний розвиток людини, які є стратегічним завданням держави, що запуснені в дію Постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» та Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015, про впровадження Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» визначає мету, вектори руху, пріоритети та індикатори розвитку України і передбачає реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави. Однією з них є «Децентралізація та реформа державного управління», відповідно до якої територіальні громади отримали можливість самостійно вирішувати питання місцевого значення, свого добробуту і нести відповідальність за свій розвиток. Щоб допомогти органам місцевого самоврядування об'єднаних громад ефективно організувати свою роботу фахівцями Житомирського національного агроекологічного університету пропонуються напрацювання в сфері організації, управління, планування розвитком територій та реалізації господарської діяльності мешканців, що на них проживають відповідно до тенденцій глобалізації та сталого розвитку, що сприятиме гармонізації відносин та підвищенню ефективності рішень місцевих рад та їх виконавчих органів.

В ЖНАЕУ напрацьовано досвід розвитку малого та середнього підприємництва, туризму, підвищення рівня зайнятості, реалізації значимих соціально-економічних проектів; управління громадою для реалізації стратегічних завдань; формування місцевих громадських інституцій активізації громади до підготовки стратегії розвитку та створення структур, відповідальних за її впровадження. Поряд з цим фахівцями університету розроблено інструменти, які стимулюють прискорене формування мережі інституцій місцевого соціального та економічного розвитку, забезпечення ефективності майбутніх партнерів в реалізації Стратегії розвитку громади, в тому числі використовуючи механізм державно-приватного партнерства.

Практичний досвід реалізації вказаних моделей закріплено завданнями Центру розвитку територіальних громад, створення якого ініційовано після проведення в ЖНАЕУ круглого столу «SMART-COMMUNITY як стратегія розвитку територіальних громад» за участю науковців університету,

представників територіальних громад, громадських організацій, асоціації сільських та селищних рад, асоціації міст України, практиків-управлінців з питань управління, планування, організації соціально-еколого-економічного розвитку, впровадження біологічних, органічних, безвідходних технологій у виробництві та життєдіяльності, мешканців родових поселень. За результатами співпраці підписано меморандум, метою якого є створення умов та забезпечення співробітництва сторін, сприяння реалізації загальнодержавних, регіональних, місцевих та міжнародних програм соціально-економічного та екологічного розвитку сільських територій, створення моделі самодостатньої, постійно еволюціонуючої територіальної громади. Базовими напрямками діяльності ЖНАЕУ в цьому ключі є такі: формування моделі публічного управління територіальною громадою; освіта та розвиток дітей, молоді та дорослих, ноосферна освіта та виховання; лісівництво та лісові екосистеми; перманентна агрокультура та органічне виробництво; інноваційний зелений, сільський, культурний та світоглядний туризм; екобудівництво, архітектура, інфраструктура; альтернативна енергетика; інноваційне виробництво та підприємництво; кадровий потенціал при його формуванні та прийнятті управлінських рішень; роль громадськості в управлінні громадою; сталий соціально-економічний розвиток територіальної громади на базі морально-етичних принципів; стратегія розвитку об'єднаних територіальних громад; напрацювання реального механізму управління життєдіяльністю територій, починаючи від пропозицій територіальних громад, досвід впровадження яких вивчається, обґрунтовується та щодо якої здійснюється науковий супровід в ЖНАЕУ, з наступним проходженням у державних або представницьких органах влади; вивчення досвіду публічного управління в Житомирській області для подальшого аналізу та поширення його позитивної практики в межах України.

Започаткований в населених пунктах нового типу практичний прояв публічного управління (народовладдя) через функціонування Громад та громадських організацій також став предметом дослідження ЖНАЕУ. Серед інших аспектів вивчення та популяризації досвіду впровадження ідеї «Родова садиба» на теренах Житомирської області, аналогів яким немає в аграрних ВНЗ України, особливий інтерес викликають такі: 1) підвищення якості навчання студентів аграрних ВНЗ за рахунок підвищення мотиваційної складової та практичної спрямованості навчального процесу; 2) формування у студентів відповідального ставлення за своє майбутнє та територію проживання; 3) забезпечення випускників робочими місцями після закінчення ВНЗ за рахунок самозайнятості та розвитку підприємництва; 4) отримання випускниками практичного досвіду за фахом за рахунок безпосередньої участі в господарських та суспільних процесах суб'єктів на сільських територіях; 5) створення для себе і майбутньої родини родинного «гнізда»; 6) можливість навчатись створювати нові підприємства (кооперативи, споживчі товариства, тощо); 7) забезпечення ймовірності закріплення випускників аграрних навчальних закладів на сільських територіях Житомирської області; 8) створення нових підприємств на

сільських територіях молодими людьми; 9) позитивний демографічний вплив на розвиток сільських територій. Зокрема, добровільний характер створення студентами починаючи з третього курсу та випускниками ВНЗ родових поселень та обслуговуючих кооперативів при сільських громадах дозволить молодим фахівцям набути практичного досвіду за спеціальністю та підвищити свій рівень економічного забезпечення. Пропонується реалізовувати програму залучення молоді на сільські території у три етапи:

1) На другому курсі бажачі студенти різних аграрних спеціальностей одного року навчання формують віртуальні кооперативи в кількості 5–7 учасників (наприклад, інженер-механік, агроном, зоотехнік, ветлікар, менеджер, агроном по захисту рослин, т. д., що дозволяє розширити спектр творчої активності та посилити міждисциплінарні дослідження). В процесі створення віртуального кооперативу студенти оволодіють методикою створення нових підприємств, нормативно-правовим регулюванням їх діяльності та принципам підприємництва й самозайнятості, готують бізнес-плани підприємства й інвестиційно-інноваційні проекти окремих процесів. Враховуючи високу вмотивованість учасників за рахунок власної відповідальності за результати праці віддача від таких структур буде високою. Професорсько-викладацький склад університету виконує функції дорадчо-консультатційного органу та науково-дослідної структури, що підвищує вмотивованість викладачів. Кожен учасник проекту оптимізує свій напрямок роботи з метою максимізації результатів.

2) На третьому курсі кожен віртуальний кооператив проводить роботу по знаходженню території, на якій можна створити свої родові садиби та отримати в оренду необхідну кількість землі для реалізації свого бізнес-плану. Проводиться робота по узгодженню організації кооперативу з місцевими органами влади.

3) На четвертому курсі проект організації кооперативу, оренди землі, та отримання земельних ділянок під родові садиби – виноситься в натурі на місцевості шляхом прийняття відповідних рішень владними структурами різних рівнів.

Враховуючи передові позиції, які займає ЖНАЕУ в питаннях інформаційно-роз'яснювальної роботи на території Житомирської області в напрямку: розвитку сільських територій шляхом реалізації ідеї родових садіб, реальну практичну тенденцію відродження сільських населених пунктів, реалізацію на території області ст. 5 Конституції України шляхом проведення в життя проекту публічного управління на території області, забезпечення випускників ВНЗ роботою та їх закріплення на сільських територіях області через започаткування нових родових поселень пропонуємо підтримати реалізацію аналогічних ініціатив ЖНАЕУ та сприяти публічно-приватному партнерству у питаннях розвитку територіальних громад, враховуючи значний досвід викладацько-професорського складу, тривалий термін роботи Інституту післядипломної освіти та дорадництва на базі університету та значну кількість випускників-державних службовців, що успішно здобули другу та третю вищу освіту та підвищили свій професійний

та світоглядний рівень та активовану діяльність науково-інноваційного, тренінгового Центру розвитку територіальних громад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера / Вернадский В. И. / Предисловие Р. К. Баландина. – М.: Айрис-прес, 2004. – 576 с.
2. Синергетика: методологія ефектів : монографія / І. Є Януль, Ю. Ю. Мороз, О. В. Іванюк [та ін.] ; наук. ред. Є. І. Ходаківський, Т. О. Зінчук, І. Г. Грабар. – Житомир : ЖНАЕУ, 2012. – 624 с.
3. Кропивко М. М. Родові садиби – альтернативний шлях розвитку сільської території / М. М. Кропивко // Агробізнес сьогодні. – 2015. – № 6 (325). – С. 88–89.
4. Плотнікова М. Ф. Перспективи розвитку сільських територій та Концепція «Родової садиби»: соціально-екологічний аспект / М. Ф. Плотнікова, М. Л. Васильєв // Вісник ЖНАЕУ. – 2014. – № 2, т. 4, ч. II. – С. 412–423.
5. Plotnikova M. Multifunctional rural development [Електронний ресурс] / M. Plotnikova // Innovative Economics. – 2013. – № 10. – Р. 86–92. – Режим доступу: http://ie.at.ua/English_10_2013/Plotnikova_M.F-MULTIFUNCTIONAL_RURAL_DEVELOPMENT.pdf
6. Плотнікова М.Ф. Багатофункціональний підхід в управлінні сільським розвитком в умовах глобалізації / М.Ф. Плотнікова // Продуктивність агропромислового виробництва. – 2014. – № 26. – С. 140–150.
7. Плотнікова М.Ф. Соціально-економічні основи створення екопоселень як моделі розвитку суспільства / М.Ф. Плотнікова // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Серія Економічні науки. – 2014. – № 4. – С. 64–72.
8. Плотнікова М.Ф. Інноваційно-інвестиційні переваги сільського розвитку / М.Ф. Плотнікова // Наукові читання 2014. – 2014. – № 3. – С. 233–241.
9. Plotnikova M. Innovational investment development vector of rural territories / M. Plotnikova, Yu. Bogoyavlenska // Management theory and studies for rural business and infrastructure development. – 2014. – Vol. 36, № 2. – Р. 382–393.
10. Кільницька О.С. Проблеми розвитку ринку та цінова конкурентоспроможність м'ясопродукції України / О.С. Кільницька, М.Ф. Плотнікова // Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького. – 2012, Т. 14, Ч. 1. – №1 (51). – С. 290–295.
11. Присяжнюк О. Ф. Проблеми адміністрування сільського соціально-економічного розвитку Житомирської області / О. Ф. Присяжнюк, М. Ф. Плотнікова // Агросвіт. – 2016. – №1–2. – С. 3–7.

12. Присяжнюк О. Ф. Удосконалення моделі управління аграрними проектами / О. Ф. Присяжнюк, М. Ф. Плотнікова // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. – 2017. – vol 3 № 1. – С. 164–172.
13. Присяжнюк О. Ф. Напрямки удосконалення управління інноваційними проектами в Україні / О. Ф. Присяжнюк, М. Ф. Плотнікова // *Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Сер. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 776. – С. 303–308.
14. Ходаківський Є.І. Формування системи розвитку сільських територій на засадах підприємництва, саморегулювання та державного управління / Є.І. Ходаківський, Т.М. Ратошнюк, Л.Л. Капітула, М.Ф. Плотнікова // *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. – 2016. – № 25. – С. 158–170.
15. Ходаківський Є.І. Теоретико-методологічні засади формування науково-освітнього напрямку «Публічне управління та адміністрування» / Є.І. Ходаківський, В.П. Якобчук, І.Л. Литвинчук, М.Ф. Плотнікова, Л.Л. Капітула // *Вісник ЖНАЕУ*. – 2016. – № 2 (57), Т. 2. – С. 32–42.
16. Ходаківський Є.І. Редукція складної кваліфікованої праці в інтелектуальну власність / Є.І. Ходаківський, Т.М. Ратошнюк, О.В. Іванюк, М.Ф. Плотнікова, Н.С. Пугачова // *Інтелектуальна економіка в умовах суспільних трансформацій : перспективи публічно-приватного партнерства : Матеріали III Міжнародного науково-практичного форуму, 27 червня 2017 в 2 ч.* – Житомир : ЖНАЕУ, 2017. – Ч. 1. – С. 56–68.
17. Плотнікова М. Ф. Інноваційно-проектний вектор стійкого сільського розвитку / М. Ф. Плотнікова, О. Ф. Присяжнюк // *Наук. пр. Полтавської держ. аграр. акад. Сер. Екон. науки*. – 2014. – Вип. 1 (8), т. 1. – С. 246–255.
18. Khodakivsky E. Rural business and it's infrastructure management in Ukraine / E. Khodakivsky, Yu. Bogoyavlenska, M. Plotnikova, S. Tyschenko // *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. – 2009. – Nr. 17 (2). – P. 147–156.
19. Plotnikova M. Innovational investment development vector of rural territories / M. Plotnikova, Yu. Bogoyavlenska // *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. – 2014. – Vol. 36, № 2. – P. 382–393.
20. The modern social and economic policy of Ukraine: problems of providing for and enhancing of adequate living standards and quality of life / Yu. Bogoyavlenska, M. Plotnikova, E. Khodakivsky // *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. – 2010. – № 21 (2). – P. 18–26.

ПРОБЛЕМАТИКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Є.С. Подаков, О.С. Пристемський

Херсонський ДАУ

Україна має значні можливості для розвитку аграрного сектору і перетворення його у високоефективну сферу економіки. Сприятливі ґрунтово-кліматичні передумови, родючі землі та давні хліборобські традиції сприяють подальшому його розвитку, одержанню врожаїв сільськогосподарських культур в обсягах, достатніх для забезпечення внутрішніх потреб і формування експортного потенціалу. Однією з актуальних проблем агропромислового комплексу України є інноваційний шлях розвитку сільськогосподарського виробництва. Широке впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності сільськогосподарських підприємств сприяє зростанню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, скороченню витрат і зниженню собівартості аграрно-продовольчої продукції, нарощуванню обсягів і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва. Інноваційний потенціал формує здатність аграрних підприємств конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках і допомагає уникнути економічної кризи.

Основними завданнями інновацій в аграрній сфері є забезпечення економічності та екологічності сільськогосподарського виробництва. В сільському господарстві з впровадженням інновацій види продукції, як правило, не змінюються, тільки набувають покращених властивостей. Інноваційну діяльність у сільському господарстві запропоновано розглядати на чотирьох етапах: розробка новачій, їх апробація та перевірка, відтворення та впровадження у виробництво.

Зауважимо, що у сільському господарстві розробка інновацій і їх впровадження пов'язані переважно з виведенням нових сортів рослин, порід тварин, виготовленням нової техніки, новими ресурсозберігаючими технологіями, застосування яких у більшості випадків змінює характерні властивості сільськогосподарської продукції, що виробляється, але не призводять до появи нових видів продукції.

Інноваційна діяльність є важливою складовою прискорення розвитку сільського господарства. Інноваційні процеси у сільському господарстві мають певні особливості, пов'язані з його специфікою, а саме: тривалий процес розробки; носять, переважно, покращувальний характер; дослідження живих організмів; провідна роль науково-дослідних установ; залежність від природнокліматичних умов. Це зумовлено, в першу чергу, особливостями самого сільського господарства, а саме основним фактором виробництва виступає земля, взаємодія з живими організмами (рослинами, тваринами, мікроорганізмами), сезонний характер виробництва, високий рівень ризику. Тривалий процес розробки стосується більшою мірою специфічного для сільського господарства виду інновацій – селекційних. Розробка значної

частки інновацій в сільському господарстві має регіональний характер, оскільки характеристики об'єкту повинні відповідати особливостям природних та кліматичних умов та тісно пов'язані з екологією та збереженням природних ресурсів.

Позитивними змінами впровадження інновацій та новітніх розробок у виробництво має стати підвищення ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств. У той же час на шляху інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств виникають безліч бар'єрів і стримуючих чинників. Це внутрішні (організаційні питання, недостатня кваліфікація співробітників, незабезпеченість інформацією), зовнішні (недосконалі відносини з фірмами-конкурентами, неякісна продукція), економічні (значний ступінь ризику, доступність фінансування), ринкові (неврівноваженість попиту та пропозиції, нерозвиненість інноваційної інфраструктури, низька платоспроможність замовника) та проблеми державного регулювання (негативний вплив державного регулювання, недостатня активність держави у галузі, неврегульованість законодавства).

На шляху вітчизняних сільськогосподарських підприємств виникають безліч перешкод, вони не можуть конкурувати з діяльністю закордонних транснаціональних компаній. Сільськогосподарські підприємства не можуть собі дозволити новітні технології на рівні з закордонними сільгоспвиробниками. Впровадження інновацій зводиться до купівлі нової закордонної техніки та технологій, але в більшості випадків тієї, що була у використанні, більшість сільгоспвиробників продовжують експлуатувати морально і фізично зношену техніку та технології. Тому виникає необхідність визначення напрямів поліпшення інноваційної діяльності у сільському господарстві. Перш за все, це має бути комплекс заходів, що охоплює всі цикли процесу інноваційної діяльності. Система заходів щодо активізації інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, має включати: державну підтримку фундаментальних наукових розробок; формування інноваційної інфраструктури; державну підтримку підготовки висококваліфікованих кадрів; державну підтримку створення венчурних компаній, технопарків, бізнес-інкубаторів, інвестиційних компаній; створення системи державної підтримки сільськогосподарських підприємств, що займаються інноваційною діяльністю (надання пільгового оподаткування, виділення грантів, субвенцій); створення системи пільгового кредитування сільського господарства; введення ринку земель, створення аграрного банку, іпотечне кредитування; запровадження системи лізингових відносин; залучення до процесу інвестування аграрної сфери іноземних і вітчизняних інвесторів; забезпечення цінового паритету між сільськогосподарською продукцією та матеріально-технічними й енергетичними ресурсами; усунення міжгалузевих диспропорцій у фінансуванні аграрної галузі з державного бюджету; створення стабільного і прозорого законодавства щодо здійснення експортних операцій; виважена й ефективна політика держави щодо підтримки вітчизняного товаровиробника.

Разом з тим, сільськогосподарські підприємства також мають

здійснювати низку заходів щодо активізації інноваційної діяльності як необхідної умови підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Актуальність цього питання спричиняється активною діяльністю держави щодо відкритості кордонів України. Зі вступом України до СОТ та євроінтеграційним курсом постала нагальна необхідність реформування аграрних підприємств для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної сільгосппродукції як на внутрішньому ринку, так і на зовнішніх, особливо техніки й технологій, що ними використовуються.

Роблячи висновки зауважимо, що для фінансового забезпечення інноваційного розвитку аграрної сфери необхідно: сконцентрувати капітал на пріоритетних напрямках розвитку, зокрема освіті, науці, прогресивних технологіях; забезпечити організацію конкурентоспроможного виробництва аграрно-продовольчої продукції, що можливо завдяки концентрації інвестицій у пріоритетних сферах, зокрема здійсненню інвестицій в розвиток людського капіталу, що є основою вироблення і впровадження нових знань організаційного, технологічного, економічного, екологічного спрямування; переорієнтувати інвестиції в розвиток галузей сільського господарства з порівняно високою інтенсивністю виробництва, що сьогодні потребують якнайшвидшого відродження на новій техніко-технологічній основі, забезпечують створення додаткових робочих місць на селі та виробництво імпортозамінних товарів; впроваджувати інвестиційно-інноваційні проекти будівництва промислових об'єктів з переробки енергетичних продуктів і виробництва біопального, що сприятиме створенню нових робочих місць, збільшенню доходів сільського населення та надходжень до бюджету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабарика О.В. Впровадження інновацій у сільському господарстві / О.В. Бабарика // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. Серія: економіка та управління національним господарством. – 2012. – № 2 (18). – С. 26–30.
2. Гордійчук А.І. Ефективність галузей сільського господарства та їх інноваційний розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу : elibrary.nubip.edu.ua/7331/1/10gai.pdf
3. Міжуй А.С. Інноваційна діяльність в сільському господарстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rusnauka.com/27_NNM_2011/Economics/4_93021.doc.htm

ТЕНДЕНЦІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

А.Ж. Сакун, І.П. Пантюк

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Безперервне оновлення виробництва на базі освоєння досягнень науки і техніки стає ключовим фактором зростання і підвищення ефективності аграрного виробництва. Досягти суттєвих результатів у розвитку сільського господарства і зайняти гідне місце в аграрній сфері можливо тільки при переході сільгоспвиробників до інноваційної моделі господарювання, яка представляє собою розширене відтворення на оновленій основі. Освоєння і поширення інновацій стає ключовим фактором зростання і підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств. Сукупність заходів з освоєння інновацій і вдосконалення на цій основі організації і технології аграрного виробництва являє собою інноваційну діяльність[1]. Інноваційна діяльність передбачає цілий комплекс наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, і саме в своїй сукупності вони призводять до інновацій.

В Україні розвиток інновацій гальмують такі фактори:

- триваюче скорочення кількості та погіршення якості науково-дослідних розробок;
- недостатнє фінансування виробництв і вищих шкіл, пов'язаних з інноваціями;
- дефіцит кваліфікованих кадрів;
- відсутність інформаційного поля про інноваційні проекти, а також організаційного, в тому числі правового і фінансового, механізму застосування інноваційних технологій.

Однією з основних функціональних завдань інноваційної системи в АПК України є збір і формування інформаційних ресурсів з науково-технічним досягненням, інноваційним проектам і оперативне доведення їх до виробників сільськогосподарської продукції.

Інноваційний розвиток ґрунтується на інтенсивному використанні передових наукових розробок і досягнень практики у виробничій діяльності: ефективних технологій і техніки, продуктів, товарів, послуг, способів організації і методів управління, нових ринків і ін. Для створення і реалізації інноваційної продукції повинна бути сформована національна інноваційна система з розгалуженою мережею галузевих підсистем. До інфраструктури інноваційної системи прийнято відносити технополіси, інноваційно-технічні (технологічні) центри, технопарки, бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій, центри підготовки кадрів для інноваційної діяльності, венчурні фонди і ін. Як показують дослідження і аналіз зарубіжного досвіду, з метою формування сприятливого інноваційного середовища найбільш доцільним є створення агротехнопарків, що сприяють інтеграції наукових ідей, технологій і освоєння інноваційних проектів виробництвом.

Для розвитку інноваційної діяльності повинні бути розроблені інституційні механізми регіоналізації державного регулювання інноваційного розвитку агропромислових підприємств. Активну участь у розвитку інноваційної діяльності в регіонах повинні прийняти регіональні органи законодавчої влади, оскільки в ринкових умовах найбільш прийнятним є механізм непрямого стимулювання інноваційного розвитку. Необхідно розробити і ряд нормативно-правових документів: по пільговому оподаткуванню, організаційним формам, механізмам стимулювання інноваційної діяльності в регіональних АПК та ін. На жаль, у багатьох регіонах погано уявляють інноваційну систему і нічого не роблять зі створення інфраструктури інноваційної діяльності не тільки в сільському господарстві, але і в економіці регіону в цілому [2].

Основними напрямками реалізації державної інноваційної політики в АПК, спрямованої на прискорення освоєння у виробництві досягнень науки, техніки і передового досвіду, є:

- формування галузевої інноваційної системи в АПК, що функціонує на основі єдиної науково-технічної політики держави;
- активізація діяльності аграрної науки з проведення фундаментальних і прикладних досліджень;
- нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності, захист об'єктів інтелектуальної власності і введення їх в господарський оборот;
- розвиток інфраструктури інноваційного процесу, системи сертифікації і просування науково-технічних розробок, підготовки і перепідготовки кадрів;
- розвиток і вдосконалення інформаційно-консультаційної діяльності;
- державна підтримка сільгосптоваровиробників з метою відновлення їх платоспроможності та можливості здійснення інноваційної діяльності;
- вдосконалення експертизи та відбору інноваційних проектів і програм з метою їх реалізації в агропромисловому виробництві;
- формування економічного механізму управління і стимулювання інноваційних процесів в АПК на всіх рівнях;
- реформування власності та розвиток підприємництва в інноваційній сфері;
- підготовка кадрів високої кваліфікації для суб'єктів інноваційної діяльності;
- розвиток міжнародного співробітництва при організації інноваційної діяльності в АПК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сіренко Н., Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України / Н. Сіренко // Миколаїв - 2010, -416 с.
2. Лупенко Ю., Месель-Веселяк В., Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / Ю Лупенко, В. Месель-Веселяк // ННЦ "ІАЕ" – Київ – 2012, -182 с.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ ПАРКІВ В ПРИДНІПРОВСЬКОМУ РЕГІОНІ

А.О. Самойленко, О.А. Зінченко

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Поступовий розвиток соціально-економічних систем та інтеграційні процеси України в єдиний європейський економічний, соціальний та науковий простір не можливий без ефективної інноваційної інфраструктури, яка є сполучною ланкою між бізнесом та наукою. Базовим елементом в цій інфраструктурі є наукові парки, які виконують функцію аттракторів інноваційної активності в регіоні, створюючи сприятливі умови для поєднання інтересів і можливостей організацій, що займаються науковими та прикладними розробками, та підприємств, які впроваджують результати цих розробок в свою діяльність.

Актуальним є врахування регіонального аспекту розвитку інноваційної інфраструктури на базі розгалуженої системи наукових та технічних парків. Пріоритетним формуванням наукових парків в регіонах є значною концентрацією науково-технічного та виробничого потенціалу. До таких регіонів в Україні належить, зокрема, Придніпровський регіон, який має всі передумови для активізації інноваційної діяльності на базі наукових парків.

Історично склалося, що Придніпровський регіон є визначним науково-технічним центром держави. Наукові школи Придніпров'я працюють над новими науковими проблемами, зокрема тими, що стосуються формування і реалізації космічної програми України, створення енергозберігаючих технологій у гірничій справі, металургійній, хімічній промисловості, будіндустрії та сільському господарстві [1].

У 2015 р. інноваційну діяльність здійснювали понад 20 % промислових підприємств регіону. За 2015 р. на технологічні інновації підприємствами області витрачено 8017 млн. грн., з них більше половини було спрямовано на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. У цьому ж році впроваджено близько 400 найменувань інноваційної продукції (з них 290 – нові види машин, устаткування, прилади, апарати) і 114 технологічних процесів (у тому числі 30 – маловідходні, ресурсозберігаючі). В регіоні діють 99 організацій, які виконують наукові дослідження й розробки, до наукових кадрів регіону належать 10514 кандидатів та докторів наук [2, 3, 4].

Пріоритетними напрямками інноваційної діяльності регіону декларовано наступні: розбудова Придніпровського регіону як регіону інновацій через розвиток інноваційної освіти, створення інноваційного середовища – ІТ-містечок навколо великих міст, комерціалізація інновацій та сприяння розвитку високоточного машинобудування, приладобудування, металургії, сільського господарства [5, 6, 7].

Однак, незважаючи на сприятливі умови розвитку інновацій, потужний науковий та виробничий потенціал та активно діючу наукову

інфраструктуру, питома вага інноваційної продукції в обсязі промисловості регіону складає лише 0,4 %, щодо інновацій в сфері обслуговування та соціальних інновацій відсутня навіть статистика. Стрімке впровадження інновацій в регіональну економіку поки що не відбувається з цілої низки причин, зокрема:

- зменшення частки наукомістких виробництв у структурі економіки регіону;

- старіння наукового персоналу;

- зменшення рівня державного фінансування інновацій та науки;

- переорієнтація вітчизняних підприємств-замовників на західні інновації;

- відсутність належної ринкової інфраструктури, що забезпечує комерціалізацію наукового продукту та інноваційний процес у цілому.

Означені проблеми (з акцентом на останній аспект) актуалізує потребу в розвитку інноваційної інфраструктури через мережу наукових парків.

В регіоні є позитивний досвід створення та діяльності наукових парків. Так, на базі Державного вищого навчального закладу «Український державний хіміко-технологічний університет» спільно з державним концерном «Ядерне паливо» створено товариство з обмеженою відповідальністю «Науковий парк «Хімічні технології». Метою створення наукового парку є розвиток науково-технічної та інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі, ефективне та раціональне використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічна база для комерціалізації результатів наукових досліджень і їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках [8]. На базі Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» діє Дніпропетровський Центр корпорації «Науковий парк «Київська політехніка» та науковий парк «Енергоефективні технології».

Позитивним моментом в означених умовах є створення на базі Дніпровського університету імені Олеся Гончара наукового парку, пріоритетними напрямками діяльності якого є:

- проведення наукових космічних досліджень, прикладних наукових розробок перспективних зразків ракетно-космічної техніки та передових технологій;

- розробка перспективних технологій дистанційного зондування Землі, супутникових навігаційних та телекомунікаційних послуг, геофізичного моніторингу та геоінформаційного забезпечення;

- розробка інтегрованих багатофункціональних систем здійснення контролю та проведення аналізу космічного простору;

- організація та проведення наукових досліджень в сфері цифрової економіки України, розроблення науково-практичних рекомендацій щодо електронної комерції, митниці, охорони здоров'я, безпаперової торгівлі, електронного урядування, а також правил та інфраструктури електронних комунікацій (включаючи координацію використання частот та поширення широкосмугового доступу).

розробка та впровадження цифрових технологій в економіку держави, створення інтелектуальних пристроїв для підвищення конкурентоспроможності на світовому та вітчизняному рівнях;

виконання науково-освітніх програм в сфері підготовки спеціалістів у космічній галузі та цифрових технологій;

розробка конкурентних стратегій розширення присутності вітчизняних підприємств на світовому ринку цифрових технологій та космічних послуг, поширення сучасних підходів забезпечення інвестиційної привабливості космічної діяльності в реаліях вітчизняної економіки.

Наступним етапом в розвитку інноваційної діяльності через наукові парки регіону є об'єднання їх в мережну структуру на базі єдиного ядра, яким може виступати Придніпровський науковий центр НАН України і МОН України. Основними науковими напрямами Придніпровського наукового центру НАН України і МОН України є [5]:

сприяння широкому використанню передових досягнень науки і техніки для забезпечення інноваційного розвитку Придніпровського регіону. Організація і проведення наукової і науково-технічної експертизи інноваційних пропозицій;

сприяння здійсненню науково-організаційних заходів, які направлені на формування ефективної науково-технічної і інноваційної політики в машинобудуванні, металургійній, гірничодобувній, хімічній і сільськогосподарській галузях, розвиток раціональної інфраструктури інноваційної діяльності;

сприяння розробці і здійсненню заходів щодо поліпшення екологічного стану техногенно навантажених районів Придніпров'я, вивчення антропогенного впливу на зміну клімату;

сприяння інтеграції відповідних напрямів науки з освітою і виробництвом, впровадженню результатів наукових досліджень на практиці;

здійснення просвітницької діяльності в інноваційній сфері, сприяння підготовці наукових кадрів в регіоні.

Мережевий підхід сприятиме кластеризації інноваційної діяльності на регіональному рівні, об'єднуючи в єдиний простір наукові парки з їх інтелектуальним ресурсом та бізнес-структури з їх виробничою базою, інвестиційними можливостями та системами розподілу. Наукові парки, які поєднують у своєму середовищі всіх учасників інноваційного процесу, дадуть змогу налагодити співробітництво регіональних наукових центрів з промисловими підприємствами і бізнесом, максимально повно залучити до виконання інвестиційних проектів потенціал наукових установ і вищих навчальних закладів і, тим самим, сприятимуть зміні структури економіки регіону, її диверсифікації, розвитку високотехнологічних галузей і нових видів діяльності [1, с. 119].

Однак, враховуючи об'єктивні умови активізації цих процесів та зацікавленість в них держави, слід зазначити і ті проблеми, що стримують діяльність наукових парків. Так, на сьогоднішній день, недостатньо чітко

визначений механізм зміни учасників наукових парків. Недостатньо узгоджені з податковими органами напрями витрачання засобів із спеціальних рахунків парків та їх учасників. Актуальним також представляється вдосконалення механізмів реєстрації та реалізації інноваційних та інвестиційних проєктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Формування мережі наукових парків як полюсів зростання інноваційної економіки (на прикладі Придніпровського регіону) / І. Ю. Підоричева, В.І. Ляшенко, Н. В. Осадча // Держава та регіони (Серія: Економіка та підприємництво). – 2014 р. – № 6 (81). – С. 111-121.
2. Наука, технологій та інновації в Дніпропетровській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://www.dnprstat.gov.ua/statinfo%202015/ni>
3. Наука, технологій та інновації в Запорозькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/2.5.2_Nauka
4. Наука, технологій та інновації в Запорозькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://www.kr.ukrstat.gov.ua/stat_inf_rik_nauka
5. План реалізації Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період 2015 – 2017 роки
6. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://www.zoda.gov.ua/images/article/original/000055/55043/strategia2020.pdf>
7. Стратегія регіонального розвитку Кіровоградської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://economy.kradmin.gov.ua/files/strategy_2020.pdf
8. Науковий парк «Хімічні технології» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.evrowork.com/o-nas/>
9. Офіційний сайт Національної Академії Наук України [Електронний ресурс]. – Режим дост

SMART-ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ АДМІНІСТАТИВНОЇ ТЕРИТОРІЇ

В.П. Соловйов

*ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки
ім. Г.М. Доброва НАН України»*

Розробка і реалізація національних Законів є прерогативою держави, що забезпечує регламентацію діяльності, як окремих його громадян, так і їх об'єднань, з кінцевою метою забезпечити виробництво матеріальних благ, достатніх для благополуччя населення кожної конкретної держави. Розуміння змісту терміну «благополуччя» на планеті Земля в даний момент для різних держав, взагалі-то, різне. Далі наші міркування будуть стосуватися переважно України.

У наших міркуваннях ми не будемо визначати рівень «достатності благополуччя», до якого слід прагнути державі, формально. По-перше, тому що відповідний формальний критерій є комплексним - це, наприклад, і ВВП на душу населення, і середня тривалість життя, і рівень грамотності, і, підтриманий багатьма державами, що входять в ООН, показник валового національного щастя. Оскільки саме поняття «благополуччя» є комплексним, це призводить до того, що, наприклад, держава Катар, що є лідером за показником ВВП на душу населення, виявляється в групі найбільш «нещасних» держав. По-друге, важко пов'язати формальні показники за критерієм «достатності благополуччя» для окремої держави з показниками за такими ж критеріями, як для окремої людини, так і для об'єднань держав. В якості обґрунтування цього твердження можна звернути увагу на те, що, як показав лауреат Нобелівської премії з економіки 2015 року Ангус Дітон, для громадянина США, щоб повністю задовольнити свої матеріальні і духовні потреби досить отримувати річний дохід в розмірі 75 тис. долл. США, проте, як зв'язати цей показник із загальними показниками бідності і благополуччя країни - не ясно. Другий приклад полягає в тому, що, з одного боку, ЄС у 2000-ому році вважало за необхідне для свого процвітання досягти до 2010 року фінансування науки на рівні 3% від свого сукупного ВВП, чого не вийшло, і час досягнення цього значення показника пересунули на 2020-й рік. З іншого боку, Великобританія багато років задовольняється цим показником на рівні 1,8% (що навіть менше, ніж було в ЄС в розрахунку на сукупний ВВП в 2000-му році), вважаючи, що більш важливим є прискорення передачі результатів науки в практику і використовує для реалізації цієї ідеї організаційні структури, які отримали назву «Катапульти».

Останній приклад свідчить про те, що іноді влада намагається за допомогою законодавчих актів спланувати скорочення за встановлений час розриву між тими показниками, які, на думку управлінців, є незадовільними і тими - які на їхні очікування будуть задовільними на кінець планованого періоду. Однак, як показує практика, використовувати законодавство, як

керуючий механізм траєкторії розвитку характеристик макроекономіки безперспективно.

Наведені міркування дозволяють стверджувати, що розумне національне законодавство в сфері науки та інновацій має бути орієнтоване на вирішення реальних сьогоdnішніх економічних або соціальних проблем, для чого необхідно попередньо визначити всі наукові, технологічні, організаційні, фінансові та комерційні фактори, які могли б сприяти впровадженню саме таких інновацій, які, у свою чергу, сприятимуть вирішенню актуальних економічних та соціальних проблем. Деякі інноваційні заходи є новаторськими, інші - можуть бути не новими, але необхідними для впровадження інновацій, діями. Інноваційна діяльність апріорі включає дослідження і розробки (НДДКР), які безпосередньо не пов'язані з розробкою конкретних нововведень, що має бути явно відображено у відповідному національному законодавстві.

Зі сказаного випливає, що організація законодавчого забезпечення технологічного розвитку через активізацію науково-технічної та інноваційної діяльності є загальнодержавним завданням. Тому бажано, щоб загальний напрямок вирішення даного завдання був б прописаним на конституційному рівні. Хоча б так, як це було зафіксовано в Конституції України, прийнятої в 1978 році, де в статті 26 говорилося наступне: «Відповідно до потреб суспільства держава забезпечує планомірний розвиток науки і підготовку наукових кадрів, організує впровадження результатів наукових досліджень у народне господарство та інші сфери життя». У Статті 54 Конституції України прийнятої 26 червня 1996 року роль держави визначена більш абстрактно: «Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством».

Звичайно, така вимога має сенс для «довгоживучих» конституційних норм. Прикладами тут можуть служити США і Великобританія. Конституція США діє з 1786 року. За цей період в неї внесено тільки 27 поправок. Законодавча система Великобританія більш гнучка, але і тут багато положень не змінюються сотні років. До таких положень відноситься Велика Хартія Вольності, прийнята ще в 1215 році. Однак таке ставлення до конституційних норм національного законодавства є винятком, ніж правилом. Тому законодавство в інноваційній сфері доводиться базувати на реальній практиці інноваційних перетворень окремих підприємств кожної конкретної держави.

Інноваційні заходи сильно розрізняються за своєю природою від фірми до фірми. Деякі фірми беруть участь в чітко визначених інноваційних проектах, таких як розробка і впровадження нового продукту, в той час як інші в першу чергу постійно вдосконалюють свої продукти, процеси і операції. Обидва типи фірм можуть бути новаторськими: інновація може складатися з реалізації однієї значної зміни - це, звичайно, радикальні або навіть кардинальні інновації, помітні в рамках галузі або групи галузей - або ж серії невеликих інкрементних змін, які разом визначають значні зміни в рамках окремого підприємства - прикладом можуть служити японські автомобільні компанії.

Найчастіше держава, вирішуючи завдання інноваційного розвитку економіки, схиляється до законів, які спрямовані на вирішення окремих проблеми, які можна назвати «актуальними», або такими, що «стукають в двері». Визначення проблем, які потребують законодавчого регулювання залежить від усвідомлення причин незадоволеності наявними правилами поведінки господарюючих суб'єктів, перш за все, у сфері економічної діяльності. Тому-то, важливу роль відіграють інноваційні перетворення окремих підприємств.

В ідеалі, кожне підприємство, навіть високотехнологічне, має бути готове до таких перетворень, оскільки продукція навіть найбільш високотехнологічних підприємств з часом втрачає інноваційний статус. Тому усі підприємства змушені вживати заходів щодо підвищення якості продукції, що випускається, міняти її номенклатуру, вносити зміни в організацію виробництва.

Загальні принципи інноваційного перетворення підприємств можна формувати на основі моделі A-to-F [Fernando Trias de Bes, Philip Kotler, *Winning at Innovation*. - New York: PALGRAVE MACMILLAN, 2011. - 272 p.], яка використовується більшістю підприємств світу з метою подолання розриву між необхідністю і можливістю використання інновацій для досягнення підприємством необхідного рівня конкурентоспроможності.

Якщо взяти до уваги перелік джерел інновації, запропонований Пітером Друкером, то виникає сумнів у тому, щоб можна було б істотно вплинути за допомогою якихось нормативних або законодавчих актів на дієвість цих джерел. Маються на увазі наступні джерела інновацій [Друкер П.Ф. *Новые реальности в правительстве и политике, в экономике и бизнесе, в обществе и мировоззрении*. – Москва: Совместное предприятие «Бук Чембэр Интернэшнл», 1994]:

1. Несподівана подія (успіх, невдача, подія в зовнішньому середовищі).
2. Невідповідність або розбіжність між реальністю і її відображенням у наших думках і оцінках.
3. Потреби виробничого процесу.
4. Зміна в структурі галузі та ринку, «яка захопила всіх зненацька».
5. Демографічні зміни.
6. Зміни в сприйнятті і настроях споживачів.
7. Нове знання (наукове і ненаукове).

Найбільш передбачуваним джерелом інновацій з цього переліку є наука, але тільки в тому сенсі, що результати науки можуть передбачуваним чином впливати на зміну деякої технологічної функції суспільства, але практично неможливо передбачити момент часу, щоб ці поправки потрібно. Наприклад, наукова ідея парової машини виникла в першому столітті нової ери, а практичне втілення ця ідея отримала в 1780-х роках.

Останнім часом активно обговорюються умови реалізації інноваційної політики на рівні регіонів. Тут найбільш складними можуть виявитися певні особливості фінансового забезпечення інноваційної діяльності через

формування інвестиційної привабливості соціально-економічного середовища регіону.

Особливої уваги заслуговує проблема нормативного регулювання інноваційної діяльності на національному рівні з урахуванням технологічної взаємодії України з зарубіжними країнами. Тут існуючий світовий досвід свідчить про необхідність суворо регулювати процеси високотехнологічного імпорту-експорту, особливо на етапі первинної модернізації країни. Додаткові вимоги до національного законодавства в сфері інноваційної діяльності виникають з необхідності врахування низки положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Плановані в рамках цієї Угоди заходи є безумовно доцільними, однак, з огляду на високу зношеність основних фондів важко реалізованими без реалізації попередніх заходів модернізаційного характеру.

В умовах нормалізованої економіки, тобто, економіки, сприйнятливої до інновацій, форма і зміст інноваційних змін можуть, згідно Йозефу Шумпетеру [Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. М.: Прогресс, 1982], зводитися до наступних п'яти заходів:

1. Виготовлення нового, тобто ще невідомого споживачам, блага або створення нової якості того чи іншого блага.

2. Впровадження нового, тобто даної галузі промисловості ще практично невідомого, методу (способу) виробництва, в основі якого не обов'язково лежить нове наукове відкриття і який може полягати також в новому способі комерційного використання відповідного товару.

3. Освоєння нового ринку збуту, тобто такого ринку, на якому до цих пір дана галузь промисловості цієї країни ще не була представлена, незалежно від того, існував цей ринок раніше чи ні.

4. Отримання нового джерела сировини або напівфабрикатів, так само незалежно від того, з'явилося це джерело вперше, або просто не бралось до уваги, або вважалось недоступним, або його ще тільки належало створити.

5. Проведення відповідної реорганізації, наприклад забезпечення монопольного становища (за допомогою створення тресту) або підрив монопольного становища іншого підприємства.

Для того, щоб реалізувати перелічені заходи слід супроводжувати законодавчі та нормативні акти щодо сприяння інноваційної діяльності відповідними програмами підтримки інновацій з боку інститутів розвитку.

Таким чином розумна організація законодавчого забезпечення технологічного розвитку адміністративних територій повинна передбачати:

- чітке виявлення економічних і соціальних проблем, вирішення яких безумовно може сприяти інноваційна діяльність;

- формулювання наукових, технологічних, організаційних, фінансових, комерційних завдань, вирішення яких сприятиме проблемно-орієнтованої інноваційної діяльності;

- закріплення за певними інститутами розвитку обов'язків підтримувати інноваційну діяльність, орієнтовану на рішення згаданих завдань;

- консенсус думок згаданих інститутів розвитку з метою встановлення в рамках закону розпорядчих правил поведінки або дій суб'єктів інноваційної діяльності;
- відповідність згаданих розпорядчих правил загальновизнаним звичаям або офіційно визнаної практики;
- систематичний контроль з боку уповноваженого державного органу за діяльністю інститутів розвитку щодо сприяння ними вирішенню згаданих вище завдань з метою перетворення інноваційної діяльності в ефективний інструмент економічного і соціального розвитку держави.

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В.В.Ставніюк, Я.В. Підлісна

*Державна інноваційна фінансово-кредитна установа
Міністерство економічного розвитку і торгівлі України*

Ключова роль у забезпеченні умов інноваційного розвитку, формуванні національної інноваційної системи належить державі, яка встановлює стратегічні цілі, забезпечує ресурсну підтримку, зокрема бюджетне фінансування, податкове стимулювання, кредитування тощо.

Непослідовність українського уряду у проведенні науково-технічної та інноваційної політики, стимулюванні інноваційних процесів та підтримці високотехнологічних виробництв, стартапів, призвела до вкрай негативних структурних змін в економіці - занепаду високотехнологічних підприємств і домінування низькотехнологічних сировинних виробництв. Цим зумовлено зниження попиту на наукові дослідження і розробки та фактичне згортання інноваційної діяльності в реальному секторі економіки, промисловості. Наслідком цього стає зниження конкурентоспроможності національної економіки, гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, падіння якості робочої сили. відсутність висококваліфікованих кадрів.

Україна продовжує втрачати позиції у глобальному рейтингу країн світу за показником економічної конкурентоспроможності. За опублікованим Всесвітнім економічним форумом Індексом глобальної конкурентоспроможності 2016-2017 (The Global Competitiveness Index), Україна посіла 85-е місце серед 138 країн світу, втративши за рік шість позицій (у попередньому рейтингу займала 79-у позицію).[9]

Причини втрати позицій у глобальному рейтингу за показником економічної конкуренції:

- ✓ Погіршення позиції у розвитку фінансового ринку нестабільності банківської системи;
- ✓ Зниження кредитного рейтингу країни;
- ✓ Зменшення захисту національних інвесторів, що пов'язано з недієвим механізмом держгарантування захисту інвестицій – відповідно до дослідження Всесвітнього економічного форуму, в Україні не функціонує у повній мірі система захисту майнових прав та приватної власності, також перепорою є незавершеність судової реформи, що призводить до “вибіркової” рівності перед законом;
- ✓ Необхідність у професійному менеджменті, що зумовлено залученням до управлінських посад родичів та близьких осіб;
- ✓ Нездатність країни утримувати “таланти”, адже в останні роки зростає число емігрантів-науковців, що призводить до зниження інтелектуального потенціалу України – загострення проблеми “втечі мізків” пов'язано з відсутністю державного стимулювання зайнятості,

✓ Зниження впливу бізнесу на умови прямого іноземного інвестування, що пов'язано з браком дієвих важелів співпраці держави та приватного сектора в інвестиційній політиці – державна система не враховує інтересів бізнесу;

✓ Зростання впливу оподаткування на інвестиційне стимулювання спричинено відсутністю податкових пільг та неефективністю спеціальних економічних зон – податки виконують тільки фіскальну функцію, а не стимулюючу;

✓ Зменшення захисту інтелектуальних прав зумовлено порушенням прав інтелектуальної власності;

✓ Зниження позицій у розвитку бізнесу пов'язано з недієвим антимонопольним законодавством та відсутністю механізмів стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва – тиск на малий та середній бізнес податковими перевітками;

✓ Погіршення якості інфраструктури: доріг, залізничного, морського та авіатранспорту – не реалізується Транспортна стратегія України на період 2020 року, яка була ухвалена ще у 2010 році. [10]

Національне інноваційне законодавство включає норми Конституції України, Господарського кодексу, Закону України "Про інноваційну діяльність", Закону України "Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні", Закону України "Про інвестиційну діяльність", Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" та інших нормативно-правових актів, які визначають правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлюють форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямовані на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом. [1-6]

Розвиток національної інноваційної системи як окремого об'єкта державної політики, стратегічні цілі розвитку, основні засади та функціонування національної інноваційної системи не забезпечуються належним чином нормативно-правовою базою України, в більшості статей відсутні конкретні пропозиції щодо змін, які можуть поліпшити ситуацію.

В Законі України «Про інвестиційну діяльність» інноваційна діяльність визначається підвидом інвестиційної діяльності. Крім того, науково-технічна продукція та інтелектуальні цінності можуть виступати як в ролі «інвестицій», тобто того, що вкладається, так і в ролі «об'єктів інвестиційної діяльності», тобто того, у що вкладається [2].

Відповідно до Господарського кодексу (Глава 34) інноваційною є діяльність суб'єктів господарювання, що спрямована на впровадження результатів науково-технічної діяльності, має тривалий строк окупності та потребує залучення інвестицій [6].

У спеціальному законі інноваційна діяльність визначається як «діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів

наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [1].

Отже, інноваційною є діяльність спрямована на вкладення інвестицій у створення і використання інтелектуальної власності, науково-технічної продукції з метою одержання прибутку чи соціального ефекту, що відрізняється підвищеним ризиком у досягненні її результатів. [7]

Перешкоди, які виникають як на мікро-, так і на макрорівні у вітчизняних підприємств під час впровадження і реалізації інноваційних проектів, свідчать про те, що в Україні існує гостра потреба у вивченні та вдосконаленні теоретичного і практичного досвіду ведення цього виду діяльності. Відсутність збалансованості та системності реалізації інноваційної політики, підтримки з боку держави гальмує технологічний розвиток багатьох виробництв, що робить продукцію вітчизняних підприємств неконкурентоспроможною на зовнішньому та внутрішньому ринках

З метою надання державної підтримки інноваційної діяльності Кабінетом Міністрів України функціонує Державна інноваційна фінансово-кредитна установа, яка прописана окремим розділом в законі України “Про інноваційну діяльність” а також окремим розділом пропонуємо прописати в законопроекті України “Про підтримку інноваційної діяльності” [8].

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа організовує та стимулює процес оновлення технологій, передачі наукових розробок із сфери знань у виробничу сферу реального сектору економіки, залучає національні та міжнародні інвестиції для реалізації інноваційних проектів та стартапів, тобто Установа є платформою взаємодії органів виконавчої влади -бізнесу — та інвесторів.[8]

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа є спеціалізованою державною установою - юридичною особою публічного правай підпорядковується центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку.[8]

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа діє на принципах повної господарської самостійності та несе відповідальність за результати своєї господарської діяльності.

Основними завданнями діяльності Державної інноваційної фінансово-кредитної установи є [1,8]:

1) здійснення фінансової підтримки інноваційних, що реалізуються суб'єктами господарювання у реальному секторі економіки згідно з пріоритетними напрямками інноваційної діяльності та фінансування інвестиційних проектів;

2) фінансування (гранти, позики) інноваційних проектів, що реалізуються вищими навчальними закладами або науковими установами разом із суб'єктами малого та середнього підприємництва за пріоритетними напрямками інноваційної діяльності;

3) участь у створенні суб'єктів господарювання (стартап та спін-оф компаній) та інститутів спільного інвестування, зокрема венчурних фондів, з метою інвестування у впровадження інновацій;

4) придбання цінних паперів інститутів спільного інвестування, зокрема венчурних фондів, з метою впровадження інновацій;

5) набуття майнових прав інтелектуальної власності на нововведення, набуття прав на результати науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та передача в подальшому таких прав суб'єктам інноваційної діяльності (зокрема венчурним фондом фінансування інноваційних проектів) з метою впровадження інновацій;

6) надання суб'єктам інноваційної діяльності, що реалізують інноваційні проекти, послуг з управління проектами;

7) забезпечення інших видів державної підтримки суб'єктів інноваційної діяльності визначених статтею 21 цього Закону. [1,8]

З метою забезпечення залучення приватних інвестицій для фінансування інноваційної діяльності Державна інноваційна фінансово-кредитна установа утворює спеціалізовану інноваційно-інвестиційну біржу.

Основним завданням спеціалізованої інноваційно - інвестиційної біржі є визначення реальної вартості технологічної компанії, організація пошуку інвестора для інноваційного чи інвестиційного проектуна відкритих торгах та забезпечення оптимального механізму передачі інвестору акцій у разі здійснення ним фінансової інвестиції в інноваційну або інвестиційну компанію.[1,8]

Біржа утворюється у формі публічного акціонерного товариства та здійснює свою діяльність відповідно до цього Закону та статуту.

З метою розвитку інноваційної інфраструктури та забезпечення державної підтримки суб'єктів інноваційної діяльності, підготовки інноваційних чи інвестиційних проектів у відповідності до загальновизнаних світових вимог утворюється Національний інноваційний колегіум.

Національний інноваційний колегіум є державною установою із спеціальним статусом, що забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для суб'єктів інноваційної інфраструктури, інноваційно-інвестиційної біржової діяльності, а також для науково-технічної експертизи для функціонування на біржі та здійснює свою діяльність відповідно до цього Закону та статуту, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері економічного розвитку. На діяльність Національного інноваційного колегіум не поширюється законодавство про вищу освіту.

Для вирішення проблеми нормативно-правового забезпечення інноваційної діяльності потрібен комплексний підхід, на рівні країни, потім – регіонів та підприємств.

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа є платформою де функціонують та взаємодіють між собою суб'єкти інноваційної інфраструктури.[8]

Реалізація напрямків розвитку інноваційної діяльності в Україні дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності підприємств, що, в свою чергу, створить клімат для інноваційного розвитку сучасних підприємств.

Передумовами є висока інтенсивність нецінової конкуренції на ринку та наявність на підприємстві потужного інноваційного потенціалу або можливостей (фінансових, інтелектуальних).

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України “Про інноваційну діяльність” - Електронний ресурс - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Закон України “Про інвестиційну діяльність” -Електронний ресурс <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
3. Закон України “Про пріоритетні напрямки розвитку інноваційної діяльності в Україні” - Електронний ресурс - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
4. Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність"- Електронний ресурс - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
5. Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" — Електронний ресурс - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>
6. Господарський кодекс України — Електронний ресурс - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
7. Господарське право України - За редакцією Гайворонського В. М. і Жушмана В. П. , - Електронний ресурс - <http://www.pravoznavec.com.ua/books/letter/312/%C7/24056>
8. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа від Міністерства економічного розвитку і торгівлі України - офіційний сайт - <http://difku.gov.ua>
9. Глобальний індекс конкурентноспроможності України - Електронний ресурс - <http://edclub.com.ua/tegy/indeks-globalnoyi-konkurentospromozhnosti>
10. Чому Україна опустилася в глобальному рейтингу конкурентноспроможності (стаття) — Електронний ресурс- <http://hvylyya.net/analytics/economics/top-10-prichin-chomu-ukrayina-opustilas-v-globalnomu-reytingu-konkurentospromozhnosti.html>

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Н.С. Танклевська, А.С. Карнаушенко, К.С. Нікітенко
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Для покращення процесу фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, вважаємо доцільним проводити його за відповідним алгоритмом, а саме: визначити мету фінансування та обґрунтувати головні завдання; розробити або обрати інноваційний проект, який буде покладений в основу інноваційної діяльності; визначити ключові статті витрат та цільове призначення фінансових ресурсів; провести аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства та визначити фінансову стабільність, стан кредиторської заборгованості, провести діагностику фінансового стану та виявити приховані фінансові резерви; визначити можливі джерела фінансування та оптимізувати їх структуру. Це, в свою чергу, потребує розробки та впровадження в практичну діяльність господарств Положення про інноваційну політику сільськогосподарських підприємств з обов'язковим виокремленням розділу про види, джерела та критерії оцінки ефективності фінансування.

Вважаємо, що державне регулювання визначає стан та рівень розвитку фінансування інноваційної діяльності у сільському господарстві, оскільки через особливості виробництва аграрний сектор вимагає значної участі державних органів у своїй діяльності. У світі на сьогодні функціонує два найбільш ефективних підходи до державного регулювання: північноамериканський та європейський. Їх головними відмінностями варто назвати більшу соціальну орієнтованість другого підходу та підвищення конкурентоспроможності й захист фермерів першого підходу. Провідний зарубіжний досвід свідчить, що найбільш дієвим важелем є оптимізація фіскальної політики держави, зокрема застосування дослідницького податкового кредиту як чиннику стимулювання фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, застосований Італією, Бельгією, Японією, Канадою, Угорщиною, США, Австрією та іншими країнами.

При цьому, доцільним є застосування досвіду Німеччини у напрямі кореляції науки та сільськогосподарських підприємств шляхом запровадження обміну кваліфікованими кадрами. У напрямі оптимізації умов кредитування пропонуємо використати економічні методи Японії, США та Канади й знизити рівень відсоткових ставок до 7%. Для стимулювання фінансування інновацій варто використовувати оптимізаційні засоби податкової політики, а саме: застосувати принципи дослідницького податкового кредиту Франції обсягом 10% витрат на інноваційну діяльність; зниження податкового тиску Норвегії за рахунок списання до 20% податку; зниження на 10% суми оподаткування для інноваційно-активних

сільськогосподарських підприємств, що мають іноземне інвестування, використовуючи приклад ЄС та США [1].

Головною перешкодою для реалізації політики інвестиційно-інноваційної моделі розвитку аграрного сектора економіки є загострення проблеми фінансування інноваційної діяльності суб'єктів господарювання галузі, що поглибленні нестабільністю національної економіки та світовими кризовими коливаннями. Проведений аналіз фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств виявив не ефективність існуючої системи фінансування, на яку впливають різні фінансові, ринкові, інформаційні, адміністративні фактори та фактори інноваційної бездіяльності. Тому для подолання існуючих проблем необхідно розробити комплекс заходів, метою яких є зміцнення ролі держави у процесі фінансування, формування ефективного страхового захисту учасників інноваційної діяльності у сільському господарстві, виявлення альтернативних джерел фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Встановлено, що розвиток економічного потенціалу сільського господарства України, частиною якого є інноваційна діяльність суб'єктів господарювання, знаходиться у площині загальнодержавних інтересів, вважаємо за необхідне створення інвестиційного аграрного інноваційного банку (АІБ) зі спільною формою власності покласти на державу в особі Міністерства аграрної політики та продовольства України, провідні сільськогосподарські підприємства (у тому числі агрохолдинги), комерційні банки, а також інститути спільного фінансування (ІСІ), якими є венчурні фонди. Головними напрямками роботи АІБ повинні бути: фінансова підтримка інноваційно-активних підприємств; сприяння інноваційному розвитку сільськогосподарських підприємств; залучення фінансових ресурсів.

Крім того, аграрний інноваційний банк повинен функціонувати у тісній взаємодії з ключовими учасниками економічної системи країни, серед яких Національний банк України, Міністерство аграрної політики і продовольства України, комерційні банки (ПАТ «Райфайзен Банк Аваль», «ПриватБанк»), домогосподарства, лізингові (НАК «Украгролізинг») та страхові (ТАС) компанії, провідні сільськогосподарські підприємства (агрохолдинг «Мрія»), науково-дослідні установи, інвестиційні форуми (наприклад «Таврійські горизонти»), інвестори (внутрішні та іноземні). Виконуючи функцію фінансового посередника у процесі розвитку фінансування інноваційної діяльності, АІБ забезпечить чітку координацію можливостей інвесторів, наукового здобутку й потенціалу галузі та потреб сільськогосподарських підприємств, укріплених страховим захистом інноваційної діяльності та регуляцією НБУ. У разі прямого фінансування інноваційної діяльності фінансовими установами їх діяльність варто регулювати відповідно до умов діючого законодавства [2].

Фінансово-економічна система України, формуючи фінансову, аграрну, інвестиційну та інноваційну політику держави та визначаючи стратегічні вектори його розвитку, за сприяння державної підтримки, податкового

стимулювання, інвестиційного клімату, страхування, впливу міжнародної інтеграції, адаптації міжнародного досвіду, кредитування, лізингу, венчурних фондів та АІБ забезпечує розвиток фінансування інноваційної діяльності. Тому обґрунтована і розроблена модель активізації розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств ґрунтується на їх ефективній взаємодії, на який впливають екзогенні та ендегенні фактори, методи, форми та принципи фінансування, врахування та дотримання яких створює передумови інноваційного розвитку сільського господарства і відповідно сталий розвиток економіки України.

Серед найбільш впливовіших ендегенних факторів, які створюють передумови розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств варто назвати розмір, форму власності, рівень фінансової стабільності та економічної безпеки підприємства, а також досвід комерціалізації інновацій і наявність власних інноваційних розробок. До екзогенних факторів варто віднести політико-економічний стан країни, стан аграрного сектора, розвиток фінансово-економічної системи, рівень інноваційного розвитку сільського господарства, зовнішньоекономічну політику країни тощо. Одним з вагомих екзогенних факторів є міжнародна економічна інтеграція з урахуванням впливу світових організацій, зокрема СОТ, ЄС, ЗВТ СНД, через техніко-технологічні, організаційні та економічні фактори на фінансово-економічну систему, яка формує умови функціонування аграрного сектору країни, направлених на розвиток фінансування їх інноваційної діяльності. Визначено, що ключовими загрозами фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств у процесі міжнародної інтеграції є: високі стандарти якості й сертифікації продукції та виробництва; жорсткі конкурентні умови; тиск високо розвинутих країн на внутрішній ринок тощо.

Отже, пріоритетними напрямками розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є: створення аграрного інноваційного банку, підвищення рівня фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств, використання альтернативних джерел фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, зміцнення державної підтримки фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, зміцнення страхового захисту інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, запровадження моделі активізації та врахування механізму впливу міжнародної інтеграції на розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Виявлено, що впровадження обґрунтованої дескриптивної моделі активізації розвитку фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, яка залежить від міжнародної інтеграції, адаптації зарубіжного досвіду, створення аграрного інноваційного банку, удосконалення кредитування, страхування, оподаткування, використання альтернативних джерел фінансування, сприятиме сталому розвитку економіки, що ґрунтується на інноваційному векторі розвитку сільського господарства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карнаушенко А. С. Міжнародний досвід фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств та перспективи застосування в Україні / А. С. Карнаушенко // Агросвіт. - 2014.- № 17.- С. 53-56.
2. Танклевська Н.С. Розвиток фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств: [Монографія] / Н.С. Танклевська, А.С. Карнаушенко - Херсон: Айлант, 2015. – 184 с.

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

О.М. Тараненко

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Інноваційна політика є одним із напрямів соціально-економічної політики держави, відтак підходи до її визначення пов'язані з розумінням політики як такої. Найбільш розповсюдженим поглядом на політику є її розуміння як визначена частина, програма або напрямок такої діяльності, сукупність засобів (інструментів) та методів для реалізації певних інтересів задля досягнення визначених цілей в певному соціальному середовищі.

Чинне законодавство України не містить визначення поняття державної інноваційної політики. Однак у ст.3 Закону України «Про інноваційну діяльність» перелічені мета і принципи державної інноваційної політики.

Головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

Основними принципами державної інноваційної політики є:

- орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;
- здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності;
- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;
- інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Таким чином уряд має забезпечити умови, які гарантували б щорічне збільшення обсягу інвестицій (за рахунок усіх джерел фінансування) для забезпечення інноваційного розвитку.

Про пріоритетність розвитку інноваційних процесів у національних економіках як розвинених країн, так і країн, що бурхливо розвиваються, свідчить той факт, що за останні 15 років кількість осіб, зайнятих у сфері інноваційної діяльності у США та країнах ЄС зросла удвічі, а у Південно-Східній Азії – у 4 рази. У той самий час в Україні цей показник скоротився удвічі. У Ірландії, сучасному технологічному лідері Європи, частка інноваційно активних підприємств у 2015-му році становила 73 %, що для порівняння в Україні складає приблизно 12 %.

Основним механізмом реалізації пріоритетних напрямів мають бути загальнодержавні та галузеві наукові й науково-технологічні програми.

Пріоритетними напрямами прогресивних структурних зрушень та інноваційного оновлення виробництва в Україні традиційно вважаються літакобудування, ракетно-космічна галузь, суднобудування, машинобудування (приладобудування, виробництво енергетичного устаткування та важке машинобудування). У нашій країні є високий науково-технічний потенціал визнаних у світі власних наукових шкіл та унікальних технологій розроблення нових матеріалів, біотехнології, радіоелектроніки, фізики низьких температур, ядерної фізики, електрозварювання, технологій у галузі інформатики, телекомунікацій та зв'язку тощо. Крім того, особливої підтримки потребують ядерна енергетика, космічна діяльність тощо.

Для подальшого економічного зростання країни дослідники пропонують розробити стратегію збереження і розвитку науково-технічного й інноваційного потенціалу країни за такими напрямами:

- реструктуризація науково-технічного потенціалу в різних галузях економіки з метою концентрації матеріальних, фінансових і інтелектуальних ресурсів на проривних напрямках науки і техніки;

- створення фонду майна науки й інновацій за рахунок об'єктів науки, що є державною власністю і не використовуються за призначенням;

- розробка системи використання лізингу як ефективного ринкового механізму для суб'єктів інноваційної діяльності, що розробляють і виробляють наукоємну продукцію з використанням дорогих приладів і устаткування;

- удосконалення механізмів системи залучення банківського кредиту з метою розширення інноваційної діяльності і створення умов для розвитку ринку капіталу;

- розробка і використання системи обов'язкових відрахувань частини прибутку від експорту нафти, нафтопродуктів, газу і мінеральної сировини для створення фонду інновацій у паливно-енергетичний комплекс;

- створення у фінансово-промислових групах поряд із системою консолідації фінансових і виробничих потенціалів спеціальних інноваційних центрів, що координують і реалізують інноваційні проекти;

- формування інституту розробників і керівників інноваційними проектами із науково-технічних працівників, учених і фахівців.

МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВНЗ УКРАЇНИ

І.О. Тарасенко, Н.В. Цимбаленко

Київський національний університет технологій та дизайну

Інноваційна модель розвитку передбачає системне впровадження досягнень науки в реальний сектор економіки, а також активізацію інноваційної діяльності організацій і бізнес-структур. Найважливішу роль у даному процесі повинна відігравати інноваційна діяльність ВНЗ. З огляду на це важливою складовою конкурентоспроможності вищих навчальних закладів стають орієнтовані на майбутнє та прогресивний розвиток інновації, спрямовані на створення змін в системі навчання та збереження їх позитивного результату. Крім того, навчальні заклади, які приділяють увагу інноваційній діяльності, здатні швидше адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, що створює їм додаткові конкурентні переваги.

Важливим пріоритетом державної інноваційної політики України за таких умов повинно бути створення сприятливого інноваційного клімату та надання різнобічної підтримки вже існуючим та створюваним на базі державних ВНЗ малим інноваційним підприємствам, технопаркам та бізнес-інкубаторам. Одним із чинників інноваційного розвитку країни є інноваційний бізнес в цілому, а також його важлива складова – малі інноваційні підприємства, технопарки та бізнес-інкубатори при ВНЗ. Вирішення цих та інших питань потребує реструктуризації діяльності університетів з виокремленням інноваційної складової як пріоритетної.

Ефективність співпраці ВНЗ і бізнес-структур у сфері інновацій вимагає створення відповідної інфраструктури, пристосованої для заохочення і підтримки прикладних досліджень в галузі науки і техніки у співпраці із залученими ззовні дослідниками, установами, урядовими агентствами та приватними компаніями, – технологічного парку [1]. Практика зарубіжних університетів засвідчила, що створення малих інноваційних підприємств на їх базі надає вищим навчальним закладам переваги, серед яких:

- додаткові джерела фінансування діяльності ВНЗ;
- реалізація наукових інноваційних проектів ВНЗ;
- стимулювання наукової діяльності;
- надання практичних знань студентам;
- підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці;
- підвищення іміджу вищих навчальних закладів.

В такому партнерстві вищий навчальний заклад повинен допомагати підприємствам зробити правильний вибір на кожній із стадій їх інноваційного розвитку, виступати в ролі консультанта і помічника, сприяти зростанню інноваційного потенціалу та підвищенню ефективності їх діяльності. При цьому ВНЗ покликаний виконувати і освітню функцію шляхом розробки та впровадження інтерактивних освітніх продуктів. Це сприятиме популяризації інноваційного підходу в діяльності і бізнес-

структур, і освітніх продуктів, виступаючи факторами їх конкурентоспроможності.

До основних заходів, спрямованих на активізацію наукової та інноваційної діяльності ВНЗ України та сприяння її здійсненню, слід віднести [2]: розробку Державної цільової науково-технічної та соціальної програми «Наука в університетах»; внесення змін до Закону України «Про здійснення державних закупівель», які дають можливість вищим навчальним закладам та науковим установам без проходження тендерної процедури здійснювати закупівлі за кошти спеціального фонду державного бюджету; відновлення дії угоди між Україною та Європейським співтовариством про наукове і технологічне співробітництво, якою передбачено фінансову підтримку наукових проектів вищих навчальних закладів, наукових установ шляхом звільнення від сплати ввізного мита та ПДВ при ввезенні на митну територію України наукового обладнання, устаткування, комплектуючих виробів; запровадження комплексних міжвузівських наукових проектів, що дає змогу сконцентрувати фінансові й людські ресурси на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки та вирішувати важливі наукові, економічні, суспільні проблеми, уникнути дублювання тематик, об'єднати зусилля декількох наукових шкіл на вирішенні нагальних проблем.

Зважаючи на важливість питання ефективного відбору наукових проектів на подальші роки з метою отримання конкурентоспроможних наукових результатів, упровадження яких зможе ефективно впливати на розвиток економіки на інноваційній основі, урядовим рішенням за ініціативи МОН України затверджено зміни до завдань та заходів Державної цільової науково-технічної та соціальної програми «Наука в університетах» та продовжено термін її виконання до 2017 р. [2]. Це надасть можливість активізувати наукову діяльність у вищих навчальних закладах та поглибити її взаємодію з навчальним процесом шляхом розвитку дослідницької діяльності; збільшення обсягу фінансування на оновлення матеріально-технічної бази ВНЗ; залучення молодих фахівців у вітчизняний сектор наукових досліджень і розробок, розвитку провідних наукових шкіл тощо.

Для досягнення теоретичного, методологічного і технологічного проривів в усіх сферах діяльності вищих навчальних закладів, без яких унеможлиблюється подолання економічних і технологічних криз, формування нового бачення перспектив і досягнення цілей вищої школи, необхідним є створення і підтримка дієздатної системи управління інноваційною діяльністю ВНЗ.

Важливість та пріоритетність інноваційного розвитку ВНЗ обумовлює необхідність розробки методологічних та методичних засад, практичного інструментарію та нормативного забезпечення, формування адекватної інноваційним завданням ВНЗ системи стратегічного управління. В той же час слід зважати і на проблеми, які постають перед вищими навчальними закладами на етапі інноваційних перетворень, серед яких потребують першочергового вирішення: питання оренди приміщень і наукового обладнання; проблема кадрового забезпечення, що обумовлено дією низки

чинників, а саме: недостатністю кадрів та їх низькою професійною підготовкою, відсутністю у молоді можливостей реалізації творчих здібностей в умовах фінансового дефіциту, небажанням молоді пов'язувати своє життя з наукою; удосконалення системи інформаційної підтримки малих інноваційних підприємств при ВНЗ; питання фінансової підтримки за відсутності реальних фінансово-кредитних механізмів забезпечення такої підтримки.

Вирішення цих та інших проблем потребує розробки стратегії розвитку сучасного вищого навчального закладу, формування інноваційної політики, успішність реалізації яких потребує реструктуризації організаційної структури університетів з метою переходу на нову, інноваційну структуру.

Основними перевагами формування інноваційної структури управління у ВНЗ є: розвиток науки та трансферу технологій; зростання рівня мотивації персоналу ВНЗ; розвиток наукових шкіл та колективів; підвищення рівня конкурентоспроможності випускників ВНЗ на ринку праці; більш приваблива освітня пропозиція. Зазначене формує позитивний імідж інноваційно-орієнтованого вищого навчального закладу. Зокрема, як показують дослідження, європейські університети все більшу увагу приділяють трансферу технологій. Перш за все, це сприяє не тільки отриманню додаткових прибутків, а й створенню образу навчального закладу, випускники і наукові працівники якого не лише мають високий освітній рівень, а й є творцями та бенефіціантами економічного успіху, пов'язаного з комерціалізацією технологій. Об'єктом реструктуризації повинні бути всі структурні підрозділи ВНЗ, але перш за все – базові підрозділи „операційного рівня”.

Модель інноваційної матричної структури управління ВНЗ може бути представлена декількома рівнями (див. рис. 1), взаємодія яких повинна забезпечувати реалізацію інноваційного процесу на всіх його стадіях.

Як видно з рис. 1, на стратегічному рівні функціонують ректорат та вчена рада університету, визначаючи стратегію інноваційного розвитку, політику в інноваційній, науковій та інших сферах діяльності. На функціональному рівні – функціональні підрозділи, які забезпечують життєдіяльність ВНЗ у всіх сферах та так звана техноструктура, яка являє собою поєднання функціональних інноваційних підрозділів та центрів.

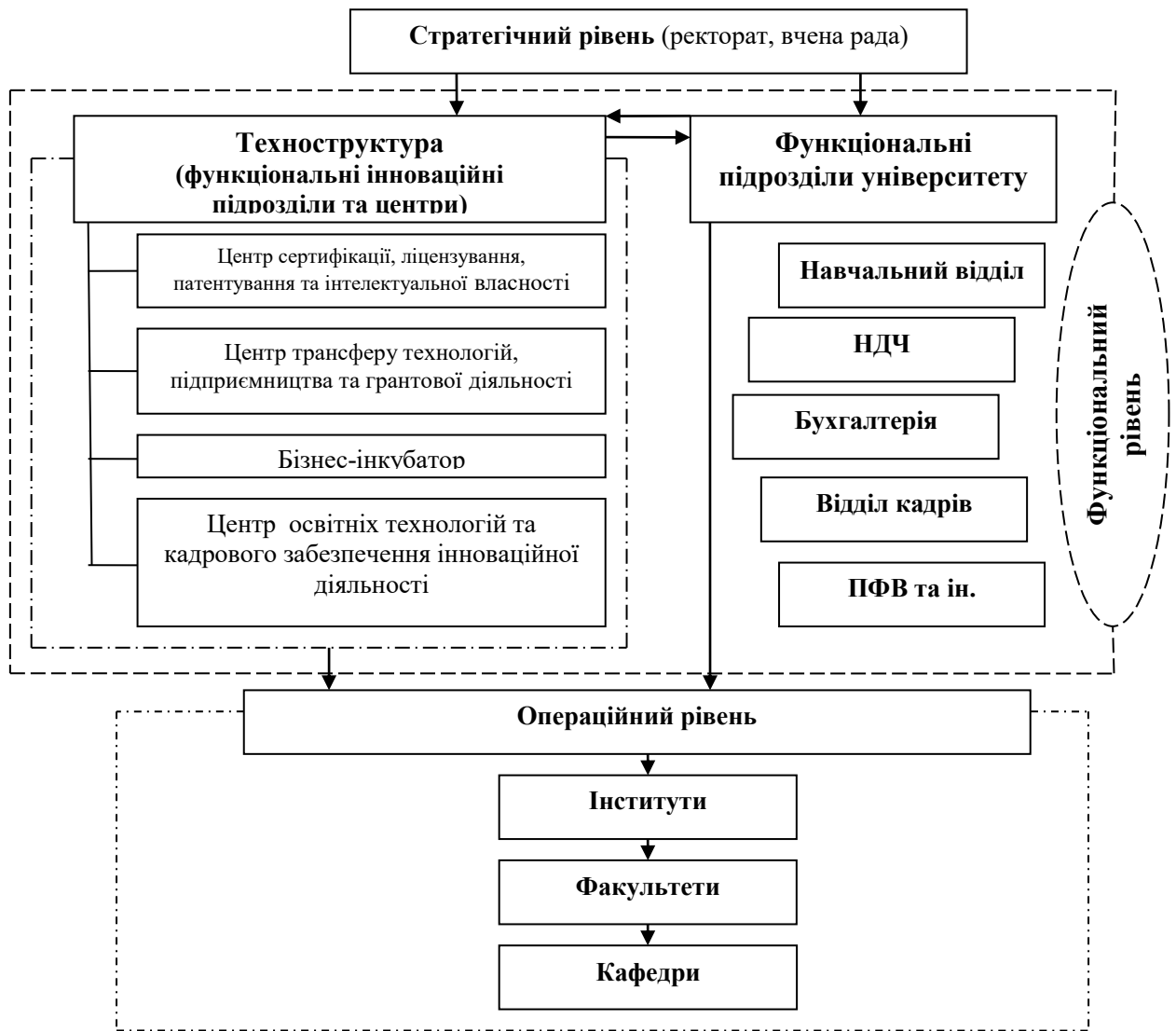

Рис. 1. Модель інноваційної матричної структури управління вищим навчальним закладом (удосконалено авторами за даними [3])

Слід зазначити, що реструктуризацію організаційної структури управління ВНЗ в контексті забезпечення його інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності необхідно здійснювати із врахуванням наступного:

1. Виділення стратегічно важливих для університету напрямів підготовки за ознаками: відповідності профілю університету; шансу реального лідерства за цими напрямками в регіоні; обмеження за кількістю таких напрямів; формування у потенційних клієнтів стійкої асоціації даних напрямів підготовки з конкретним університетом.

2. Побудова оргструктури інститутів (факультетів) з обов'язковим відображенням виділених напрямків в їх найменуваннях. При цьому необхідно визначити оптимальну кількість інститутів (факультетів, кафедр).

Можливим напрямом дій при вирішенні питань забезпечення інноваційного розвитку ВНЗ є також створення підрозділу, який відповідає за інноваційну діяльність. При цьому, вибір інноваційної структури університету повинен здійснюватися із врахуванням кількості напрямів

підготовки фахівців, широти наукової тематики та розмірів ВНЗ. Загальним для усіх типів інноваційних організаційних структур залишається необхідність трансферту інновацій в практичну діяльність, зокрема в освітній процес.

Інноваційну модель організації діяльності українських вищих навчальних закладів необхідно будувати з урахуванням світових тенденцій, а саме з орієнтацією на: постійне підвищення якості вищої освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; оптимізації системи вищої освіти, її диференціації; інтеграції, глобалізації освітніх і наукових систем; кооперації бізнесу, освіти й науки; капіталізації освітніх послуг і наукових розробок; формування багатовекторної системи інвестиційного забезпечення університетської освіти, розвиток державно-приватного партнерства у цій сфері; розвиток малих інноваційних підприємств в структурі ВНЗ.

Для реалізації ефективної національної модернізаційної політики необхідним є сприяння держави у вирішенні питань розширення інноваційного сектора економіки, стимулювання інноваційної активності малих інноваційних підприємств при ВНЗ, що сприятиме як підвищенню конкурентоспроможності та формуванню позитивного іміджу ВНЗ, так і інноваційному прогресу суспільства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Солдатова С. О необходимости и основных формах сотрудничества вузов и бизнес-структур в области инновационной деятельности // Наука та інновації. – 2011. – № 4. – С. 82–83.
2. Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua>.
3. Макаркин Н. П., Томилин О. Б., Фадеева И. М. Матричное управление в высшем учебном заведении // Университетское управление: практика и анализ. – 2004. – № 1(30). – С. 43–47.
4. Александрова С.Ю. Малые инновационные предприятия при высших учебных заведениях Российской Федерации: проблемы и перспективы развития: автореф. дис. канд. экон. наук.: 08.00.05 / ФГБОУ ВПО «Московский государственный технический университет имени Н.Э. Баумана». – М.: 2012.

НАПРЯМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Л.І. Федулова

Київський національний торговельно-економічний університет

У зв'язку з поширенням інноваційності та креативності в сучасній глобальній економічній системі, вибір сценаріїв стратегії розвитку – важлива проблема, що стоїть зараз перед усіма країнами, і перед Україною також. Окрім того, враховуючи висунуті ООН завдання щодо підвищення результативності оцінки розвитку креативної економіки, виникає необхідність розробки не лише її концептуальних засад, які відсутні в країні, але й механізмів розбудови з метою поживавлення цього процесу на практиці. Ключові питання, на які потрібно відповісти, приймаючи стратегічні рішення, повинні бути такими: як вписати креативні індустрії в економічну систему країни і як це вплине на сферу культури та соціально-економічний устрій взагалі. Передумови для цього є і, перш за все, вони обумовлені широкою активізацією громадянського суспільства й бажанням більшості населення приймати активну участь у змінах.

У міжнародній практиці креативні індустрії давно стали стійким пріоритетом культурної і соціально-економічної політики, вони увійшли до порядку денного стратегії розвитку багатьох міст Європи, Азії і Америки. Проекти деіндустріалізації і підтримки креативних кластерів були здійснені в США, Канаді, Німеччині, Франції, Австрії, Іспанії, а також у Великобританії («Креативний Лондон» – стратегія, яка була прийнята однією з перших). Масштабні програми підтримки креативних індустрій реалізує Китай і країни Південно-Східної Азії. Досвід економік зазначених країн показує, що держава відіграє центральну роль у розбудові креативної економіки та формуванні креативного суспільства. Серед ключових функцій, які вона повинна виконувати є захист свободи особи і власності; активна підтримка підприємництва; формування інституційного середовища, яке б сприяло генерації інновацій та креативного ресурсу. Узагальнення успішних практик, зокрема, показує, що фактично заходи фінансової підтримки культури в креативній економіці зосереджуються на трьох основних напрямках: (1) створення сприятливого середовища для творчого бізнесу; (2) податкові пільги і преференції для творчої особи і творчої організації; (3) забезпечення захисту інтелектуальної власності і результатів творчої праці. При цьому основною формою підтримки стає програмне і проектне фінансування.

Сьогодні базовим законодавчим актом, що регламентує діяльність креативних індустрій, особливо тієї частини, що належить до індустрій культурної спадщини є Закон України «Про культуру», який визначає загальні принципи функціонування закладів культури та регулює відносини, пов'язані зі створенням, розповсюдженням, збереженням і використанням культурної спадщини та культурних цінностей і спрямований на забезпечення доступу до них [1]. Основним позитивним аспектом прийняття

такого закону є врегулювання норм щодо приватизації об'єктів культурної спадщини. Проте ключовим для успішної реалізації політики консолідації залишається питання відмови на державному рівні від ставлення до сфери культури за принципом «другорядності», «залишковості». Сьогодні демократичний світ розглядає сферу культури як простір для інвестицій, джерел інновацій та креативних практик. Отже, на порядку денному – оновлення чинного законодавства, яке регламентує сферу культури, оскільки у базовому Законі України «Про культуру» відсутнє сучасне концептуальне бачення стратегічних напрямів і механізмів державної політики в цій сфері.

Одним із важливих кроків у напрямі формування механізмів та інструментів державної підтримки розвитку креативної зайнятості в Україні є прийняття 28 січня 2016 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження контрактної форми роботи у сфері культури та конкурсної процедури призначення керівників державних та комунальних закладів культури» [2] з метою (в тому числі) запровадження контрактної форми трудових відносин для артистичного і художнього персоналу. Проте, недоліком Закону, на думку експертів, є те, що він стосується обмеженого кола творців.

Заслуговує на увагу розроблена (в основному за підтримки і прямої участі німецьких експертів) Дорожня карта розвитку культури, яка у узагальненому вигляді ставить, зокрема, такі цілі: 1. Дорожня карта є «розкладом руху», котрий дає можливість діячам культури усіх секторів та галузей в Україні професійним чином та на основі чіткої термінології ініціювати проекти та форми діяльності у сфері культури. 2. В основу Дорожньої карти покладено науковий і практичний досвід українських учасників конференції та практичних семінарів, а також зовнішніх модераторів. Тим самим здійснюється поєднання специфічних компетенцій та підходів до організації культурної діяльності в Україні у формі настановчих рекомендацій зі сталого культурного розвитку. Отже, дорожня карта є відправною точкою, завдяки якій можуть вибудовуватися подальші дискурси та процеси розвитку [3]. Тому зазначений документ можна вважати «колективним проектом» креативного середовища українських практиків і експертів під керівництвом зарубіжних консультантів.

Важливим є наближення України до європейського законодавства та європейських норм культурної політики. В цьому аспекті національний координатор і представництво діють незалежно від національних органів влади та європейських структур і виконують такі функції: поширення інформації стосовно функціонування програм на національному рівні та надання консультаційних послуг; сприяння розвитку національних креативних і культурних індустрій шляхом проведення навчальних семінарів, тренінгів тощо; стимулювання транскордонного співробітництва між митцями, культурними інституціями і мережами в рамках ЄС.

Слід зазначити, що в структурі Міністерства культури України є орган, який покликаний опікуватися питаннями креативних індустрій – це сектор розвитку креативних індустрій, який відноситься до управління

стратегічного планування та розвитку. Основними завданнями Сектору є: 1) аналіз стану та тенденцій розвитку креативних індустрій в Україні; 2) розроблення із залученням експертного середовища пропозицій та рекомендацій щодо розвитку креативних індустрій в Україні; 3) реалізація в Україні та за кордоном проектів, культурно-мистецьких акцій та інших заходів, пов'язаних з розвитком креативних індустрій в Україні; 4) підготовка програм з популяризації креативних індустрій в Україні з метою залучення широкого кола учасників до процесів створення креативної економіки; 5) налагодження комунікації з іншими центральними органами виконавчої влади, громадськими організаціями, експертним середовищем з метою вивчення попиту суспільства на відповідні зміни в сфері культури, їх подальше впровадження (змін). Проте, що на даний час окрім піар-акцій дана структура ніяк про себе не заявила.

Вважаємо, що для забезпечення ефективності зазначених вище завдань у сфері модернізації культурної політики, в організаційному плані повинна бути створена установа Міжміністерського керівного комітету з креативної економіки як постійний інститут, що відіграватиме ключову роль у формуванні державної політики і залучатиме державних чиновників від всіх відповідних міністерств. Такий комітет допоможе встановити діалог між ключовими професійними асоціаціями і установами креативного сектора, що дозволить краще відповідати вимогам і очікуванням творчих професіоналів.

Враховуючи той факт, що реалізація багатьох креативних ідей відбувається на базі створених стартапів, їх фінансування часто складно отримати із-за невизначених перспектив на ринку креативної продукції; прогноз попиту на креативні послуги складний, тому інвестори (державні і приватні) розглядають такі проекти як високоризикові. Інколи у фірм є доступ до державних інвестиційних програм бізнес-інкубаторам і приватним венчурним фірмам. Проте труднощі отримання фінансування продовжуються на операційній стадії креативного бізнесу, коли необхідний оборотний капітал, а фонди розширення бізнесу також в дефіциті. У цьому випадку, вбачається, що механізм мікрокредиту – це життєздатний варіант, який дозволить полегшити фінансування державними і приватними кредитними установами малих креативних підприємств, особливо на етапі стартапа.

Ще один стратегічний напрям – зв'язок культурної політики з інноваційною політикою. У зв'язку з тим, що інноваційна економіка є фундаментом для розвитку креативної економіки, тому курс на інноваційний розвиток в програмах розвитку креативних індустрій повинен бути ключовим, інакше складно буде побудувати внутрішній ринок креативної продукції, а тим паче реалізувати експортні сподівання.

Таким чином, першочерговий перелік пропонованих заходів для розвитку креативного сектора економіки в Україні повинен включати: введення поняття «креативні індустрії» та «креативна економіка» в законодавство України; опрацювання для кожного представника креативної економіки – креативної індустрії - власної стратегії розвитку. Виділення грантів суб'єктам і муніципалітетів, які краще впоралися з прийнятими до

реалізації дорожніми картами розвитку креативних індустрій; створення багатофункціональних креативних кластерів, що носять культурну і соціальну функцію, на базі невживаних будівель і приміщень; створення креативних бізнес-інкубаторів, технопарків при вузах; надання пільгових кредитів суб'єктам креативної економіки, а також стимулювання процесу виведення креативних індустрій з «сірої зони» економіки; популяризація і підтримка експорту креативних продуктів, проведення Року креативної України та ін.

Загалом, проблема теоретичного усвідомлення поняття «креативної економіки» та «креативних індустрій», а також механізмів їх практичного втілення на рівні світової, регіональної та національних економік сьогодні все більше актуалізується, знаходиться у постійній динаміці, потребує подальшого дослідження та опрацювання, що становить нові ніші та напрями наукового пошуку. Вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду показало, що ефективне вирішення питань формування об'єктивних передумов для становлення і розвитку нового формату економіки можливо лише на основі розробки науково обґрунтованої концепції подолання системної кризи в базових соціально-економічних стосунках, що забезпечують ефективний розвиток, як креативного класу, так і інноваційної економіки в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 № 2778-VI. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>
2. Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження контрактної форми роботи у сфері культури та конкурсної процедури призначення керівників державних та комунальних закладів культури». - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/955-19>
3. Дорожня карта для культурного розвитку в Україні. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.netzwerk-kulturberatung.de/content/1-ueber/1-dr-patrick-s-foehl/1-publikationen/road-map-fuer-kulturelle-entwicklung-in-der-ukraine/road_map_cultural_development_ukraine_goethe-institute_2015.pdf

РОЛЬ НАУКОВОГО ПАРКУ В РОЗВИТКУ СТАРТАП РУХУ В УНІВЕРСИТЕТІ

В.І. Чернюк

Науковий парк Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Дискусії довкола інноваційного розвитку національної економіки ведуться в Україні вже давно. Зарубіжний і вітчизняний досвід свідчить, що вирішення завдання розбудови сучасної конкурентної економіки та суспільства знань потребує оптимального використання новітніх моделей інноваційних процесів, важливою складовою яких виступають дослідницькі інноваційні університети. Нині саме вони стають рушійною силою не тільки для генерації нових кадрів і нових знань, а й для створення нових інноваційних підприємств. Замість того щоб, як раніше, служити лише джерелом нових ідей для вже існуючих фірм, сучасні університети намагаються об'єднати свої дослідницькі та освітні можливості для створення фірм нової формації, особливо в просунутих сферах науки і технологій. З цією метою вони створюють нові організаційні механізми у вигляді наукових парків або бізнес-інкубаторів і, таким чином, стають джерелом економічної активності та міжнародного обміну.

Таким чином нова роль дослідницьких інноваційних університетів полягає не тільки в підготовці кадрів, а й у запровадженні замкнутого циклу від навчання і дослідження до створення малих інноваційних підприємств на базі наукових парків.

Саме науковий парк забезпечує умови для створення і ефективної трансформації наукових досягнень, винаходів, інновацій у технології та перетворення цих технологій у комерційний продукт. Якщо така інноваційна інфраструктура орієнтована на високі технології, то вона стає одним з ключових інструментів економічного і соціального розвитку країни.

Однак закордонні та вітчизняні інвестори не ризикують вкладати кошти у високотехнологічний бізнес в Україні, оскільки практично відсутній чіткий механізм інноваційної діяльності, у зв'язку з чим необхідно вносити правки до діючого законодавства.

Наприклад, Закон України «Про наукові парки» практично неефективний, оскільки є багато неузгоджених питань з іншими нормативно-правовими актами, що значно заважає розвитку наукових парків. Майже єдиний позитивним моментом в цьому законі є положення статті 20, яке передбачає можливість застосування особливого порядку сплати оренди, а також визначення її розміру самостійно вищим навчальним закладом за погодженням з центральним органом виконавчої влади, у сфері управління якого він перебуває.

Науковий парк Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – Науковий парк) розвиває потужне партнерство з бізнесом та науковою спільнотою в Україні та на міжнародній арені. Так, Науковим

парком разом з Інститутом високих технологій Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі - ІВТ) започаткована співпраця з європейськими партнерами. В створеному консорціумі з 1 січня 2016 року розпочата реалізація масштабного чотирьохрічного інноваційного проекту за кошти гранту в рамках Програми «ГОРИЗОНТ 2020» за темою «Використання наноматеріалів на основі вуглецю для терагностики». Кінцевим результатом спільних досліджень має стати інноваційний продукт, а також створена для його виробництва spin-off компанія.

Основна перевага Наукового парку полягає в тому, що завдяки потужному науковому потенціалу Київського національного університету імені Тараса Шевченка, з одного боку, та інших засновників Наукового парку, з іншого боку, до виконання кожного з інноваційних проектів залучаються фахівці з відповідних галузей знань. Міждисциплінарність освіти, науки та інноваційної діяльності є надійним фундаментом успіху, а єдина інфраструктура забезпечує найкоротший шлях талановитих студентів до оригінальних, продуктивних ідей і їх впровадження в наукову чи господарську діяльність суспільства.

З цією метою Науковий парк створив Центр інноваційного підприємництва, в рамках якого забезпечуються сприятливі стартові умови для науковців, викладачів, аспірантів, студентів та випускників, що планують відкрити свої start-up компанії та займатись підприємницькою діяльністю в сфері високих технологій. Такий підхід допомагає розвивати інноваційне підприємництво в Університеті, залучати додаткові інвестиції від венчурних фондів і приватних інвесторів для реалізації стартап проектів, а також дозволяє Університету постійно підтверджувати свій статус класичного інноваційно-дослідницького університету.

Для демонстрації інноваторами Університету та його партнерів своїх досягнень Науковим парком щороку організовуються тематичні зустрічі з бізнесом, працюючими підприємствами, а також проводиться фестиваль інновацій.

Найкращими інноваційними проектами за результатами діяльності в минулому році були визначені такі:

- радіометричний сканер візуалізації скритих предметів на тілі людини, який дозволяє здійснювати власне випромінювання людини в терагерцовому діапазоні та є абсолютно безпечним для неї;
- система моделювання засобів реабілітації для лікування опорно-рухової системи людини, яка представляє собою розробку ефективних алгоритмічних інструментів для створення автоматизованих систем комп'ютерних засобів реабілітації опорно-рухової системи людини для лікування остеохондрозу, сколіозу, травм та дефектів кінцівок, відновлення рухової активності, мануальної терапії;
- нові біоцидні препарати для тривалого знезараження перев'язочних і гігієнічних матеріалів та одягу для обробки і тривалого знезараження перев'язочних і гігієнічних матеріалів, які дозволяють запобігти розмноженню

патогенної мікрофлори в умовах тривалої відсутності санітарно-гігієнічних умов;

- оптоелектронний сенсор хімічних речовин (електронний язик та електронний ніс), який дає можливість проводити інтегральну експресну (загальну швидку) ідентифікацію різноманітних рідин та газів, що особливо важливо для продукції високої комерційної вартості.

Випускники стартап школи наукового парку 2015 року Артем Батоговський (механіко-математичний факультет) і Анастасія Загороднюк створили та розвивають стартап VRNET.IO, який допомагає бачити майбутнє за допомогою конвертації 3D моделі у віртуальну реальність. По суті їх продукт дозволяє візуалізувати інтер'єр квартири у форматі віртуальної реальності на основі 3D моделей, створених в архітектурних програмах. Для цього вони пишуть хмарний сервіс-конвертер, який переносить всі предмети, форми, матеріали, їхні кольори з тієї моделі, яку в процесі роботи створює архітектор, у 3D движок, що відображає картинку для перегляду у віртуальній реальності. Проект орієнтований на забудовників, архітекторів і дизайнерів. Їх клієнти можуть побачити готову квартиру з ремонтом і навіть оцінити краєвид з вікна ще до того, як житло буде готове. Ця стартап компанія вже має 12 клієнтів з Великої Британії, Туреччини, України, Естонії та Данії. Естонський акселератор Startup Wise Guys інвестував у проект 20 тисяч євро. Наразі на завершальному етапі питання підняття 100 тисяч доларів США ангельських інвестицій від українського інвестора.

Інші випускники стартап школи наукового парку КНУ 2015 року Вадим Синжерецький і Олександр Ярусевич (фізичний факультет) з проектом "BUKI" зайняли друге місце в конкурсі стартапів Фестивалю інновацій 2016 року і розвивають компанію з надання репетиторських послуг. На сьогоднішній день створили в Україні базу репетиторів більше 6 тисяч і вийшли на міжнародні ринки (Польща, Казахстан, Білорусь, Великобританія), де активно розвиваються. Нещодавно керівник проекту Вадим Синжерецький брав участь у заходах спеціальної американської програми ділових стажувань «IT Startups / Інформаційні технології: управління стартап-компаніями», яка надає учасникам унікальну можливість ознайомитись в США з відповідної галуззю та її регулюванням, а також встановити контакти для подальшої ділової співпраці.

Ще одні випускники стартап школи наукового парку КНУ 2015 року і переможці конкурсу стартапів Фестивалю інновацій 2016 року Вікторія Гайдар і Сергій Батарчук з проектом «UA-Robotics EcoBox: побутовий прилад-генератор зелені для кухні та інтер'єру» (факультет радіоелектроніки та комп'ютерних систем). Стартап займається вирощуванням рослин в штучних умовах, зокрема створив робочий прототип приладу з дистанційним керуванням для вирощування зелені для кухні та квітів для інтер'єру.

Нещодавно талановита команда проекту заснувала ще один стартап HELi в сфері охорони здоров'я і представила Університет і Україну в цілому на міжнародному заході "University Startup World Cup 2017" з призовим фондом в 25 тисяч доларів США в Данії (м. Копенгаген), де брали участь

представники 35 країн світу. Їх новий проект спрямований на допомогу людям, які хворіють епілепсією. Розроблений пристрій допомагає виявити приступи хвороби, що наближаються. Наш стартап став переможцем цього змагання.

Таким чином, якщо раніше університети мали генерувати тільки нові кадри та знання, то тепер додалась ще і підприємницька складова.

Нові завдання, які мають вирішувати сучасні університети для розвитку інновацій:

- створення інноваційних структур (наукових парків), що залучають до своєї роботи як науковців та викладачів, студентів та аспірантів університетів, а також фахівців з відповідних науково-дослідних установ, але це потребує зміни до діючого трудового законодавства;
- налагодження діалогу з представниками бізнесу та влади з питань підвищення ефективності інноваційної діяльності;
- створення умов для максимально швидкої комерціалізації результатів перспективних досліджень і розробок, у тому числі шляхом заснування нових підприємств;
- активне залучення до практичної інноваційної діяльності студентів та аспірантів шляхом коригування відповідних навчальних програм (курс з інноваційного підприємництва для всіх і захист дипломних робіт у вигляді стартапів);
- заохочення ініціатив студентів, аспірантів, науковців та викладачів, що спрямовані на комерціалізацію результатів досліджень і розробок;
- активізації міжвузівського та міжнародного та співробітництва у сферах інноваційної діяльності, пошуку та реалізації продуктивних в економічному плані ідей і напрямів досліджень.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТЮ ПІДПРИЄМСТВ У ТРАНСФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

М.В. Шарко

Херсонський національний технічний університет

Темпи зростання економіки України в значній мірі залежать від ефективності функціонування інноваційного сектора. В сучасних економічних умовах глибоких непередбачуваних змін у зовнішньому середовищі фірми-лідери світового ринку індустріальної техніки пов'язують довгострокове стійке зростання своєї конкурентоспроможності перш за все, з переходом на інноваційний шлях розвитку. Світовий ринок насичений високоякісною технікою і обладнанням, що обумовлює жорсткі умови конкуренції товаровиробників і особливу складність інтеграції в світо-господарську систему вітчизняних підприємств. Підвищення інноваційної ефективності вітчизняних підприємств можливо шляхом використання нових підходів до управління інноваційною діяльністю, що враховують вплив результатів її прояву в різних сферах діяльності підприємств, що функціонують в умовах невизначеності і ризику.

В економічних дослідженнях аналізується гранична здатність підприємства до переорієнтації на випуск інноваційної продукції, однак непередбачуваність впливу зовнішнього середовища на функціонування виробничого об'єкта робить це завдання статистично невизначеним, тому що доводиться оперувати або з ретроспективною інформацією, що не має практичного сенсу, або будувати тренди змін темпів зростання виробничих показників, викликаних інноваційною діяльністю, що теж вносить велику невизначеність в оцінку інноваційного потенціалу та необхідних засобів для фінансування інноваційних проектів [1-3].

Природа такої невизначеності пов'язана з тим, що динаміка розвитку виробничих систем породжується внутрішніми стохастичними процесами, котрі, як правило, недоступні безпосередньому спостереженню, а фіксуються лише тільки їх зовнішні прояви у вигляді певних подій. Це викликає необхідність гнучкої адаптації підприємств на основі використання сучасних досягнень науки управління. Забезпечення сталого функціонування виробництва неможливо без використання інноваційних процесів управління, математичних моделей, нових інформаційних технологій. Багатогранність прийняття рішень в умовах невизначеності вимагає постійного вдосконалення системно-утворюючого представлення практичної матеріалізації результатів виробничої діяльності адекватного сучасним умовам функціонування підприємств в трансформаційному середовищі.

Метою роботи є формування концептуального підходу стратегічного управління інноваційною діяльністю підприємств в трансформаційному середовищі.

Причини недостатньої ефективності і конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників з їх слабкою адаптацією до жорстких умов

світового ринку слід шукати не тільки на макроекономічному рівні, але, перш за все, в самому базисі економіки - безпосередньо на підприємствах. Саме тут необхідно створити і провести кардинальні перетворення в системі корпоративного менеджменту. Щоб інтегруватися до світового інноваційно-конкурентного ринкового простору необхідно не тільки забезпечити на рівні світових стандартів якість продукції, цінові характеристики, переваги та конкурентні переваги, а й проектувати стратегічний розвиток підприємства на тривалу перспективу, цілеспрямовано керувати процесом нарощування його ринкового потенціалу на базі систематизованої інноваційної діяльності

Підприємства в своєму розвитку проходять певні стадії, одна з яких є готовністю до інновацій. Для цього необхідні дві умови: відповідний виробничий і інноваційний потенціал підприємства і ринковий попит на його продукцію. На сучасному етапі інновації впроваджуються не тільки в сферу виробництва, але і в сферу управління.

Механізм управління інноваційним потенціалом в умовах статистичної невизначеності ґрунтується на наявності інформації про ймовірності настання можливих результатів. Цей вид управління може бути віднесений до позиційних ігор, де керуючі дії можуть бути вибудовані в деяку їх послідовність.

Таким чином, маємо багатоходовий вибір альтернатив управління у вигляді дерева рішення з детермінованими оцінками. Прийняття рішень здійснюється на основі врахування кількісних і якісних факторів, лімітуючих обмежень і оптимізації окремих приватних рішень, за сукупністю яких приймається спільне рішення.

Вибір ходу з можливих станів, що досягаються відповідними переміщеннями ресурсів і відповідними стратегіями розвитку здійснюється шляхом обчислення оціночної функції, що синтезується для кожного конкретного стану. При цьому реалізується принцип виділення провідної ланки, де на кожному кроці прийняття рішень один стан і стратегія, що його забезпечує, є домінуючими.

В роботі реалізація поетапного управління розвитком виробництва виконана шляхом розв'язання виробничої задачі перерозподілу фінансових ресурсів підприємства для забезпечення максимального прибутку при впровадженні нової інноваційної продукції.

Вибір ходу здійснюється за мінімальним сумарним відхиленням елементів від їх цільових місць, тобто здійснюється спрямований пошук в глибину без повернення, який реалізує метод гілок і меж.

На кожному кроці прийняття рішень використані як чисті стратегії, так і їх змішані різновиди. В якості чистих стратегій обрані:

- стратегія управління кадрового потенціалу;
- стратегія зниження матеріаломісткості;
- стратегія підвищення ефективності основного капіталу;
- інноваційна стратегія.

В якості основних компонентів фінансового забезпечення інноваційної діяльності в умовах обмеженості власних коштів підприємства обрані

основні структуротворчі елементи механізму його розвитку:

- використовувані технології;
- будівлі та споруди;
- машини і обладнання;
- вузли і механізми;
- сировина і напівфабрикати;
- кадри;
- нематеріальні активи;
- інформаційне забезпечення.

Ієрархія витрат встановлювалась шляхом визначення чисельних значень цих видів ресурсів у грошовій формі, виражених через обсяги випускаємої продукції, які порівнюються з ємністю ринку.

Незважаючи на те, що завдання ідентифікації можливих вихідних станів розподілу ресурсів є статистично невизначеним, чітке уявлення мети управління і очікуваних результатів дозволяє однозначно визначити шляхи і маршрути його реалізації:

а) в умовах глобалізації, розвитку економіки знань і постійної загрози поглиблення фінансової кризи підвищується потреба у використанні таких економічних інструментів, які при порівняно низьких витратах можуть забезпечити істотне зростання економічної ефективності діяльності підприємства;

б) орієнтація цілей управління на підвищення конкурентоспроможності продукції, що випускається за рахунок організації високотехнологічного наукоємного виробництва з комплексною інтегрованою системою управління і активного використання сучасних інформаційних технологій вимагає використання корпоративного менеджменту, високого рівня інтелектуального потенціалу, високого рівня культури і творчості в усіх ланках процесу управління.

Організація внутрішнього середовища підприємства частіше починає асоціюватися з формуванням організаційної культури як найбільш оптимального підходу до забезпечення ефективної кооперації праці персоналу і адаптації підприємства до умов зовнішнього оточення.

Теорія організаційної культури дає можливість обґрунтовано пояснити відмінності в рівні ефективності господарської діяльності підприємств, які діють в межах одного сегменту ринку. В умовах одного і того ж зовнішнього середовища, використовуючи однакові фактори виробництва очевидні переваги має те підприємство, характеристики організаційної культури якого є вищими. Формування та еволюція технологій і філософії менеджменту на сучасному етапі сприяє переходу організаційної культури з категорії другорядних факторів виробництва в категорію стратегічних ресурсів. Елементи і підсистеми організаційної культури впливають на всі бізнес-процеси, що відбуваються в організації. При цьому на основі узагальнення інформації про стани виробництва і можливі зміни зовнішнього середовища можуть бути прийняті об'єктивні обґрунтовані рішення, які забезпечують

виконання поставленого завдання у встановлений термін з витратами які не перевищують допустимі.

У контексті сучасних трансформацій визначені нові підходи до формування сучасної управлінської парадигми. Обґрунтовано доцільність використання ключових компонентів теорії систем для формалізації і вирішення прикладних завдань стратегічного управління інноваційною діяльністю підприємств в умовах невизначеності і ризику.

Пропонований оптимізаційний підхід визначення суми коштів для фінансування інноваційної діяльності на базі ресурсно-факторного аналізу виробничої функції одночасного випуску традиційної та інноваційної продукції дозволяє уточнити і скоротити ці витрати і тим самим знизити економічний ризик.

Формування інноваційної структури управління до умов зовнішнього і внутрішнього середовища визначає обсяги випуску інноваційної продукції і забезпечує додатковий соціальний ефект за рахунок гармонізації соціальних потреб і підвищення кваліфікації з випуску продукції з новими споживчими якостями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Копосов Г.А., Шарко М.В., Нездойминова Е.А. Организационно-экономический механизм управления инвестиционно-инновационной деятельностью в условиях неопределенности // Економічний простір. – 2011. - № 52/1. – С. 246-252.
2. Шарко М.В. Modeling of management of the information potential of complex economic systems under conditions of risk / М.В. Шарко, Ю.А.Буренко, Н.В. Гусарина // Технологический аудит и резервы производства.- 2017. - № 2/4 (34).- С. 14-19
3. Шарко М.В. Формирование инновационного потенциала предприятий: монография / М.В.Шарко. - Херсон: ФЛП Гринь Д.С., 2014. – 288 с.

ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В.С. Шовкалюк; Д.Ю. Чайка

Міністерство освіти і науки України

Незаперечним фактом є давні та славетні традиції української науки, вона подарувала світові цілу плеяду видатних вчених та наукових шкіл, проте рівень використання та впровадження промисловими підприємствами новітніх технологій та випуску інноваційної продукції є незадовільним.

Домінування металургійної та добувної промисловості в економіці держави призвело як до орієнтації науки на низькотехнологічні сектори економіки замість розвитку галузей високих технологій, так і до незацікавленості реального сектора економіки у новаціях. Критичним є той факт, що інноваційність ВВП складає 0,64%.

Щорічно спостерігаються тенденції до зменшення часток – підприємств, що займаються інноваційною діяльністю (у 2000 р. – 1705, 2014 р. – 1609, а у 2015 р. – 824), інноваційно активних підприємств, що впроваджують інновації (у 2000 р. – 1491, 2014 р. – 1208, а у 2015 р. – 723). Частка коштів іноземних інвесторів у фінансуванні інноваційної діяльності за останні п'ять років зменшилась з 30% до 0,4%.

Сьогодні одним із головних завдань державної інноваційної політики є об'єднання зусиль і ресурсів усіх заінтересованих сторін – влади, бізнесу та науки, з метою забезпечення сталого зростання національної економіки.

Державою вже зроблено низку кроків для виправлення ситуації, що одразу відзначилось на світових рейтингах. Так, за даними останнього звіту «Глобальний інноваційний індекс 2016» років, Україна піднялася на 8 позицій і посіла 56 місце серед 141 країни. Це найвищий рейтинг України. За Індексом інноваційної ефективності, що характеризує створення сприятливих умов для сприяння інноваційній результативності, Україні посіла 12 місце. Для порівняння у 2013 році Україна посідала 31 місце. Крім того, Україна сьогодні увійшла у топ 60 інноваційних економік.

МОН розроблено низку законопроектів щодо стимулювання інноваційної діяльності:

1. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності технологічних парків», яким проект технологічного парку прирівнюється до інноваційного проекту, реєстрація технологічного парку покладається на МОН, чітко визначено терміни реєстрації, розширено напрями використання цільових субсидій на виконання проектів технологічних парків, уточнено підстави для скасування державної реєстрації технопарків та їх проектів технопарків.

2. «Про підтримку та розвиток інноваційної діяльності», яким введено Стратегію інноваційного розвитку держави на 10 років, якою буде ув'язано пріоритети інноваційного розвитку та обсяги їх фінансування, зконцентровано ресурси у одного розпорядника бюджетних коштів – Фонду

розвитку інновацій, який утворюватиметься як «фонд фондів», встановлено спрощення процедури отримання державної підтримки суб'єктами інноваційної діяльності.

3. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інновацій», яким введено механізми залучення приватних вітчизняних інвестицій у розвиток інновацій через використання інститутів спільного інвестування.

4. «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо стимулювання інновацій)», яким звільняються від оподаткування кошти, що залучено для реалізації інноваційного проекту та звільняються від сплати податку на додану вартість операцій з оплати вартості науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт, що виконуються вищим навчальним закладом та/або науковою установою, за кошти виконавців інноваційних проектів.

5. «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо стимулювання інновацій)», яким до власних надходжень бюджетних установ від господарської діяльності зараховуватимуться - дивіденди, нараховані на акції господарських товариств, у статутних капіталах яких є нематеріальні активи, виключні майнові права на які належать бюджетній установі.

6. «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання деяких питань стимулювання діяльності у сфері трансферу технологій», яким запроваджено механізм публічно-приватного партнерства у сфері інноваційної діяльності - субсидії для проектів із створення вітчизняними промисловими підприємствами за участю вітчизняних наукових установ або вищих навчальних закладів високотехнологічних виробництв, запроваджено отримання установами та організаціями державної системи науково-технічної та патентної інформації кон'юнктурно-економічної інформації з іноземних джерел та баз даних, передбачено здійснення закордонного патентування за кошти державного бюджету.

7. «Про внесення зміни до статті 2 Закону України «Про публічні закупівлі» щодо врегулювання деяких питань провадження діяльності у сфері трансферу технологій», яким уточнено положень щодо закупівлі за кошти державного бюджету технологій з метою визначення економічної доцільності та корисності для держави і суспільства їх впровадження з урахуванням можливих екологічних і соціально-економічних наслідків.

Планом пріоритетних дій Уряду на 2017 рік передбачено розроблення проекту закону України щодо створення правових засад підтримки «стартапів» вищих навчальних закладів та наукових установ. Метою законопроекту є підвищення рівня комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та вітчизняних науково-технічних розробок, зростання кількості малих інноваційних підприємств, нарощування небюджетних джерел фінансування інноваційної діяльності.

Законопроектом вводиться визначення стартапу як суб'єкту господарювання з короткою (до 2 років) історією, діяльність якого спрямована на виробництво і реалізацію інноваційного продукту або

продукції чи послуг. Також законопроект містить визначення соціального стартапу як такого, що працює у сферах, які відповідно до програмних документів Уряду України мають значне соціальне значення, та інноваційного стартапу – підприємства, що залучило кошти від венчурного фонду, вкладає кошти у дослідження і розробки, має висококваліфікований персонал або володіє майновими правами на об'єкт права інтелектуальної власності, зареєстрованого в Україні.

Законопроектом пропонується надавати інноваційним стартапам таку підтримку:

- встановлення ставки податку на прибуток стартапу в перші 2 роки діяльності – 30%, у третьому році – 50%, четвертому – 60%, п'ятому – 70% від ставки на прибуток підприємств України;

- заміна внесків соціального страхування, здійснюваних за працівників, фіксованим платежем у розмірі двох мінімальних внесків соціального страхування незалежно від розміру заробітної плати.

У зв'язку з тим, що з 2011 року як обсяги державної підтримки, так і обсяги виробництва та отриманих від діяльності технологічних парків надходжень є нульовими, а наукові парки, що створені в Україні вважають необхідним розширення їх функцій та завдань до забезпечення промислового випуску високотехнологічної продукції, яка створюється у рамках наукових парків, МОН розробляється проект Закону України «Про науково-технологічні парки», які виступатимуть синтезом діючих наукових та технологічних парків. Перелік видів державної підтримки таким суб'єктам господарювання буде суттєво розширено.

Проект Закону України «Про науково-технологічні парки» розробляється з ініціативи Міністерства освіти і науки. Законопроект визначає правові, економічні, організаційні відносини, пов'язані із створенням та функціонуванням науково-технологічних парків на території України і спрямований на інтенсифікацію процесів здійснення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та впровадження їх результатів у виробництво з метою забезпечення випуску високотехнологічної інноваційної продукції для внутрішнього та зовнішнього ринків.

Законопроектом передбачено внесення змін до:

Податкового кодексу України щодо стимулювання науково-технологічних парків, а саме:

- звільнення від сплати податку на прибуток суб'єкти господарювання, які зареєстровані у науково-технологічному парку та здійснюють свою діяльність у ньому і отримують доходи від створення та реалізації інноваційного продукту;

- звільнення від оподаткування благодійної допомоги, яка надається установам та окремим вченим для провадження їхньої діяльності у науково-технологічному парку;

- звільнення від сплати земельного податку територію, на якій розташовуються науково-технологічні парки.

Митного кодексу України щодо особливості оподаткування митом деяких товарів а саме: звільняється від ввізного мита наукове, лабораторне і дослідницьке обладнання, а також комплектуючі та матеріали, що ввозяться на митну територію України науково-технологічним парком та партнерами науково-технологічного парку в межах реалізації проекту науково-технологічного парку.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СИСТЕМІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В.П. Якобчук, Є.І. Ходаківський

Житомирський національний агроекологічний університет

В умовах децентралізації економіки України та зменшення впливу держави на політичні, економічні та соціальні процеси виникає гостра необхідність застосування нових форм управління в публічному секторі. Процес надання публічності спеціальним економічним подіям пов'язаний зі створенням певних передумов: 1) подія планується завчасно; 2) подія висвітлює діяльність компанії з позитивного боку; 3) подія враховує інтереси цільових аудиторій; 4) подія влаштовується заради того, щоб про неї повідомили, а у кращому випадку – щоб перетворити її на традицію; 5) подія більш драматизована, ніж «звичайна» (має власний сюжет, інтригу, тощо); 6) значну роль у події відіграють різні знаменитості; 7) подія добре організована, доступна для спостереження, залучає глядачів та учасників; 8) про подію завчасно інформують у засобах масової інформації; 9) подією намагаються створити сильне, незабутнє враження; 10) подія має стати джерелом новин; 11) подія породжує інші – аналогічні події. В розвинутих країнах світу вагоме місце публічне управління починає відігравати при реалізації основних функцій держави, перш за все в регулюванні економіки. Це проявляється в активному впливі громадськості на прийняття рішень держави з метою забезпечення ефективного функціонування ринкової економіки. Зворотній вплив публічного сектору на державне регулювання економіки, як сукупність форм і методів цілеспрямованого впливу державних органів на розвиток економічної системи з метою її стабілізації та пристосування до умов, що змінюються, є невід'ємним елементом більшості сучасних західних економічних стратегій. Завдяки публічному менеджменту відбулось розмежування в поняттях між державним регулюванням економіки і економічною політикою держави.

У багатогранному процесі управління виділяється такий цілеспрямований напрям «державне управління», як організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність осіб і громадян з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави, відображених у Конституції та законодавчих актах через застосування норм і положень державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріплених через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією. У вітчизняних наукових публікаціях та нормативно-правових актах термін «публічне управління» є певним відображенням терміну «публічне адміністрування», але, посиляючись на наукові розробки і нагромаджений досвід зарубіжних авторів, термін «адміністрування» має такі відтінки: контроль або управління чимось (наприклад, системами, організацією або бізнесом), або група людей,

які організовують чи контролюють щось, або (частіше за все) Адміністрація – Уряд країни, керівні органи регіону чи територіальної одиниці тощо.

Глибока та затяжна криза економіки України в цілому, спад всіх макроекономічних показників, різке скорочення дотацій та фінансування в аграрний сектор призвели до зворотного ефекту, стан сільської економіки став різко погіршуватись. Наслідки таких публічних дій в аграрній сфері сьогодні проявляється в поглибленні диспропорцій між підрозділами аграрного сектору, в різкому зниженні доходності галузі, в повальному дефіциті фінансових та кредитних ресурсів, в деградації і деспеціалізації агровиробництва, в зниженні відтворювального потенціалу АПК, в погіршенні рівня життя населення на сільських територіях. Теперішнє сільське господарство втратило більшість ресурсів та джерел для економічного відтворення, перестало бути пріоритетною галуззю в бюджетному процесі, тому актуальними на теперішньому етапі структурних та технологічних трансформацій в галузі стає питання розробки принципово нового механізму публічного управління пріоритетами аграрного розвитку. Публічне управління пріоритетами аграрного розвитку повинно враховувати інституціональні зміни викликані децентралізацією завдань аграрної політики України, скорочення частки державного фінансування аграрного сектору, реформування територіальних громад, інноваційні та організаційні зміни в галузі. Сучасний механізм публічного управління аграрним розвитком повинен бути невід’ємним структурним елементом загальноекономічної стратегії держави, включати інноваційні форми і методи регулювання економіки та суспільних процесів на основі використання економічних законів, передових державних важелів та інструментів, правових норм і нових інституційних утворень. Найважливішою функцією такого механізму є забезпечення ефективного процесу відтворення та збалансованого розвитку аграрної сфери, сільських територій, територіальних громад та людського капіталу. Ми вважаємо, що сучасне публічне управління в постіндустріальному суспільстві повинно враховувати також принципово нові процеси, що виникли у відносинах власності, включаючи її інтелектуальну складову, вплив наслідків технологічної революції, інформатизації та комп’ютеризації всіх сфер суспільного життя. Впровадження нового механізму публічного управління пріоритетами аграрного розвитку в інтелектуальній економіці це перехід від панування матеріальних чинників росту до факторів економічного зростання галузі, що базуються на широкому залученні передових інформаційних технологій та знань, інтелектуальної праці, що збільшить частку інтелектуального капіталу та сприятиме розвитку інтелектуального потенціалу агровиробництва. Інтелектуальна компонента в сучасній аграрній економіці повинна розглядатись як комерційний актив, що сприятиме росту прибутковості та зниженню витратності агробізнесу, забезпечить творчість та креативність аграрної праці, зробить агровиробництво інноваційним і інвестиційно привабливими, сформує новий тип економічної та політичної влади, слугуватиме стратегічним ресурсом, що не має ознак вичерпності.

Визначення інтелекту основним пріоритетом в публічному управлінні аграрним розвитком сприятиме акумуляції в галузі наукових і традиційних знань, інтелектуальної власності та інтелектуального капіталу, що забезпечуватимуть максимум соціально-еколого-економічного ефекту.

У період освоєння демократичних основ гуманістичного управління чільне місце займають загальнотеоретичні положення синергетики та синтелектики, особливо під час формування основ групової самоорганізації та формування групової компетентності. Вельми корисними для фахівців на всіх рівнях управління є знання теорії та практики PR-технологій, зокрема теорії Грамши, маніпуляторства і чорних технологій і ознак прихованої маніпуляції. Характерною особливістю процесів управління в ринковому середовищі і, зокрема виконання маркетингових функцій, має значення психологія і організація рекламної діяльності, сенсорно-психологічних інтекцій, суб'єктивної семантики, сугестивного впливу на людину. В реформуванні територіального управління окрім орієнтації на самоврядні органи управління важливе значення має науково-прикладне визначення функції керівників громад та їх підрозділів, особливо в напрямі знання психологічного менеджменту як основи сучасної методології управління.

Сучасне публічне управління та адміністрування економіки повинно спиратись на систему певних методів – це сукупність способів, прийомів та засобів державного впливу на соціально-економічний розвиток країни. Публічність зменшує методи прямої дії за допомогою яких держава безпосередньо втручається в економічні процеси, а саме зменшує частку інструментів які діють через держзамовлення, надання субсидій, субвенцій, дотацій, через ліцензування та квотування економічних процесів, фіксоване ціноутворення основних товарів та послуг тощо. З іншого боку, в умовах демократизації суспільства, децентралізації економіки, розширення повноважень ринку та ступеня публічного управління зростає значення методів непрямої дії. Непрямі методи державного регулювання економіки – сукупність опосередкованих засобів державного впливу на діяльність суб'єктів економіки (система правових та економічних методів). Держава впливає на економічні процеси опосередковано – через регулювання поведінки суб'єктів ринку. Надаючи, наприклад, пільги виробникам певного товару, вона опосередковано стимулює зростання обсягів виробництва. Основними методами непрямого регулювання економіки в умовах посилення публічності є податкова, бюджетна, грошово-кредитна, інвестиційна, інноваційна, амортизаційна, структурна, інформаційна економічна політика. Непрямі методи державного регулювання включають правові і економічні методи. Правові методи – система законів та законодавчих актів, що регламентують діяльність суб'єктів господарювання (визначають правовий простір). Економічні методи державного регулювання економіки пов'язані зі створенням державою фінансових чи матеріальних стимулів, здатних впливати на економічні інтереси суб'єктів господарювання й обумовлювати їхню поведінку. Переважно вони ґрунтуються на регулюванні валютного курсу, цін і доходів населення, формуванні економічних умов, які

спонукають господарюючих суб'єктів діяти відповідно до цілей розвитку суспільства. Перехід до мережевої економіки посилив вплив інформаційних методів до яких належать інструменти інформування, переконання і пропаганди, які передбачають вплив на ціннісні пріоритети індивіда, що мотивують його діяльність згідно із суспільно визнаними нормами і використовуються на основі даних досліджень із соціальної психології та поведінки людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вернадский В. И. Биосфера и ноосфера / Вернадский В. И. / Предисловие Р. К. Баландина. – М.: Айрис-прес, 2004. – 576 с.
2. Синергетика: методологія ефектів : монографія / І. Є Януль, Ю. Ю. Мороз, О. В. Іванюк [та ін.] ; наук. ред. Є. І. Ходаківський, Т. О. Зінчук, І. Г. Грабар. – Житомир : ЖНАЕУ, 2012. – 624 с.
3. Ходаківський Є.І. Формування системи розвитку сільських територій на засадах підприємництва, саморегулювання та державного управління / Є.І. Ходаківський, Т.М. Ратошнюк, Л.Л. Капітула, М.Ф. Плотнікова // Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка. – 2016. – № 25. – С. 158–170.
4. Ходаківський Є.І. Теоретико-методологічні засади формування науково-освітнього напрямку «Публічне управління та адміністрування» / Є.І. Ходаківський, В.П. Якобчук, І.Л. Литвинчук, М.Ф. Плотнікова, Л.Л. Капітула // Вісник ЖНАЕУ. – 2016. – № 2 (57), Т. 2. – С. 32–42.
5. Ходаківський Є.І. Редукція складної кваліфікованої праці в інтелектуальну власність / Є.І. Ходаківський, Т.М. Ратошнюк, О.В. Іванюк, М.Ф. Плотнікова, Н.С. Пугачова // Інтелектуальна економіка в умовах суспільних трансформацій : перспективи публічно-приватного партнерства: Матеріали III Міжнародного науково-практичного форуму, 27 червня 2017 в 2 ч. – Житомир : ЖНАЕУ, 2017. – Ч. 1. – С. 56–68.
6. Khodakivsky E. Rural business and it's infrastructure management in Ukraine / E. Khodakivsky, Yu. Bogoyavlenska, M. Plotnikova, S. Tyschenko // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – 2009. – Nr. 17 (2). – P. 147–156.
7. The modern social and economic policy of Ukraine: problems of providing for and enhancing of adequate living standards and quality of life / Yu. Bogoyavlenska, M. Plotnikova, E. Khodakivsky // Management theory and studies for rural business and infrastructure development. – 2010. – № 21 (2). – P. 18–26.
8. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: еко- номіко-правові аспекти: підр.: 3-тє вид., перероб. та доп. / Є. І. Ходаківський, В. П. Якобчук, І. Л. Литвинчук. – К. : ЦУЛ, 2017. – 504 с.
9. Якобчук В. П. Економічна теорія: навч. посіб. / В. П. Якобчук. – Житомир: ПП «Рута», 2012. – 316 с.

СИСТЕМА БАЗОВИХ НАПРЯМКІВ РОЗРОБЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ДСНС УКРАЇНИ

Р.С. Яковчук, А.В. Саміло

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Постановка проблеми. Розвиток ДСНС України та цивільного захисту в цілому не можливо без постійного технологічного переоснащення та різноманітних інноваційних процесів. Відповідно, якщо дана служба не буде впроваджувати інновації, то незабаром вона не зможе відповідати вимогам сьогодення, оскільки не зможе забезпечити належне реагування на усі виклики, які ставить перед собою такий мінливий світ.

Про необхідність впровадження розроблення інноваційної стратегії в ДСНС України свідчить, зокрема, проведення фундаментальних та прикладних наукових досліджень, які формуються за такими напрямками:

- захист населення і територій від надзвичайних ситуацій;
- пожежна та техногенна безпека;
- проведення аварійно-рятувальних робіт та пожежогасіння;
- проведення авіаційного пошуку і рятування, застосування та розвиток авіації;
- подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та поводження з радіоактивними відходами;
- гідрометеорологічна діяльність;
- державний гірничий нагляд;
- державне регулювання у сфері безпечного поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення;
- промислова безпека;
- охорона праці;
- профілактика травматизму невиробничого характеру.

Виклад основного матеріалу. До базових нормативних документів, які забезпечують науково-технічну та інноваційну політику України та на основі яких розробляється дана стратегія, слід віднести Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України та ряд інших нормативно-правових актів [1, 2, 3] тощо.

Стосовно реалізації інноваційної політики органами та підрозділами цивільного захисту, необхідно згадати [4], в якому прописане положення про організацію наукової і науково-технічної діяльності в Державній службі України з надзвичайних ситуацій; Загальнодержавна цільова програма захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2013-2017 роки та ряд інших пов'язаних нормативно-правових актів, що дозволяє визначити пріоритетні напрямки розвитку науки, технологій і техніки в ДСНС України.

Основною метою відповідно до зазначеного вище положення є визначення організаційних засад планування, проведення, координації,

контролю та забезпечення наукової і науково-технічної діяльності в Державній службі України з надзвичайних ситуацій.

Ця мета передбачає необхідність вирішення наступних основних завдань:

- забезпечення прискореного розвитку науково-технологічного потенціалу по пріоритетних напрямках розвитку науки, технологій і техніки як в ДСНС України так і в Україні загалом, відповідно з переліком перспективних напрямків;
- реалізація великих проектів комерціалізації результатів наукових до-сліджень та технологій відповідно до пріоритетних напрямів розвитку науки, технологій і техніки в Україні;
- консолідація і концентрація ресурсів на перспективних науково-технологічних напрямках на основі розширення застосування механізмів державно-приватного партнерства, у тому числі за рахунок замовлень приватного бізнесу та інноваційно-активних компаній на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи;
- забезпечення припливу молодих фахівців у сферу досліджень і розробок, розвиток провідних наукових шкіл;
- розвиток дослідницької діяльності у вищих навчальних закладах;
- сприяння розвитку малих форм підприємств у науково-технічній сфері, їх інтеграції в систему науково-технічної кооперації;
- розвиток наукової приладової бази конкурентоспроможних наукових організацій, які здійснюють фундаментальні та прикладні дослідження, а та-кож вищих навчальних закладів;
- розвиток ефективних елементів інфраструктури інноваційної системи.

Відповідно до [4] органом управління науковою та інноваційною діяльністю є ДСНС України, яке здійснює організацію, планування, координацію, контроль та забезпечення наукової і науково-технічної діяльності, організацію та підтримання взаємодії при проведенні досліджень за проблематикою цивільного захисту з науковими установами інших центральних органів виконавчої влади.

Базові напрямки інноваційної стратегії ДСНС України - напрямки, які орієнтовані на формування умов для розвитку виробництва конкурентоспроможної інноваційної продукції для забезпечення функціонування системи ДСНС України на базі передових досягнень науки, технологій і техніки та підвищення частки такої продукції в структурі виробництва і системі їх реалізації на вітчизняному та світовому ринках.

Реалізація базових напрямків в системі ДСНС України передбачається здійснюватися через єдині тематичні плани науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт ДСНС України. Відповідно для умов забезпечення ефективної стратегії інноваційної діяльності передбачається виконання наступних напрямків на довгострокову перспективу (10 років). Система базових напрямів науково-технічної та інноваційної політики ДСНС України на довгострокову перспективу

Таблиця 1

№ п/п	Базові напрямки науково-технічної та інноваційної політики	Пріоритетні НДР і НДДКР в рамках базових напрямів науково-технічної та інноваційної політики
1.	Розвиток загальної теорії безпеки і прикладних методів аналізу та управління ризиком надзвичайних ситуацій	1. Науковий аналіз сучасних проблем безпеки життєдіяльності з урахуванням тимчасових досягнень у галузі природничих, суспільних, гуманітарних та технічних наук. 2. Оцінка і прогноз сучасних викликів і загроз, методів їх уникнення. 3. Міждисциплінарні дослідження проблем безпеки життєдіяльності, спрямованість на створення загальної теорії безпеки. 4. Удосконалення прикладних методів аналізу та управління ризиком катастроф та стихійних лих. 5. Створення сучасної системи моніторингу надзвичайних ситуацій в Україні.
2.	Науково-методичне забезпечення державної політики у сферах відповідальності ДСНС України	НДР і НДДКР в області: цивільного захисту; захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, підвищення захищеності критично важливих об'єктів; забезпечення пожежної безпеки, забезпечення безпеки на водних об'єктах; гуманітарного забезпечення.
3.	Науково-технічне та інформаційне забезпечення управління діяльності ДСНС України та Урядової інформаційно-аналітичної системи з надзвичайних ситуацій (УІАС НС).	1. Науково-методичне забезпечення вдосконалення системи управління в УІАС НС. 2. Створення і вдосконалення технологічного, математичного, програмного та інформаційного забезпечення автоматизованих систем управління, зв'язку та оповіщення в надзвичайних ситуаціях. 3. Удосконалення системи управління та програмних компонентів УІАС НС. 4. Науковий аналіз ефективності та результативності управління у сферах відповідальності ДСНС України.
4.	Науково-практичне забезпечення законодавчого, правового та нормативного	1. Науково-практичне забезпечення законодавчого та правового регулювання у сферах відповідальності ДСНС України. 2. Розробка нормативів і технічних регламентів у сферах відповідальності ДСНС України. 3. Удосконалення спеціальних, дозвільних,

	регулювання, наглядових і контрольних функцій у сферах відповідальності ДСНС України	наглядових і контрольних функцій у сферах відповідальності ДСНС України. 4. Науково-методичне забезпечення створення та вдосконалення системи незалежної оцінки ризику, страхування цивільної відповідальності за заподіяння шкоди при експлуатації небезпечного об'єкта.
5.	Науково-методичне забезпечення формування культури безпеки життєдіяльності	1. Створення методів, засобів і технологій формування культури безпеки життєдіяльності, наукових основ оцінки рівня її розвитку. 2. Науково-методичне забезпечення інформаційної політики в галузі безпеки життєдіяльності. 3. Науковий та навчально-методичний супровід підготовки населення у сфері цивільної оборони, захисту від надзвичайних ситуацій, забезпечення пожежної безпеки та безпеки на водних об'єктах. 4. Науково-методичне забезпечення кадрової політики і формування корпоративної культури ДСНС України.
6.	Технічне та технологічне забезпечення діяльності сил і засобів ДСНС України	1. Розробка технічних засобів і технологій попередження і ліквідації надзвичайних ситуацій. 2. Розробка інноваційних технічних засобів і технологій боротьби з пожежами, подальший розвиток пожежно-рятувальних технологій. 3. Розробка технічних засобів і технологій порятунку на водних об'єктах, розвиток технічного оснащення сил цивільного захисту. 4. Науковий аналіз світового рівня розвитку рятувальної та пожежної техніки, розроблення системи вимог до перспективних зразків технічних засобів і технологій попередження і ліквідації надзвичайних ситуацій.

Відповідно до наведеної вище таблиці, можемо виокремити основні пріоритетні напрямки науково-технічної та інноваційної стратегії ДСНС України на середньострокову перспективу (терміном до 5 років):

- обґрунтування державної політики в галузі цивільної оборони, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення пожежної безпеки та безпеки людей на водних об'єктах, а також вироблення системи і механізмів оцінки ефективності її формування та реалізації;
- удосконалення нормативної правової бази, спрямованої на забезпечення діяльності сил ДСНС України в період воєнного часу в складі, встановленому нормативними правовими актами мирного часу;

- розвиток системи інформатизації ДСНС України, що забезпечує розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій та автоматизацію пріоритетних напрямків діяльності ДСНС України відповідно до виконуваних задач;
- розробка науково обґрунтованих підходів щодо подальшого вдосконалення кадрового, соціального та медичного забезпечення співробітників ДСНС України;
- формування методології та інструментарію для вирішення типових завдань стратегічного і антикризового управління, які враховують специфіку основних напрямків діяльності ДСНС України;
- розвиток цифрової мережі зв'язку з інтеграцією послуг ДСНС України;
- вдосконалення системи шифрованого зв'язку ДСНС України.

Висновки. Процес розроблення інноваційної продукції в ДСНС України повинен включати в себе комплекс заходів щодо ініціювання замовлення на проведення досліджень, розроблення та затвердження технічного завдання, визначення головних виконавців, призначення наукових керівників і відповідальних виконавців, здійснення контролю за виконанням наукових досліджень, визначення механізму приймання та реалізації (впровадження) наукової продукції, розроблення програм та методик випробувань дослідних зразків засобів цивільного захисту, що пропонуються для прийняття.

Існуючі проблеми в галузі науково-технічної та інноваційної діяльності у масштабі країни не можуть не надавати негативного впливу на процес розроблення інноваційної стратегії в ДСНС України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 11.07.2001 № 2623-III «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки».
2. Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні».
3. Закон України від 04.07.2002 № 40-IV «Про інноваційну діяльність».
4. Наказ ДСНС України № 495 від 30.07.2013 р. «Про затвердження Положення про організацію наукової і науково-технічної діяльності в ДСНС України».